ALİ BALKIZ

BÜTÜN ÜLKE YEŞİL VADİ

ÖTEKİ YAYINEVİ

ÖTEKİ YAYINEVİ

Öteki
ÖYKÜ

Yapım
ÖTEKİ AJANS

Kapak Tasarımı
ARİF TURAN

Redaktör
CELAL İNAL

Baskı ve Cilt
EMEL MATBAASI

Birinci Baskı
1997

ÖTEKİ, *Açı Yayıncılığın kuruluşudur.*

YÖNETİM YERİ
Mediha Eldem Sokak 52/1
06420 Kızılay/ANKARA
Tel: 312 435 38 33
Fax: 312 433 96 09

ISBN 975- 8012- 68- 1

Ali Balkız

BÜTÜN ÜLKE YEŞİL VADİ

Yeşil Vadi

Buz gibi su ile küveti dolduruyor; yüzümü, gözümü, ensemi, başımı, şapır şupur yıkıyor, bütün mahmurluğumu sele veriyorum. Sabahın bu saatinde mutfağa geçip koca bir bardak dolusu su içtikten sonra da, eşofmanımı, spor ayakkabımı giyiyor, vadiye iniyorum.

Mühendisler, ustalar, işçiler çalışıyorlar. Kuleler, vinçler, greyderler, traktörler, kamyonlar çalışıyorlar. Vadinin iki yakasına iki gökdelen diktiler ve bunları birbirine bağlayan devasa bir köprü yaptılar. Gökdelenlerin eteğine, 15-20 blok, beşer katlı, dış yüzey boyası koyudan açık renge doğru değişen apartmanlar kondurdular. Apartmanların ve gökdelenlerin altına, vadinin yamaçlarına ve zeminine, yürüyüş yolları, koşu yolları, havuzlar, fıskiyeler, şelaleler, seyir terasları ve kafeler yaptılar... Yurtiçinden yurtdışından çeşit çeşit, boy boy ağaçlar getirdiler, yıllarca süren, temizleme, düzenleme ve inşaat süresince, ayakta kalabilen, zarar görmeyen üçbeş selvi, akasya, iğde, kayısı ve

dut ağacının aralarına, yabancı uzmanların denetiminde özenle diktiler bunları, can suyunu verip çekildiler...

Vadinin yerli ağaçları anlayamadılar bu durumu. Kendileri şurda burda, yeni gelenler sıra sıra, dizi dizi. Kendileri yaralı bereli, yeni gelenler gıcır gıcır... Arkadaşlarının çoğunu greyderler, dozerler, hızarlar, söktü, biçti, attı, çevredeki gecekondularla birlikte. Yeni gelenlerin geliş ya da dikilişleri sırasında, bir yerleri çizilmişse eğer; sargılı, ilaçlı, bakımlı...

Sertçe bir rüzgâr esiyor, yukarıdan aşağıya; eski yeni bütün ağaçları yatırıyor bu yana... Yatıp kalkıyor ağaçlar, yatıp kalkıyor... İki selvi var vadinin karşı yamacında; rüzgâr ne yandan eserse essin, onlar birlikte, o yana, ya da bu yana eğileceklerine, sallanacaklarına, birbirlerine doğru eğiliyor, yatıyor, kucaklaşıyorlar. Yeni bir rüzgâr dalgası gelmeden de dalları, budakları, yaprakları, filizleri ile birbirlerinden ayrılmıyorlar, öylesine kenetleniyorlar. Vadinin bu yeni konukları henüz yerlerine uyum sağlayamamış, kılcal köklerini toprağa salamamış ve tutunamamış olmaları nedeniyle, daha ilk rüzgârda, yerlerinden oynar ve işçileri, yeni kazıklar, yeni ipler gibi takviye kuvvetlerle imdatlarına çağırırlarken, bu iki selvinin aşk oyunları herkesi şaşırtıyor.

Vadi'nin, şehrin göbeğine yakın bu alt yanından; kilometrelerce yukarılara doğru uzanan, yeni küçük vadilere, kuru derelere bölünen üst taraflarına, uzaklara doğru yürüyeceğim.

İki gökdelenin biraz berisinde, yamaç boyu ilerleyen yol kenarında bir terskepçe, bu inşaat süresince, daha önceleri defalarca kazılmış, doldurulmuş bu yerleri yeniden kazmış, koca bir hendek açmış. Kanalizasyon mu geçecek, su mu, ne? Kazılınca da, bu inşaatlar ve düzenleme başlamadan önce buraları doldurmuş olan gecekondulardan birinin iç duvarlarından biri ortaya çıkmış... Antik çağdan kalma ören yeri gibi... Erinmiyor, at-

lıyorum çukurun içine. Yol başımın üstünde kalıyor. Duvara iyice yaklaşıyorum, sarı badanalı. Kırık sıvaya bakıyorum, sarı badananın altında beyaz badana varmış, kireçten... Onun altı koyu yeşil... Her renk, ev halkına kaç yıl süreyle güldü dersiniz?.. Hane halkı, sıkıldı da mı, yoksa badana soldu kirlendi de onun için mi başka bir renkle kapattılar üstünü, bilemiyorum... Soracak oluyorum; evdeki öbür yaşanmışlıklar aklıma geliyor. Elimle yokluyorum düzgün sarı yüzeyi, tozunu temizliyor, üflüyorum... Yatak odası mıydı burası... Oturma odası mı?.. Çocukların sesleri, kokuları sinmiş bu duvarlara, biliyorum. Konuşuyorum onlarla... Halhatır ediyorum. Belki de birkaç saat sonra yeniden tonlarca toprağın altında kalacak bu duvar parçasına hüzünle bakıyor, iki hamlede sıçrıyor, yukarı çıkıyorum. Onlarla son konuşan benim.

Uzaklara gitmeliyim, daha uzaklara.

Vadi'nin gökdelenlerden yukarıda kalan büyük bölümünün aşağıdaki kısıma benzer biçimde düzenlenmesi gelecek yıllara bırakılmış, orta bölümdeki gecekondular yıkılmış, daha yukarılardaki gecekondular ise yıkılacakları günleri bekliyor.

Vadi'nin tam ortasından bir dere akıyor.

Eskiden Vadi'ye adını veren köyün sularını taşırmış aşağılara. Şimdilerde lağım ve yağmur sularını taşıyor. Vadi'nin bitip düzlüğe çıktığı yerlere konmuş, lüks villaların, lojmanların, geniş temiz, düzgün mahallelerin lağım suları; kanalizasyon sistemiyle Vadi'ye iniyor. Vadi'de borulara, kanallara, yerin altına sığmıyor, patlıyor oradan buradan, sel olup akıyor... Yeni yapılan gökdelenlere kadar... Orada yerin altına giriyor, bir daha da çıkmıyor... Şehrin varoşlarındaki bostanlara kadar...

Bugün pazar, Vadi'nin bütün çocukları, bu erken saatte sokaktalar. Dere boyu, eskimiş asfalt, küçük bükler, yamaçlardaki çimenlikler, çocuklar, köpekler ve güvercinlerle dolup taşıyor...

Dere kenarındaki bodur çalının dibine uzanmış bir anne köpek, memelerini vermiş güneşe, eniklerini emziriyor. Başında enikler kadar çocuklar... Enikler birbirleriyle, çocuklar birbirleriyle itişiyor. Emme işi bitince her çocuk bir yavruyu kapacak, biliyorum.

Daha beride, asfaltın üstünde, elektrik direğine, kendilerince bir basket potası yerleştirmişler, top atıyorlar içine... Top dediğiniz, ucuz, naylon cinsinden... Aralarından geçerken, üstüme doğru gelen topu havada kapıyor, ters dönüyor, yükseliyor, bırakıyorum, potaya... Ayaklarım daha yere düşmeden, başıma alkışlar düşüyor. Şakalaşıp devam ediyorum yoluma... Kafama koyuyorum, dönüşte takıma gireceğim, üstelik yenilip ceza olarak güzel de bir top alacağım bu çocuklara...

Boklu dereyi bir sıçrayışta geçiyorum karşıya. Düz sayılabilecek, harman yeri kadar çimenlik bir alan var orada. İkiye bölünmüşler çocuklar, futbol oynamaya hazırlanıyorlar... Dövüş kavga dikmişler bir kalenin taşlarını bu yana, şimdi karşıdakini dikmeye çalışıyorlar... İki taş (direk) arasındaki uzaklığı, ayaklarıyla milim milim ölçerek, belirliyorlar... Onlar o işle meşgulken ben bu yandaki kale taşlarından birini, çaktırmadan alıyor, bir adım uzağa taşıyor, yanlarına varıyorum. Hakyemezliklerine, titizliklerine, daha şimdiden kavgaya tutuşmuşluklarına bakıyor, biraz sonra anladıklarında, hele de o kaleye gol olmuşsa, çıkacak hengâmenin boyutlarını kestirmeye çalışıyor, hınzırca gülerek çimenliği boyluyorum. Dönüşte diyeceğim ki onlara: "Yapmayın çocuklar, şaka yaptım..." Birleşip nasıl da hücum edecekler bana?... Ve ben nasıl kaçacağım önlerinden, gülerek....

Bu top, kaç kez dereye düşecek, kaç kez o boklu sulara dalıp çıkacak ve kaç kez yeniden yakalanıp oyuna sürülecek?... kim kaçırdıysa o yakalayacak.... Ve bu topa kaç kez kafa vurulacak?.. Ah çocuklar!... Bir bilseniz, hemen şuracıkta, başınızın üstü denli yakında, şu yukarılardaki halı çim sahaları?...

Mahallenin bakkalı, sandalyesini dışarı atmış, müşteri beklerken, bir araba geliyor yukarıdan, direksiyonda delişmen bir delikanlı, tozuta tozuta geçiyor önümüzden... Eminim solurken yuttuğumuz, derenin içindekidir. Bakkal içeri kaçıyor, ben ağzımı burnumu tutuyor, bayıra vuruyorum. Keşke Vadi'ye her gün yağmur yağsa... Bir kez yumuşak oluyor, spor ayakkabım bastığım yerle örtüşüyor, bacak adalelerim ağrımıyor, saatte bir kez geçen belediye otobüsü ve böyle yolunu şaşırmış araçlar tozu dumana katmıyor, en önemlisi; derenin suyu çoğalıyor, çağlaya çağlaya, coşa coşa akıyor ve şurda burda birikmiş, milleşmiş, kokuşmuş birikintileri alıp götürüyor. Ben ter içindeyken yarattığı tatlı serinlik de cabası...

Bu yağmur birilerinin daha işine geliyor, eminim... Gökdelenlerin hemen yanı başında, inşaat artıklarının tam ortasında, herbiri bir adam boyunda üç tane, küp biçiminde beton blok var. Niye ise, işi bitince getirip vinçlerle atmışlar oraya. Bu beton bloklarının içi şöyle onar santim aralıklarla yerleştirilmiş demir çubuklarla örülü. Mahallenin çocuklarından kimilerini sabahları ellerinde birer murç ve çekiçle o beton blokların başında görüyorum. O koca blokları kıymık kıymık küçültüyorlar... İçinden demir çıkartacaklar... Ekmekleri demirden... Evet bu yağmur o beton blokları da yumuşatıyor, yumuşatabildiğince...

Ama Vadi'ye her gün yağmur yağmıyor ki...

Evlerden birinden sonuna dek açılmış bir kasetçaların sesi geliyor, tüm Vadi'yi doldurup yukarılara doğru tırmanıyor... Bir başka evin terasına bir kadın çıkmış, sofra bezini silkeliyor... Çevreye kokular saçılıyor. Geçen gün kurban bayramıydı. İlk gün bunca yoksulluğuna bakmadan kan koktu bütün Vadi. İkinci gün ızgara, üçüncü gün işkembe... Bereket, yılda bir kez...

Vadi'nin ikiye bölündüğü çatalda bir ilkokul var, yol ile derenin arasında. Yalnız, garip, bakımsız, kimsesiz bir okul... Hele bugün çocuklar da olmayınca iyice hüzünlü... Ne bahçe duvarı

var, ne bahçe kapısı... İki beton direk dikmişler, bahçe kapısı yerine, ama çocuklar için her yer kapı... Birkaçı yan yatmış, beş on yaşında çam ağacı ile bir iki söğüt... Ağaçların ne dipleri eşilmiş, ne de su verilmiş... Köklerini derinden derinden boklu dereye doğru uzattığını mı sanmışlar?...

Yol hizasında kalan pencerelerden sınıfların içerisi rahat gözüküyor; sıralar, soba, karatahta, duvarlarda tarih şeridi...

Tarih şeridinde bu okulun yeri var mı acaba?...

Bahçelerinde bir tek çiçek bile yokken renkli kâğıtları keserek çiçek yapıp camlara yapıştırmışlar. Neredeyse yaz gelmiş olmasına karşın sobayı söküp kaldırmamışlar... Ucunu rüzgârın lime lime ettiği kirli bir bayrak orada direğin ucunda tembel tembel dururken ve yağmurdan yağmura yıkanan bir büstün kaide mermerleri yerde paramparçayken...

Uzaklara gitmeliyim, daha uzaklara...

Hangi yana gitsem?...

Biliyorum kuşçu bu yanda... İş buldukça inşaatlarda çalışıyor...

Bahçesi güvercin dolu. Ak, akça, alaca, paçalı, tepeli, adanalı, aynalı, yanardöner taklacı güvercinler...

Numarayı çakıncaya dek ne paralar harcamış güvercinlere...

Bütün harçlığını güvercinlere yatırıyormuş önceleri... Ne dayaklar yemiş babasından, ne azarlar işitmiş annesinden... Bir yandan paralar gidiyor, bir yandan bahçe altüst oluyor, her şey birbirine giriyor, komşulardan lafsöz geliyor, ama paçalı'nın havada bir taklasına değiyormuş doğrusu... O sevinç var ya, o sevinç... Sanki havalanan, göğe çıkan, sonra kendini bırakan, süzüle süzüle inerken, birden kendine gelip yukarı doğru fışkıra fışkıra takla atan, mahallenin kızlarına, yaşıtlarına caka satan kendisiymiş sanki... Uçmak.... Uçup uçup gelip aynı dala konmak...

Eksilip duruyormuş güvercinleri. Nereye gittiler, uçtular ve niye dönmediler bilemiyormuş... Her hafta gidip yenilerini alıyormuş güvercin pazarından... Kümeslerine, yemlerine, eğitimlerine, olabildiğince özen gösteriyor, dillerini sevgiyle konuşuyor, ama yine de kayıpların önüne geçemiyormuş... Kedilerden, köpeklerden şüphelenmiş uzun süre, ama ortada bir tek iz, bir tek kanat, tüy parçası bile yokmuş boğulduklarına, boğazlandıklarına dair... Nice sonra anlamış ki, hep aynı güvercinleri alıyor pazardan... Karşı yamaçtaki güvercincinin anaç güvercini daha yaman, topluyor bir seslenişi ile bütün güvercinleri kendi çevresine, sahibi de yakalıyor, götürüp satıyor pazarda... Yeniden yeniden... Geçim kapısı... Ekmeği güvercinden...

Kırık dökük asfaltın bittiği yerde, toprak yol başlıyor... Buradaki son ev bir sarmaşık yumağı. Uzaktan bakınca kimse demez ki burada bir ev var... Yemyeşil kocaman bir top... Bir de göğe yükselen selvi... Selvinin dallarında kuş yuvaları... Göremiyorum ama eminim; selvinin dibinde, yuvalardan düşecek, yumurtadan yeni çıkmış yavruları bekleyen kediler... Sarmaşığın yola uzamış parmak uçlarına dokunacağım, birinin ucunu incitmeden kopartıp elimde ezeceğim, o güzel kokuyu içime çekip derenin aşağılarda kaldığına sevinceğim ve her defasında, sarmaşıkların arasından zincirini gere gere üzerime atılarak beni korkutan köpeğin sesine bu kez aldırmayacağım...

Bu yukarılarda, gecekondular tek tek artık... Geniş, el değmemiş, nasılsa gecekonducuların elinden kurtulmuş bu alanlarda; kevenler, kangallar, sıçan dikenleri, sütleğenler, çoban yastıkları, ebemgümeçleri, çeşit çeşit otlar, çiçekler diz boyu... Gelmek istediğim yer burasıydı. Bir köstebeğin yeni eşelediği, yumuşak nemli toprak yığınının üstüne oturuyor, hemen yanımdaki bir yaban çiçeğini incitmeden koparıyor, yaprağın altına saklanmış bir çiğ damlasını alnımdaki ter damlasının üstüne koyuyor, bütün aklımı, aşağıda boklu derenin kenarında oynayan çocuklara gönderiyorum.

Çocuklar!... Kimi işçi olacak ve işçi kalacak, kimi işsiz... Kiminin beş çocuğu olacak, kiminin on... Kimi sevdiğini alamayacak, kimi başkasını seveni kaçıracak... Nikotin, şarap, esrar... Sustalı, jilet, ustura... Bugünün öldürdükleri... Sendika, parti, örgüt... Gelecek için ölenler...

Bir yel yalıyor terli alnımı, kalkıp yola düşüyorum. Koşa koşa iniyorum aşağılara... Kaçırmamalıyım o manzarayı. Her gün yeniden yaşamalıyım, her gün yeniden... Beni acıttığını, sarstığını, utandırdığını bile bile... Yeniden...

Koşa koşa inerken aşağılara doğru, gecekondulardan birinin bahçesinden bir koku geliyor ve tüm benliğimi sarıyor. Tanıdık... Yıllar öncesinden... Annem... Ekmek kokusu... Sac ekmeği... Yavaşlıyorum, dalları aralıyor, iyice bakıyorum içeriye, bir kadın yufka ekmeği pişiriyor sacda. Çocukları başına toplanmış... Görseler kendilerini gözetlediğimi, ne derim onlara?... Ekmeğin kokusu dayanılmaz... Girip istesem mi?... "Bereketli olsun bacı, çocukluğumu, köyümü, annemi anımsadım birden, sac ekmeğini görünce; mübarek, sabah sabah öyle de güzel kokuyor ki..." desem, ne der abaca? "Gel buyur gardaş, al birkaç tane ye..." mi der? Ya da tersler mi beni... Ya içeriden kalın bilekli, kara bıyıklı kocası çıkarsa birden... Ama sac ekmeği de öylesine çekici ki... Olsun, gecekondu da olsa burası şehir, öyle burnuna gelen her kokunun peşine düşecek olursan... Oooh?... Ne olmuş yani; şehirse şehir... Sonuçta insan değil mi? O kadın anlar beni. Olmazsa parasını teklif ederim. Ama o da ayıp olur. Satmak için değil, evi için pişiriyor. Hem kocasının öyle biri olduğunu da nereden çıkartıyorum? Belki de diyecek ki?... Ne diyecek acaba?...

Kendi kendimle konuşurken böyle, bir iki bayır aştığımı, ekmeğin de kokusunun da çok gerilerde kaldığını nice sonra anlıyorum...

Hava giderek ısınıyor. Patlayan lağımın fokurdayarak dereye döküldüğü, köprünün altından geçer geçmez şelalemsi bir bi-

çimde aşağıya düştüğü, köpürdüğü ve elbette çevreye o bildik, baygın, dayanılmaz kokular saçtığı yerleri neredeyse nefes almamacasına, koşarak geçiyorum. İleride bir nokta kestiriyorum gözüme, dümdüz gidebileceğim... Oraya dek, gözlerimi kapatıyorum, burnumu da... Sadece kulaklarım açık... Derenin sesini dinliyorum... Coşkunca akıyor. Kendimi bir ormanın içinde, deli bir derenin kenarında sanıyorum... Varıp avuç dolusu su ile, sabah evden çıkarken yaptığım gibi, yüzümü yıkayasım, terimi akıtasım, kana kana içesim geliyor... Suyun rengi ve kokusu, sesini niçin etkilemez derenin?...

Hırslanmak, hınçlanmak, kızmak, köpürmek bir yana; kim var ki utanmaz, şu her gün gördüklerimden ve bugün bir kez daha göreceklerimden?...

Peyzaj mimarlarının özene bezene bezedikleri aşağı bölümden sonra, gökdelenlerin hemen üstünde bir boşluk var... Hani şu lağım sularının yere battığı, çocukların koca beton blokların içinden demir çıkarttıkları yer. Oraya, inşaat artıkları, molozlar, hurdalar, çerçöp dökülüyor. Bir de mutfak çöpü... Her gün bu saatte. Karşı yamaca geçiyor, bir gecekondudan kalma, kim bilir gölgesinde ne çok düşlerin kurulduğu kayısı ağacının gölgesine oturuyor, terime, esen yele, yorgunluğuma aldırmadan olup biteni izliyorum...

Bir tiyatronun sahnesinde her akşam oynanan oyun gibi, burada da her kuşluk vakti aynı oyun sergileniyor. Reji, oyuncular, sahne, dekor, kostüm, olay, hep aynı... Kim yazmışsa?...

Önce; aşağılardan, traktörden bozma, genişçe kepçesi olan bir araç gözüküyor... Yokuşu, ıkına sıkına, koyu siyah dumanlar sala sala, soluya soluya tırmanıyor. Onun sesini duyar duymaz, yukarılardan, gecekondulardan akıp gelen yoksul kadınlar, kıpırdanıyor, mevzileniyor, hazırlanıyorlar. Fistanları, şalvarları, kazakları, eşarpları yere göğe sığmıyor... Çöp arabası geliyor, kepçesini havalandırıyor, o koca şantiyede çalışan yüzlerce iş-

çinin artığını, içinde ne var ne yoksa, boşaltıyor bayırdan aşağıya... Traktör bozuntusu daha çekip gitmeden, başına toplanmış kadınlar, eteklerinin altındaki çocuklarıyla birlikte hücum ediyorlar çöpe... Dövüşe dövüşe, sövüşe sövüşe, söylene söylene bir şeyler topluyorlar... işe yarar... İlla da ekmek... Hele de bütün ekmek... Her birinin elinde bir poşet... Poşetler doluyor, kavga bitiyor, düze çıkıyorlar... Gözleri çapaklı, saçları dağınık, yarı çıplak, kirli çocuklar, avuçlarında ısıttıkları ekmek parçalarıyla dövüşürken gülüşüyorlar...

Onlar evlerinin yolunu tutar tutmaz, savaş alanını bu kez çevrede sıralarını bekleyen köpekler işgal ediyor... Önce hırlaşıyor, boğuşuyor, sonra sakinleşiyorlar... Daha sonra da, kim ne kaparsa... Yeni yetme tombul enikler, bu işi hemencecik nasıl da öğrenmişler... Kaptıkları ilk ekmek, yemek, kemik parçası neyse artık onu önce güvenceye alıyorlar, sonra boğazlarına... Kuyrukları yelpaze...

Köpekler gider gitmez, ağaçlarda kendi sıralarını bekleyen kuşlar koşuyor oraya... Önce kargalar, sonra sığırcıklar, daha sonra da güvercinler ve son olarak da serçeler... Yine kendi içlerinde dövüşe dövüşe...

Kargalardan biri bir parça yiyeceği gagasının arasına alıyor, ucunu yere koyuyor, ayaklarıyla basıyor, başıyla çekiyor parçalıyor, küçültüyor, gözlerini yaşarta yaşarta yutuyor. Bütün kargalar aynı şeyi yapıyor...

Bir güvercin alıyor bir parça yiyeceği gagasının arasına, sıkı sıkı sıkıyor, başını o yana bu yana amansızca sallıyor, savuruyor, boynu kopup gitmiyor da, ekmeğin büyük parçası kopup gidiyor. Gagasının arasında kalan küçük parçayı, gözlerini yaşarta yaşarta yutuyor. Bütün güvercinler aynı şeyi yapıyor...

Serçeler; kadınların, çocukların, köpeklerin, kargaların, sığırcıkların, güvercinlerin, ayıklayıp ezip bıraktığı yiyecekleri

illa da pirinç ve bulgur tanelerini tek tek topluyor, bir bir yutuyor, geldikleri yerlere, dallara uçuruyorlar...

Bu uzak noktadan iyi göremiyorum.

Böcekleri, karıncaları görebilmek için; yüreğim elverirse, çöpün başına inmeliyim. Günlerdir güneşin altında kalmış, ekşimiş, şişmiş, yemek artığı dolu siyah bir poşeti sopanın ucu ile delip patlatmalıyım...

Ve sormalıyım;

"Kolay gelsin bacılar, hayrola?..."

"Sağol abi..."

"Ne yapıyorsunuz böyle?..."

"Heeç..."

"Yani ne topluyorsunuz?..."

"Ekmek aş..."

"Ne yapacaksınız bunları?..."

"İneğimiz, tavuğumuz, kedimiz, köpeğimiz var da..."

"Başka?..."

"Bir de biz varız... Ekmekler bütünse eğer, parçalanmamış, kırılmamış ve ıslanmamışsa eğer..."

"Islanıyor mu ekmekler?..."

"He ya... Biz toplamayalım, almayalım, hele de buralara inmeyelim diye bayat ekmekleri suya vuruyorlarmış... Sen böyük adama benziysin... Söyle de şunlara ekmeklerimizle oynamasınlar..."

Oysa büyük adamlar hemencecik şuradalar; bayırı aşar aşmaz... Koca bulvar, meydan, botanik, park, kule, köşk... Başımızın üstü kadar yakında...

Biraz daha aşağıya iniyorum; taşları, çakılları temizleyip düzelttiğim küçücük alanda, başlıyorum eğilip doğrulmaya...

Bir, iki, bir iki, üç dört...

Sonrası ne?

Kanter içinde kalıyorum.

Hıncımı, öcümü kimden, neden alıyorum?...

Yeniden...

Bir iki, üç dört, beş altı...

Takatım, dermanım bitiyor.

Güneş yükseliyor.

İşçiler bana bakıyor.

Ya gelip derlerse; "Hey hemşerim, n'oluy lan?... Biz burada, ekmek parası için ter dökerken sen orada keyfine terliysin?.. Caiz mi?.."

Ne derim?...

Ne denir?..

İçlerinden ikisi çıkıp geliyor, yukarıdaki şantiyeye gidiyorlarmış, yolları yanımdan geçiyor...

"Abi ya..." diyorlar... "Maşallah sen hiç yorulmuyorsun?.."

"Öyle mi..." diyorum.

Ne beklemiştim?...

Ne buluyorum...

Bir kez daha utanıyorum. Bir kez daha...

Koşa koşa eve geliyorum,

bakkala uğramadan,

ekmek almadan,

gazete almadan...

Kendimi duşun altına atıyorum.

Utançlarım yıkanmıyor bir türlü...

Yine de bir umut içimde; ya bir gün, bu gecekondu çocukları, başlarının üstü denli yakın halı çim sahada oynamaya kalkışırlarsa?...

Haziran/1996

Trenyolu

Ahmet Telli'ye

Bahar gelince patlar çayın suyu.

Bütün yaz boyu ne kadar çörçöp birikmişse çevrede, ne kadar diken kurumuş ve kış boyu rüzgâr alıp bunları koyaklara, yılgın ocaklarına indirmişse, katar önüne çay, alır götürür... Geriye tertemiz çayırlıklar, yoncalıklar, bostanlar kalır... Oğlaklar, kuzular, sıpalar ve çocuklar bu düzgün alanlarda gün boyu oynaşır dururlar... İşbölümünde çocukların payına düşen, bir yandan bu hayvanları otlatmak, öbür yandan da bostanları korumaktır.

Üç-beş köy ötedeki ulu dağlardan doğan çay, yolboyu uğradığı köylerin de sularını alarak büyüye büyüye gelir. Yer yer göl olur, sakinleşir, yer yer koşar... Göl olunca yorganını başına çekmiş olur, ne var altında; bilinmez, görülmez... Koşunca çıplaktır, her yanı meydanda..

Çayla trenyolu, hangi dağlardan göllerden beri böyle yan yanalar ve daha nereye kadar böyle gidiyorlar, köyün çocukları

bilmiyor. Bildikleri; ara sıra tren gelip de bozmasa keyiflerini, birbirlerinden beslenen bu iki yolun aynı yöne doğru sakin sakin aktığıdır. Hangisi daha önce burada varmış, onu da bilmiyorlar... Ya da merak etmiyorlar...

Çay nerede toparlanıyor, daralıyor, bir boğaza giriyor ve oradan çıkıncaya kadar canı çıkıyorsa, trenyolu da öyle yapıyor. Yarıyor yamaçları, olmadı, bir tünele girip çıkıyor, yine yetişiyor çaya. Çay nerede rahatlıyor, yayılıyor, yayvanlaşıyorsa, trenyolu da öyle yapıyor.

Trenyolunun üstündeki karşı bayırlardan kopup gelen sel ve kar sularını çaya taşıyan küçük kuru köprüleri saymazsak; çayla trenyolunun birbirlerini elledikleri, belki de öpüştükleri yerler, büyük köprülerdir. Yerlerinden sıkılmışlar gibi, öbür yana dönünce, üstüne yattıkları yanları dinlenecekmiş gibi, çay o yana döner, trenyolu bu yana.... İşte o kesişme anında olan olur... Çayla trenyolu evlenselerdi çocukları ne olurdu dersiniz?...

Çayla trenyolunun arasında, orasında burasında kavaklıklar vardır, yel vurdukça yatan, ışıl ışıl ışıldayan, kıpır kıpır oynaşan, kuş yuvaları ortaya çıkan... Kâh seyrek, kâh sıkça... Eteklerinde bostanlar... Bostanlarda salatalık, domates, soğan, maydanoz... Maydanoz yapraklarına tebelleş olmuş bir tırtıl... Çayla trenyolunun giysisi gibidir bu yeşil doku, yazın giyindiği, kışın çıkardığı...

Trenyoluyla çay nasıl birbirleriyle oynaşıyor, altüst oluyor, sevişiyorlarsa, bir yol daha var trenyolunu izleyen... Sanki çayın kuması telgraf yolu... Elli metrede, yüz metrede bir, bir direğin tepesindeki fincana konan, oradan kalkıp öbürüne uçan tel kuşlar... Bazen ikisine birden paralel gidiyor, bazen ikisinin arasından geçiyor ve fırsat kolluyor; tren yolu tünele girse de şöyle bir süre çayla birlikte akıp gitsek...

Çocukların bildiği dört köprü var bu yakınlarda. Biri tek gözlü köprü, biri çift gözlü, biri üç, sonuncusu da dört gözlü...

Tek gözlü köprüde, tren kocaman bir adımla geçiyor karşıya... İki yamaç birbirine öyle yakın. İki gözlü köprüde iki adımla... Köprülerin altı çocukların oyun yeri... Öğlen sıcağında hayvanlarını söğütlerin dibine dinlenmeye bırakınca, buraya koşuyorlar. Üstlerini başlarını çıkartıyor, anadan doğma oluyor, elbet biraz büyükler, hele de tüycükleri kararmaya yüz tutmuş olanlar, giysileriyle, atıyorlar kendilerini suya... Çırpınıp duruyorlar suda. Boğuşuyor, yüzüyor, altüst oluyor, şakalaşıyor, çıkıyorlar dışarıya... Güneş ısıtıncaya kadar, dudaklarının morartısı, çenelerinin tıkırtısı geçmek bilmiyor.

Biliyorlar tren bu saatte geçiyor.

Gölgeler şöyle oynaşınca.

Çıkıyorlar köprüye, kulaklarını koyuyorlar rayların üstüne, trenin ne kadar yakında olduğunu kestirmeye çalışıyorlar. Bu işi, hava dinginse, rüzgâr dağıtmadı ise, uzaklarda yükselen tren dumanını görerek de yapıyorlar. Sonuçta o kıvrımlı vadide, trenin sesi, trenden önce geliyor. Zaten öyle olması gerekmiyor muydu?...

Köprünün başı yarma, sonu yarma, trenyolu yarmadan çıkıyor, köprüye giriyor, köprüden çıkıyor yarmaya giriyor. Yarma dersem tren yüksekliğinde. Yarmanın kenarından, trenyoluna şöyle tatlı bir eğimle bir patika iniyor, köprünün üstünde sıfır oluyor, köprüyü geçiyor öbür uçta yeniden yükseliyor, yarma boyu... Aşağıda çay, göl olmuş, değirmen taşı misali dönüyor. Derinliği kimilerinin dediğine göre selvi boyu.

Köprünün her iki yanı korkuluk, korkuluk boyu da ancak bir kişinin yürüyebileceği genişlikte, yaya yolu da var. Traverslerin bittiği noktada başlayan ve korkuluklarda biten... Trenyolu bakıcılarının, çay kabarınca da köylülerin geçtiği...

Tren aşağı taraftan geliyorsa, köprünün bu başına diziliyorlar çocuklar, patikanın bittiği yerden, iki yana, iki takıma bölünerek... Hem trenle yarışacaklar, hem de birbirleriyle... Trenin

homurtusu iyice yaklaşınca, hazırlıklar tamam oluyor. Dönemeçte ucu gözükünce de, ucu dediğimiz lokomotifin alnıdır, başlıyorlar ileri doğru koşmaya... Burası ne de olsa yokuştur, tren de yukarı doğru gelmektedir ama yine de köprünün ortalarında yakalar çocukları... Çünkü onlar, at gibi, keklik gibi, tazı gibi, tren gibi değil çocuk gibi koşuyorlar. Hem koşacaksın, trenin son vagonundan önce köprüyü bitireceksin, bu arada dengeni kaybedip trene çarpmayacaksın, trenin altında kalmayacaksın, ya da korkuluklardan aşağıya çaya uçmayacaksın, hem de trenin öbür yanında koşmakta olan takımı geçeceksin, ki bu durum ancak tren çekip gittiğinde, son vagon da çocukları geçtiğinde belli olur.

Şimdiye kadar kimse trenin altında kalmadı, köprüden de aşağıya uçmadı ama ne kadar çok çocuk var, bu yarışa katılamayan, katılmaya cesaret edemeyen, yarışı kaybetmiş olanlara bile hayranlıkla bakan; onların verdiği işleri hemen koşa koşa yerine getiren... Yarışı kazananların, hele de çoğunlukla kazananların forsuna kim ne diyebilir?... Köyün kızları arasında çabuk yayılır yarış sonu haberleri...

Öğleden sonra posta treni geçer.

Çaydan çıkar, koşa koşa tren yolunun kenarına dizilirler... Üstlerinden başlarından sular aka aka... El ederler pencerelerden bakan yolculara... Bilmezler bunlar kim, nereden geliyorlar, nereye gidiyorlar? Adları ne? Azıklarında ne var?... Onlar da karşılık verirler. Gazete atarlar çoğu kez. Alışmışlardır niye ise?... Tren geçince, bu kez, gazeteyi kapmak için yarışırlar. Gazeteyi kapan başına çöker, okumaya başlar... Öbürleri başına birikir... Kem küm okuyorsa okuyan, oybirliği ile seri ve düzgün okuyanın eline verirler. Gazetesi elinden alınan küser giderken, öbürleri gazeteyle didişmeyi sürdürürler... Anlarlar mı okuduklarını?... Menderes'i biliyorlar da; bu Namık Gedik kimse o, Eskişehir'e gidecekmiş...

Trenin sesi yaklaştıkça, bütün canlılar dikkat kesilir, iyice yaklaşınca da, koyun kuzu yayılıyorsa hat boyunda, ürker kaçarlar... Onlardan önce, telgraf tellerindeki serçeler, sığırcıklar... Aynı an'da yılgın adalarına kümelenmiş çay kuşları... Herkes uzaklaşırken, çocuklar trene doğru koşarlar... Bu kez el sallamak, gazete almak için değil, trenin altına girmek için!... Trenin altına nasıl girer çocuklar?... Kim girebilir? Bu çocuklar girer... O küçük köprülerin içine girerler, tren de üstlerinden geçer... Nasıl bir sestir o?... Neye benzer, neyi çağrıştırır?... Tünelde boğulan, patlayan, kulakları sağır eden, lokomotifin, dingillerin, tekerlerin, rayların, traverslerin, çakılların toptan sesi... İçlerini burkan, çenelerini kenetleyen... Hangi adı verseler bu sese? Neye benzetseler?... Kompartımanlardan birinde, ağzını sulandıra sulandıra annesini emen bir bebeğin ağız şapırtısı da dahil midir bu sese?...

Tren, sesini de alıp gidince, herkes kendi yerine, eski haline döner. Kuşlar ne yaparlar bilmiyorlar ama, çocuklar kulaklarını kaşırlar, kazırcasma...

Rayların üzerine uzun çiviler korlar.

Tren gelir basar geçer...

Tekerlerle raylar, rüzgârda salınan iki buğday başağı gibi, incitmeden dokunurlarken birbirlerine, araya bir üçüncü demir girince, demir kesilirler...

Tekerin çiviye bastığı an, kıvılcımların ortaya saçıldığı an'dır. Bunu görmenin zevki, trenle yarışmadan da, el sallamadan da, köprünün altına girip trenin sesini dinlemeden de, üstündür. Sanki o kıvılcımlar gözbebeklerinden çıkıyormuş gibi olurlar... Tekerler boyu...

Tren çekip gidince, ki bu an yine de onlara çok uzun gelir, koşarlar raylara... Rayların üstüne koydukları çivi değildir artık, sıcak, çoğu kez rayla kaynaşmış, yassı, uzun demir parçasıdır o. Taşla vurur, söker alırlar... Kenarlarını taşlara sürter, bıçak

gibi keskinleştirir, başını kalın değneklerinin ucuna gömer, kargı gibi silah yaparlar... Sonra yine bir çizgi çizip o uzaklıktan, yaşlı kara söğüdün gövdesine nişan alırlar... Kimin sopası saplanacak?... Söğüt kızar onlara ama, salak çocuklar anlamazlar ki...

Taşlar koyarlar rayların üzerine.

Ne yazık ki çok kişi yarışamaz bu oyunda. Sadece iki kişi. Her tren gelişinde iki kişi... Biri kendi taşını bir rayın üstüne kor, öbürü de öbür rayın. Birbirlerine karışmaması ve tartışmalara yol açmaması için de farklı renklerde taşlar seçerler. Tren gelecek, gelecek, gelecek... Taşların gözleri faltaşı gibi açılacak... Vuracak taşa... Fırlatıp atacak... Kimin taşı daha uzağa düşecek?... Tabii ezip un ufak etmediyse...

Treninin ayağına diken battığını makinist duyumsamaz mı hiç?...

Devrilmiş, raydan çıkmış bir tren görmediler hiç. Keşke bir tren devrilse de, ona elleriyle dokunabilseler... Dediklerine göre, treni yoldan çıkartan ne önüne konulan taşmış ne de sel?... İlla da samanmış... İrice bir çuval dolusu samanı rayların üzerine dökersen, tren gelir kayar, çıkarmış yoldan... Yapsalar mı bunu?...

Rayların üzerinde koşarlar... Trene doğru... Tek gözlü köprünün kıvrımından önceki son düzlükte, tren karşıdan görünür görünmez... Yine iki takım. Bir takım bir rayın üstünde, öbür takım öbür rayın... Trene doğru... Tren görünür görünmez... Takımlar trene doğru koşar, tren takımlara... Raylardan düşmeden, yere adım atmadan... Trene daha çok kim yaklaşacak? Tren üstlerine doğru gelmekteyken, rayı, en son kim terkedecek?... Kim daha cesaretli, yiğit, korkusuz?... Ah, şu köyün kızları gelip bu yarışları seyretseler var ya... Tren neredeyse kendilerine dokununcaya dek, zira vurmasına izin vermezler, dokununcaya dek terketmeyecekler rayı, kaçmayacaklar önünden...

Kömür parçaları toplarlar, hat boyu, trenden düşmüş... Herkesinkini biraraya getirsen, her defasında, bir çuval dolusu olur neredeyse... Kışın tezeklerin odunların arasında bu kömür parçaları ne güzel yanar, al al...

Yanmış sakız kıvamında, yağ, zift parçaları toplarlar... Küçük teneke parçalarının üstüne kor eve getirirler... Babaları bu yağları alır, öküzlerinin boynuzlarına sürerler. Işıl ışıl yanar boynuzlar... Kağnıların dingillerine, tekerlerine sürerler... Arabalar bir gıcılar, bir gıcılar ki... Seher vakti yankılanır durur, dereler, yamaçlar boyu...

Telgraf direklerinin üstündeki fincanlara, nişan alırlar, sapan taşıyla. İki yüz metre kadar uzaklıktan, yüz tane kadar atar da bir iki tane ancak vururlar... Düşen fincan parçalarının en irisi vurup kıranın olur, küçük parçaları öbür çocuklar kapışır... Bilmedikleri, beyaz, pullu, ışıl ışıl, sert, keskin bir maddedir ellerindeki... Ne yaparlar?... Kaldırıp çaya atarlar bir süre sonra... Kim kırdıysa fincanı, o da nişancılığını kanıtlamış olur...

"Aklıma bir şey geliyor." dedi içlerinden biri; "Şimdiye dek hiç kimsenin, içimizden hiç kimsenin ve bizden önce hiç kimsenin yapmadığı, akıl etmediği, edemediği bir şey...

Anlattı.

"Tamam." dediler.

Acele etmediler.

Köyün bütün çocuklarına duyurdular.

Büyüklerden sakladılar...

Anlaştıkları gün gelince, herkes işini ve yolunu trenyoluna düşürdü.

Kim bilir kaçbin yılın şampiyonunu seçecekler...

İki travers arasındaki çakıllardan birazını alacaklar, boşaltacaklar orayı, içlerinden en cesuru, tabi kim istiyorsa, kimin şeyi tutuyorsa o, fırlayacak aralarından, tren uzaktan görünür görün-

mez, gidip o hazırladıkları boşluğa boylu boyunca atacak kendini, tren de gelip üstünden geçecek...

Çayda sazanlar oynaşıyor, kurbağalar sazlıklarda avurtlarını şişiriyor, kaplumbağalar başlarını dışarı çıkartmış olup biteni anlamaya çalışıyor, yengeçler çakıl taşlarının altında yuva değiştiriyor, kara bir yılan süzüle süzüle suya dalıyordu...

Tren karşıdan gözüktü gözükecek...

Herkesin bir ayağı, raylara elli metre mesafede, yola paralel olarak çizdikleri çizgide, öbür ayakları havada, ileri atılmaya hazırlar.

Yumruklarını sıkmış, dişlerini sıkmış, gözlerini kısmışlar...

Bekliyorlar...

Bacakları titriyor, yürekleri titriyor, alınları terliyor...

Kanları sığmıyor damarlarına...

Tren çıktı çıkacak...

Kim fırlayacak aralarından? Önce kim fırlayacak?...

Fırlayıp gidip trenin altına yatacak?...

Köprünün içine değil ha... Essahtan trenin altına yatacak...

Var mı öyle bir yiğit içlerinde? Bin yıl adı söylenecek... Yalnız bu köye değil, bütün trenyolu boyu köylerine şan olacak...

Çıkıyor tren...

Herkes birbirini kolluyor.

Tıs yok.

Hiç ses yok.

Hiç kimse kendinde değil... Yanındakini düşünüyor; "Acaba fırlayacak mı?... Yazık olacak..."

Çıktı tren.

Geliyor tren.

Put kesildiler sanki, dondular...

Çizdikleri çizgi ip oldu, bağlandı ayaklarına...

Yaklaşıyor tren...

İki kişi.

İki yiğit kişi...

Biri o baştan,

Biri bu baştan...

Fırladılar öne, gözleri çakmak çakmak... Hem trenle yarışıyorlar, hem birbirleriyle...

Hangisi daha çabuk giderse, kendini o boşluğa atarsa... Biliyor öbürünü tren kesecek... Kesecek... Kesecek... Kesecek...

Çarptı biri ötekine, aslında o da öbürüne çarpacaktı... Çarpışıp düştüler hattın bu yanına, daha ellerini bile rayların üstüne uzatamadan...

Tren geldi, saçlarını şöyle bir savurdu gitti...

Mayıs/1996

Göl

Karayolunun çatallaştığı yerde başlıyor göl. Karşı dağların eteklerine dek uzanması beklenirken, ovanın ortasında, ekin tarlalarının kenarında birdenbire bitiveriyor. Zaman zaman bir iki tepecik burunlarını şöyle uzatmamış olsalar içeriye doğru, göl de dilini uzatmamış olsa asfalta doğru, hamarat bir öğrenci titizliğiyle çizilmiş olacak gölün haritası ve bir dikdörtgene benzeyecek. Derinliğini kimse bilmiyor, bunu kimse merak da etmemiştir şimdiye dek. Tarla, arsa spekülatörlerinin anlatımlarına göre, gölün çevresi, yaya olarak üç saatte dolaşılabilir. En dar yerden, kayıkla karşıdan karşıya on dakikada geçilebilir.

Göl masmavi.

Gölü çepeçevre çeviren kamış kuşak yemyeşil.

Kamışlığı saran toprak yol kıpkırmızı.

Toprak yolun dışındaki tarlalar sapsarı...

Elbette mevsim yaz ise böyle.

Mavi, yeşil, kırmızı, sarı...

Sanki aynı hamarat öğrenci, eline farklı renklerde kalemler almış tek harekette çizivermiş gölün çevresini. Öyle birbirine parelel, öyle birbirine koşut. İnsanın şöyle diyesi geliyor; gökkuşağını gökten indirmişler, gölün kenarına sermişler...

İlkbaharda her şey yemyeşil; kamışlar, toprak yolda biten ayrık otları, ekin tarlaları, uzaklardaki yamaçlar, göldeki kurbağalar her şey...

Kışın ise her şey beyaz... Göl, gökyüzü, yeryüzü, kamışlık, toprak yol, tarlalar, ağaçlar, serçeler, güvercinler, karşı yamaçlar, biraz uzaktan geçen asfalt yol, her şey beyaz, her şey... sığırcıklar hariç...

Çıkacaksın âşıklar tepesine, bakacaksın göle şöyle biraz yüksekten. İşin gücün olmayacak, kalacaksın burada günlerce, haftalarca, mevsim mevsim... Renklerin nasıl birbirine dönüştüğünü anbean göreceksin. Duyumsayacaksın renkleri, koklayacaksın, dokunacaksın, tadacaksın ve içeceksin... İnsan doyar mı bu renklere, baharda çılgın, yazın sakin, sonbaharda solgun, kışın ölgün. Uyuyan bir gebe.

Önce sazlar uyanıyor.

Kedi pipisine benzeyen, taze ışgınlarını suyun yüzüne doğru saldıklarında; bütün gökyüzü dişe ve dişiye dönüşüyor.

Ucu çatallı kılıca benzeyen taze yapraklarını birbirlerine doğru uzattıklarında ise; kıştan kalma, kurumuş sarı yaprak çatallarına, serçelerin, sığırcıkların, yuva yapma zamanı gelmiş demektir. Tüm bunları, yaban ördekleri ve karabatakların yavrularını peşlerine takıp gölün ortalarına doğru gezintiye çıkmaları izleyecektir. Onları da kırlangıçların durgun göl sularına pike yapmaları...

Karabataklar yavrularına bu ilk yuva dışı gezintilerinde ne çok şey öğretirler; başta anneleri olmak üzere, yumurtadan çıkma sırasına göre (Karabataklar belli bir sıraya göre mi yumurtalarından çıkarlar?) dizilip, o sırayı bozmadan, zinciri kopartma-

dan, disiplin içinde yüzmeyi, ilk dalış denemelerini, tehlikeyi ilk seziş, sazların arasında ilk kayboluş ama yolunu ve yuvasını kaybetmeyiş yöntemlerini... Akıllarında hiçbir şey kalmadıysa, hiç olmasa yaban ördeklerinin, yaban kazlarının yavrularını izlemeyi...

Kurbağaların vıraklamaları da bu zamana rastlar. Yumurtalar larvaya, larvalar genç kurbağalara dönüştüğünde bütün göl onların sesleriyle dolar. Gün boyu özellikle de günbatımından uyku zamanına dek vıraklar dururlar... Aylar ve mevsimler boyu, hemen on dakika uzaklıktaki koca kent içinde, trafik sesinden, bağırtı çağırtıdan, şehrin o kendine özgü uğultusundan bıkmış usanmış, giderek bu sesle bütünleşmiş, artık onu duymaz olmuş insanlar için kurbağa sesleri neyi ifade eder? Kimisi için çocukluğundan kalma kutsal bir köy anısıdır, kimisi için Türkçe kitabından bir okuma parçası, kimisi için ise bilmem kaçıncı senfoni. Hele rahatsız olduğunuzu, bir iki taş atarak, onları susturmaya çalıştığınızı bir ayırt etsinler de görün o zaman hep birlikte daha da gür vıraklamalarla üstünüze üstünüze nasıl geldiklerini... En iyisi onlara alışmak ve sevmektir. En sevdiğiniz melodiyi yineliyor olduklarına kendinizi inandırmaktır. Unutmayın, kurbağalar gerçekten bunu yapmaktalar, bu coşkun koro ile kendilerini size beğendirmeye ve sevdirmeye çalışmaktadırlar.

Sazların kökleri derinlerdedir ve genişten sivriye binlerce, milyonlarca, sayılamazca yapraklarıyla, gövdeleriyle göl kuşlarına, sivrisineklere, karasineklere, helikopterlere, adını bilmediğimiz, kendilerini yeterince tanıyamadığımız göl börtü böceklerine ev, yuva, örtü, sığınak olmaktadır.

Yaza doğru salarlar kamışlarını, yaz sonunda her yer püskül kesilir. Rüzgâr şöyle bir vurunca gölün bu ucundan, püskül sürüsü devrile devrile, salma salına, öbür uçtan çıkar. Dalga dalgayı izler, dalga dalgayı... Bir kıpırtı, bir hışırtı coşar gider.

Gölü geçer püskül dalgası, ekin tarlasında devam eder. Ova baştan başa dalga kesilir. Traktörlerin tarlaları sürme biçimine, pulluk çizgisinin yönüne, bayırın eğimine, rüzgârın tepelerdeki şiddetine göre, farklı eğimler alan, dolayısıyla farklı ışıklar yansıtan buğday tarlaları ışıl ışıldır. Halay halay, horon horon, zeybek zeybektir...

Hasırcıların katar katar gelmeleri, yüklerini gölün kenarına indirip denklerini çözmeleri bu mevsime rastlar. Kesiciler ve örücüler diye ikiye ayrılırlar... Gençler alırlar keskin bıçaklarını, bellerine kadar bata çıka dalarlar sazlar arasına... En genç, en körpe, en düzgün olanları tek tek, birer bıçak darbesiyle, olmadı orakları ile keser, kıyıya taşır, yığın yaparlar... Bu yığınların başına örücüler geçer, boy boy, cins cins ayırır, başlarlar örmeye... Sanki halı dokunuyor, kilim dokunuyor, oya işleniyor... Önce kasaba pazarına inerler, sonra kentin kenar mahalle pazarlarına... Hasırlar ekmek olur.

Hangi akıllıya, hangi akılsız akıl vermişse, sonbaharda, kuru sazlar arasına bir ateş düşürür. Bir uçtan başlar yangın; ne kadar canlı varsa gölde; kurbağalar, su yılanları, sazanlar, yengeçler... koşarlar gölün ortasına doğru, kaçarlar ateşin şavkından, yoğun beyaz dumanın zehirinden. Telaşla yuvalarından kalkan kuşlar, nereye kadar uçarlar ve bir daha dönerler mi bilinmez. Örümcekler, tırtıllar, üvezler, sinekler canlarını nasıl kurtarsınlar? Bereket; yangın, kamışların kesilerek kayıkların kenara çekilmesi için yol yapılan bölümden öteye geçemez de, orada kalır. Sonra öğreniriz ki, kıyı boyu 'kendin pişir' işi yapan işyerlerinin sahipleri, müşterilerinin manzarasını kapatan, bu uzun ve sık sazları garsonlarına düşman diye belletmişler.

Âşıklar tepesine çıkınca günbatımı, hele de gölü okşayan hafif bir esinti varsa, gölün engin mavi suları kıpır kıpırsa, her kıpırtı bin ayna kabarcığı ise, insanın içi bir hoş olur. Bir sevinç doğar, bir coşku. Çocuk olur oynarsınız. Oynar yorulursunuz,

soluklanır oyununuza yeniden başlarsınız. Keşke karnınız acıkmasa, anneniz seslenmese, ders zili çalmasa...

Gün batarken bu yandan, ay doğar karşıdan.

Akşamın serinliği, sessizliği, buğusu çöküverir birden gölün üstüne. Kuşlar bir telaşlıdır bu saatte, bir telaşlı... Sanırsınız yuvalarına geç kalmışlar...

Ay yükselince şöyle bir selvi boyu, bu kez de onun ışığı düşer gölün üstüne. Güneşten öğrendi ya, o da pırıl pırıl... Yel vurdukça tam bir uyum içinde kıpırdayan kavak yapraklarının sesini duyacak gibi olursunuz. Yanıldığınızı nice sonra anlarsınız. Gözünüzü alamazsınız o kıpırtıdan... Asfalttan geçen bir aracın uzun huzmeleri gözünüzü almadıkça, ya da bir yıldız yerinden kopup, süzüle süzüle gelirken birdenbire gölün üstünde yitmedikçe... Meğer duyduğunuz bir gece kuşunun kanat çırpışıdır.

Mevsim bahardır.

Göl çiçeğe durmuştur.

Göl artık bir çiçektir.

Bir kızla oğlan çiçeğe seğirtirler. Yol kenarlarında, tarla sınırlarında, gelincik, papatya, ballıbaba peşinde başlayan koşu, göl kenarında yonca çiçekleri olur, kıyıcıkta ise suüstü, sazlık arası çiçekleri ile devam eder. Kız elini durgun, berrak göl suyuna dokundurur. Parmak uçları ile damlacıklar düşürür. Gölün hoşuna gider bu. Kızın ellerini bir daha ister, bir daha... Oğlan kıskançtır, farkeder hemen.

Kasabanın memurları, çalışma saatleri biter bitmez, gölün karşı kıyısına koşarlar. Önceden anlaşmış gibidirler. Mangalını, oltasını, rakısını alan gelir. Sergileri serer, ateşi yakar, oltaları atarlar göle. Bir sazan düşer oltaya, bir sazan düşer, biri ile beş kişi doya... Ne kira derdi kalır, ne geçim sıkıntısı... Ne müdür paparası, ne karı dırdırı... Göl belki de en çok böyle bir şeye

tanıklık yaptığı için üzülür. "Baksalar bana, sadece balıklarımla değil de, her şeyimle ilgilenseler, görebilseler nasıl doğduğumu, doğurduğumu, direndiğimi, gelişip büyüdüğümü, paylaşıp paylaştırdığımı... ah bir görebilseler bunu... boşalıp buruşup uyuşup kalmayacaklar, öğrenecekler.. ah memurlar."

Uzun, dar, rengarenk kayıklarını alıp gelirler gençler. Takım takım bölünür, sıra sıra dizilirler. Biri bir işaret verince; iner kürek, çıkar kürek... Kayıklar yarar gölü, fırlar ileriye... Kuşlar havadan, sazanlar sudan suyu hızla yaran kayıkları izler. Bir koşu, bir temaşa. Sonuçta kimin birinci olduğunu kas gücü değil, suya batıp çıkan kürek sayısı değil, küreğin suya dalarkenki ve çıkarkenki çizdiği açı belirler. Kimi kürek var ki bir avuç suyu kucaklar, kimi kürek var ki bir kova...

Her yarış kayığının hemen arkasında, sıfır noktasında başlayan v biçimindeki dalgacıklar, giderek genişler, genişledikçe birbirleriyle kesişir, kırılır ve çoğalırlar, küçüle küçüle kıyıya dek ulaşırlar. Kıyı yosunları ve kenar bitkileri, bu dalgacıkları, gölün kendi dalgalarından, rüzgâr çırpıntılarından ayırt edebilirler. Bu oynaşmanın, biraz sonra dineceğini, gelip geçeceğini bildikleri için, nazlı nazlı salınmalarını sürdürürler.

Kış olunca kıyıdan donmaya başlar göl.

Çevrede hiçbir ürün yok ki toplanmamış, hiçbir bostan yok ki bozulmamış, hiçbir ağaç yok ki çıplak kalmamış ola... Köstebekler, fareler, karıncalar, tüm kara mahlukatı kendi evlerine, toprağın derinliklerine doğru çekilirler. Koyunlar, kuzular, keçiler ağıllarına, inekler, atlar, eşekler ahırlarına doğru çekilirken, tüm ömürleri ancak bir yaz süren birçok börtü böcek de yumurtalarını, bir sonraki baharda çatlamak üzere bir kuytuya bırakıp kendilerini yele verirler.

Göl donmaya kıyıdan başlayınca, bura mahlukatı da ya karadaki kaderdaşları gibi yumurtalarını bir sazın kovuğuna emanet edip kendilerini dona verirler ya da gölün ortalarına, derin yerlere, donun, buzun ulaşamayacağı sulara çekilirler...

Önce sazlar donar. Sazların dipleri birer gümüş yüzük ile çevrelenir. Buradaki ince, saydam, kırılgan buz gide gide genişler, genişleye genişleye komşu sazın yüzüğü ile buluşur. Bu bazen bir gecede olur, bazen birkaç haftada... Üstüne bir de kar düşünce... Kar üstüne kar düşünce... Sazların geniş, narin yaprakları, toplu sarı püsküllleri başlarını eğiverirler aşağıya. Bir yel esse, kar şöyle taze iken, henüz kepek ve gümüş iken, ortalık birbirine girer ve elbette yorganını kaybedince sazlar, başlarlar titremeye... Bu titremeyi bir de terleme izlerse ne olur? Sazlar zatürre olur... Sonra yine kar yağar, yorgan olur...

Âşıklar tepesinden bu kez gördüğünüz tek renk, beyazdır. Bahardaki o delicoşluğu, o renk cümbüşünü, gölün çevresine serilmiş ebemkuşağını hayal bile edemezsiniz. Her yeri; sazları, toprak yolu, tarlaları, karşı tepeleri, uzaktaki köyleri bir kar kaplar, bir kar kaplar ki... Güneş vurunca ışıl ışıl, yel vurunca toz duman olur her yer, her şey...

Önce kıyıda ve sazların dibinden başlayan buz tabakası her gece bir adım daha ileriye gider. Öyle ayaz olur, öyle soğuk olur ki kimi geceler, buz gölün ortalarına doğru koşar neredeyse... Gölün üstünü tümüyle kar kapladığında da anlarız ki göl donmuştur. Buzun üstünde beyaz çarşaf üzerine serili tülbent hafifliğindeki taze karı, yel önüne katar, sazlardan aşırır, karşı koyaklara doldurur.

Göl gümüş bir tepsi gibidir şimdi. Kışın tam da ortasıdır. Kaç gündür bir tek kar tanesi bile düşmemiştir. Güneş, sislerin pusların arkasından, kendini belli etmeden gelip geçmiştir. Her yer, her şey dona kesmiştir. Doğa hep böyle kalacak, yaşam donacak diye kaygılanırsınız, nefesinizin buğusu olmasa...

Çevre köylerden çocuklar gelirler önce.

Aslında biliyorlar ama yine de ürke ürke, korka korka adım atarlar gölün üstünde. En önde yürüyen, buzun kırılması halinde içeriye düşme tehlikesini göze alabilendir. Köyün en yiğit, en

gözü kara, en cesur çocuğudur o. Öbür çocuklar onu izlerler. Buzun yeterince kalın, yeterince sağlam olduğunu anladıklarında ise, bir itişme kakışma, boğuşma, koşuşma başlar ki... Birbirlerini yere düşürür, sürükler, kayar, kaydırırlar... Ne elleri üşür ne ayakları... Saatlerce güler oynar, koşar coşarlar... Gölün yeterince buzlandığını, bunun ilk denemesini yaptıklarını ve elbette ilk tehlikeyi köylü çocuklarının göze aldığını haber alır da kentin çocukları, dururlar mı, üşüşürler gölün başına. Takarlar patenlerini ayaklarına, başlarlar kaymaya... Kayar kayar, dönerler; laleler, güller, çiğdemler çizerler saatlerce... Köyün çocuklarına, şöyle kenara çekilip onları izlemek düşer ve o bıçak sırtı gibi ince demirin üstünde, bu şehir bebelerinin nasıl kaydıklarına akıl erdiremezler ve nasıl düşmediklerine...

Her şeye karşın hem köylü çocukları, hem de bu kentli çocuklar, gölün tam ortasından uzak dururlar. Orayı bilirler, bu kadar geniş alan nelerine yetmiyor.

Akşam olunca kentten afili delikanlılar gelir, kızlı oğlanlı. Altlarında babalarının jaguarları. Çığlıklar atar, sürerler arabalarına göle. Bu bir yürek ve cesaret işidir. Gölün kıyısında dozer bile gezer. Yüreği olan gölün ortalarına sürsün arabasını. Yan yana dizilir, aynı anda gaza basar, sürerler gölün ortasına doğru... Her ne kadar kafaları dumanlı iseler de, yine de can korkusu, buzlara gömülme, gölün dibini boylama korkusu vardır. Bu korkuyu en çok duyan en önce kendine gelir ve çığlıklar içinde basar frene. Fren ve direksiyon... cazırtılarla, buzu çizerken, derin izler ve yarıklar bırakır. Bulunduğu yerde fırfır döner, üç beş tur atar, yine çığlıklar içinde durur. Bu ilk freni öbür frenler izler... Frene son basan, ölüme en çok yaklaşandır. Şampanyalar o çift için patlar... Döner, kentin meşhur barlarından birinde kutlarlar bu cesareti.

Sabah olduğunda, gölün üstündeki teker ve fren izlerini gören köylüler, hayretler içinde kalırlar... Traktörlerine atlayıp, aynı

oyunu, gündüz gözüyle, kendi aralarında oynamak isteseler de, kafaları dumanlı olmadığı için buna cesaret edemezler.

Âşıklar tepesinden baktığınızda görürsünüz gölün ortasını. Her yer, her şey günlerden beri buz kesilmişken, gölün kenarında bile buzun kalınlığı belki de metreleri bulmuşken, gölün tam ortası, yer gök buza kesse bile, donmaz... Göl nefes alır buradan... Gölün toplam yüzeyi, üç beş mahalleyi üstüne kondurabileceğiniz denli genişken, burası ancak ve ancak bir okul bahçesi kadardır.

Burası gölün gözü müdür, ağzı mı, burun deliği mi, parmak ucu mu, göbek çukuru mu, başka bir şeyi mi?

Bu kadarcık yerin niye donmadığını, yine âşıklar tepesinden baktığınızda anlarsınız...

Vakit akşam üstüdür.

Güneş batmak üzeredir. Gölün kıyısındaki karşı yamaçlar gümüş beyazı olmuştur. Onları açık sarı altına bulanmış günün son ışıkları aydınlatmaktır...

Kentin üzerinden kopup gelen sığırcık sürüleri gökyüzünde zincir zincir olmaktadır. Kim bilir kaç gündür bu her yerin, her şeyin donduğu doğada, gagalarına bir damla su bile değmemiştir. Dalga dalga gelir sığırcıklar, çok yüksekten uçar, sürü sürü ama sıra sıra dönerler gölün üstünde. Gökteki sığırcık zincirinden bir halka kopar, ucu göle değer. Gökyüzünde kalanlar yön değiştirir, onların yön değiştirmeleri, kanatlarından yansıyan ölgün de olsa günün son ışıklarının yansımasından belli olur. Bir zincir daha kopar gökyüzünde. Onun da ucu gölün ortasına düşer. Gökyüzünde kopacak zincir kalmadığında, gölün ortası siyaha keser. Artık doğada iki renk vardır. Beyaz ve siyah. Gölün üstünde siyah bir ben, bir karartı. Uç uç olmuş... Kıpır kıpır... Canlı mı canlı, bir coşku, bir yarış. Her şey bir gaga dolusu su için... Günlerdir, hatta haftalardır susuz kalmış öteki kuşlar; serçeler, kargalar, güvercinler de sığırcıkları izlerse ne olur?

Gölün nefes aldığı yer, bilmem kaç kilometre karelik alandaki tüm canlıların, belki kurtların, tilkilerin, tavşanların da su içebildikleri tek göz, göze olur. Tek yaşam kaynağı... Isı eksi kırklarda, otuzlarda bilmem kaç gün daha sürerse sürsün bu böyledir. Köylü çocuklarının, paten yapan gençlerin, otomobilleriyle yarışma yapan tufeyli gençlerin o yaklaşmaya bile ceraset edemedikleri gölün ortası böyle bir yerdir işte... Ama göz gerek ki göre, akıl gerek ki anlaya... ve bir kibrit çöpünü bile göle atmaya...

Ağustos/1996

Sel

"Gök yarıldı sanki" diyordu nenem. Böyle anlatıyordu, yağmurun şiddetini. Başka nasıl anlatılırdı? Oluklara sığmayıp, saçaklardan dökülen, kapılardan, pencerelerden içeriye (taşan değil) hücum eden, komşu evler arasında dereler oluşturan, sulama kanallarını taşla toprakla dolduran, eline ne geçtiyse, önüne neyi kattıysa sürükleyip götüren yağmur, başka nasıl anlatılırdı? Üç-beş, bilemedin on dakika içinde kasabanın bütün ağaçlarını yapraksız bırakan, onları gökten kuşatıp yolunmuş tavuğa çeviren yağmur, gerçekten gök yarılmadan, bu denli kısa sürede, bu denli büyük yıkımlara neden olabilir miydi?

"Gök yarıldı sanki" benzetmesinden başka ne anlatabilirdi bu durumu? Belki çok şey. Ama nenem böyle tanımlıyordu. Ona göre gök yarılmadan, o yarıktan sular, damla damla değil, tane tane, usul usul, çisi çisi, hatta sicim gibi bile değil, avuç avuç, kova kova dökülmeden, böyle bir şey olamazdı. Gök yarılıyor, evin içinde bile nenemin tülbentinin kenarından sarkan kınalı şakak saçları tel tel buğulanıyor, damla damla gümüş tomur-

cuklara dönüşüyordu... Biz çocuklar bu damlacıkları kapışmak için, birbirimizle kavga ediyor ama, çatımızdan yere düşen, öbür çatılardan yere düşen, çatı çatı büyüyen suların nereye dek gittiğini, neler götürdüğünü doğrusu pek de merak etmiyorduk. İlla da nenemizin saç tellerinden bir fazla damlacık kapmaktı muradımız. Kavgamız, gürültümüz, itişip kakışmamız bunun üzerine kuruluydu. Bizler gümüş damlacıkları kapışırken, o buna olanak yaratıyor, birbirimize üstünlük sağlamamızı engelliyor, kendince ayarlama yapıyor, adaleti sağlıyor, böylece torunlarını eşit ölçüde sevdiğini göstermek istiyordu. Ama bizler, her birimiz istiyorduk ki, payımıza daha çok damlacık, daha çok sevgi düşsün.

Bu sel sularının nereye dek gittiğini ve neler götürdüğünü yıllar sonra görmüştüm. Karayolunun Karadeniz'e ulaştığı yerdeki okuldaydık. Yaz ortasıydı. Okulun derslikleri, yemekhanesi, yatakhanesi, bahçesi bizimdi de; okulun önündeki deniz bir türlü bizim olmadı. Çayda büyümüş, çaya alışmış, onunla oynaşmış, cilveleşmiş bizler için deniz yabancıydı. Rengi, kokusu, tadı, sesi bildik değildi. Ne ucu vardı ne bucağı? Ne başı vardı ne ayağı? Şakaya gelir yanı da yoktu... Öyle öyküler anlatıyorlardı ki bilenler, korkmamak mümkün değil. Kıyıdayken bile gelip boyumuzu aşan, boyumuzu aşarken bizleri kaldırıp kumsala atan dalgalar da tüm anlatılanları doğruluyordu zaten. Üstelik rüzgâr diye bir kıpırtı bile yokken...

Çevrede tanıdık tek şey, okulun hemen yanından denize ulaşan çaydı. Çay mıydı, dere miydi o bile belli değildi ama, çok uzaklardan sürüklene sürüklene gelmiş, yuvarlaklaşıp karpuza kavuna, yumurtaya, cevize, leblebiye, mercimeğe, bulgura; una benzemiş çay taşları tanıdıktı. Denize iyice yaklaşınca, suyun durgunlaşıp göletleşip kokuşması tanıdıktı. Sazlar, söğütler, yılgınlar, kurbağalar, larvalar, yengeçler, serçeler, kelebekler, sivrisinekler tanıdıktı. Yabancı olan martılardı. Dalıp dalıp çıkıyorlardı bu gölcüğe.

Denizle gölcük arasında bir kum seti vardı, dalgalarca oluşturulan ancak bu küçük daglaların da gölcüğe girmesini önleyen... Gölette biriken suların o kirli görünümden sonra yükselip berrak bir pınar gibi güneş altında, kum üstünde pırıl pırıl oynaşarak şöyle yandan, denize şırıl şırıl akmasını engellemeye gönlü razı olmayan...

Kum setinin bu yanında kurbağalar, o yanında balıklar, bu yanında serçeler, o yanında martılar... Ne midyelerin, solucanlara bir dedikleri var, ne de deniz kestanelerinin tarla farelerine... Sınırda kum seti, arada barış ve kardeşlik... Bir de denizden esip hemen ilk yamaçlarda patlayan, nemli olmasına karşın her şeyi kurutan yel olmasa, bu barış hiç bozulmayacak gibi... Hem denizde hem karada olan, karada doğup denizde büyüyen, ekmeğini denizde kazanıp karada yiyen, denizde ölüp karaya gömülen ise sadece balıkçılar... Balıkçılar bu barışın mühürü...

Deniz anasının karada karşılığı yoktu, ne kabak çiçeğine benziyordu ne hatmi çiçeğine, ne ay çiçeğine benziyordu ne nar çiçeğine... Hatta ne kızların çan eteğine, ne de bir çingene güzelinin kulağına takılmış katmerli güle... Deniz anası denize özgüydü... Örümceğin karaya, ahtapotun denize özgü oluşu gibi... Her şey yerli yerinde, herkes kendi yerinde...

Öğlene doğruydu.

Bir çığlık yükseldi: "Kaçın kaçın..."

Kumsal bir anda boşaldı.

Önce kaçtık, sonra anladık.

Anlamakta güçlük çektik.

Gökyüzünde ne bir parça bulut vardı, ne de bir tek damla yağmur düşmüştü... Sıcak mı sıcak bir öğle üzeriydi. Bir gürültü vardı, hışırtı... Ne olduğu, nereden geldiği belli olmayan... anlaşılamayan... Ürperten, korkutan... Ancak bilinemeyen... O bilememek ki, "kaçın, kaçın" komutuna, düşünmeksizin hemen

uymamızı sağlamıştı. Kaçmış ve kendimizi güvencede hissettiğimiz, soluklandığımız ilk anda anlamıştık olanları... Sel geliyordu. Sel geliyor ve denizin bağrına bağrına saplanıyordu.

Gökyüzü, yukarılarda, nerede yarılmışsa, komşu evler arasında nerede dereler oluşmuşsa artık, oluşan sel; gücü neye yettiyse, eli neye uzandıysa önüne katıp denize getiriyordu.

O sünepe sünepe kokuşan, dere mi, bataklık mı, gölcük mü olduğu bile belli olmayan çay yatağı birdenbire canlanmış, kükremiş, şahlanmış yatağına sığmaz olmuş, altından geçtiği karayolu köprüsünün üstüne çıkmış, denize saldırıyordu. Denizin bağrına bağrına giriyordu, kargı misali... Bulanıktı, bozdu, kırmızıydı, toz toprak, çer çöptü... Üstü başı kirli, eli ayağı kanlıydı. Denizin mavi sularına, hafiften dalgalı, köpük köpük beyaz sularıyla saldırıyor, karnını yarıyordu, gücü yettiğince...

Deniz bu..

Daha doğrusu bu denizmiş meğer...

Biri onun bağrına kargı saplar da, o hiç durur mu yerinde?

Atıyor deniz..

Karnını ipekten, gönden, yetmedi atlastan, çelikten örüyor, üstüne üstüne gelen seli geri atıyor.

Sel geri geri çekiliyor, bir daha saldırıyor.

Bir daha...

Bir daha...

Çok daha...

Hep daha...

Deniz işin ciddiyetini biraz geç kavrıyor, toparlanıyor, kızıyor, dalgalarını kabartıyor ve atılıyor selin üstüne...

Sel gücünü hızından alıyor, hızından ve uzaktan gelişinden...

Deniz dalga dalga savunuyor kendini.

Sel dinozorun sırtı gibi katmer katmer, sıra sıra giriyor içeriye... Giriyor, giriyor içeriye... Derine dalıyor, dalgalardan koruyor kendini, aşağıdan aşağıdan saldırıp denizin göğsünden çıkıyor yukarıya... Neredeyse denizin sakalını tutacak. Deniz bu, kim bilir kaç çay, ırmak, dere saldırdı şimdiye dek, biliyor işini... Sel de işin ayırdında... Taktiğe karşı taktik, oyuna karşı oyun, savunmaya karşı saldırı...

Saldırıyor sel.. Daha güçlü... Öbür çatılardan kasabalardan, dağlardan sökün edip gelen bulanık sular tek selde buluşmuş olmalı... Artık daha güçlü... Okulun üstündeki karayolu, onun üstündeki köprü, okulun bahçesi, bahçede ağaçlar yok artık. Her şey denizde... Deniz de onları dışarı atmakta... Deniz kendine yabancı hiçbir şeyi kabul etmiyor. Ne bulduysa yabancı, atıyor dışarı... Ne bulduysa sel, atıyor denize... Kim saldırgan, kim savunan, kim düşman, kim pişman?... Yarın belli olacak...

Saatlerce selle denizin boğuşmasını izledikten, kimi kez selden kimi kez denizden, çoğu kez yenilmek üzere olandan yana olduktan sonra, uyuyakaldık gece yarısına doğru...

Uyandığımızda sesler kesilmişti.

Kendimizi sahilde bulduk.

Sel yorulmuş, sakinleşmiş, küçülmüş, dereye dönüşmüştü. Hâlâ bulanıktı ama mağlup... Gözalabildiğine kirlenmişti deniz. Boz bulanık sularla mavi suların sınırı nerede kesişiyor kestiremiyorduk. Sel ne getirmişse denizin üstüne yaymıştı. Şişmiş balonlaşmış köstebek, fare, kuş, kurbağa, yılan, kaplumbağa ölüleri... Ağaç gövdeleri, kökleri, dalı, budağı... Demet demet ekin, yonca, fiğ bağları... Plastik leğen, tas, tabak gibi ev eşyaları... Koyun kuzu ölüleri... Yatak, yorgan, halı, kilim parçaları... Bir adet de kınalı beşik...

Deniz, kimini üstten, kimini dipten atıyordu dışarı. Ne getirmişse sel, reddediyordu deniz...

Kıyı boyu, kum üstü, denizin dışarı attıklarıyla doluydu.

Martılar bayram ediyordu.

Bir de insanlar...

Toplamaya daha biz uykudayken başlamışlar... Çevrede ne kadar ev varsa boşalmış, tüm yöre halkı daha yer ışır ışımaz büyük küçük, çoluk çocuk koşmuşlar sahile, başlamışlar toplamaya... Seğirte seğirte... Topladıklarından yığınlar oluşturmuş, her yığının başına bir de bekçi koymuşlar... Bekçiler çocuklar... Büyükler hâlâ itişip kakışıyor. Giderek gözleri doyuyor ve öyle her parçaya uzanmıyorlar artık... Gözleri daha kıymetli, daha işe yarar başka şeylerde. Akıllarına kayıkları geliyor. Atlayıp açılıyorlar içerilere... Burada bulduklarını, dalgaların henüz kıyıya getiremediklerini, tek tek topluyor, atıyorlar kayığın içine... Kıyıdaki komşularına göre iyi bir avantaj elde ediyorlar.

Gök yarıldığında, nenemin kınalı şakak saçlarında oluşan gümüş damlaları paylaşamazken, böyle miydik? Nenem, şimdi denizin bu insanlara davrandığı gibi mi davranıyordu biz torunlarına? Kendimce yanıt bulmaya çalışırken kendi sorularıma, ayak izlerimi örten küçük dalgaların önünden koşarak geçiyorum. Bir yengeç denize doğru koşuyor, her nasılsa canlı kalabilmiş bir fare karaya doğru... Deniz, küçük beyaz dalgalarını dili gibi kullanıyor, sırtını yalayıp, üstünü temizliyor.

Yüreğim ağzımda, gözlerim selin geldiği yerde... Sanki bir kadın, bebeğinin peşine düşmüş yukarılardan inip koşa koşa gelecek gibi... Yolu denizde bitecek... Araya araya, yığınlardan birinin başında bekleyen bekçi çocuğun elindeki biberonu tanıyacak gibi...

Temmuz/1996

Ceviz Ağacı

Bu ceviz ağacını buraya kim dikti, bilinmiyor. Belki bir evliya?... Ne zaman dikildi?... Onu da bilen yok. Kaç asırdır burada. Köyün tam ortasında, üç yolun birleştiği kavşakta... Üç delikanlı, kollarını açsalar ellerini kavuşturmaya çalışsalar gövdesinin çevresinde, zor yetişirler birbirlerine, öyle kalın... Ana gövdesi de dam boyu. Sonra üç ana dala ayrılıyor, her biri bir yana. Ana dallar ara dallara, ara dallar uç dallara bölünüyor. Güya bu; üçler, beşler, yediler, 12 imamlar, kırkları temsil ediyormuş... Koca bir çadır, neredeyse bütün köyü kucaklayan...

Bu köyde ve çevre köylerde bir tek ceviz ağacı bile yokken, esasen iklim de ceviz ağacı için uygun değilken, ne zaman ve kimin tarafından dikildiği belli olmayan bu ulu ağaç karşısında, bütün köylüler biraz hayranlık, biraz sevgi, daha çok da korku duyarlar.

Ceviz ağacına ilişkin, kimi öyküleri kuşaktan kuşağa anlatır gelirler.

Biri kuruyan dalını, ekmek pişirirken yakacak olmuş da, ateş sıçramış evini yakmış...

Biri yere düşen meyvesini kırıp yiyecek olmuş da boğazında kalmış, ölmüş...

Gelinin biri dalına çamaşır asmış da, çocuğu düşmüş...

Bu söylenceler nedeniyledir ki, kimse ceviz ağacına ilişmez. Ama, ne de olsa yaşlı ağaç, zaman zaman dalları kurur, rüzgâr vurur yere düşürür, yine de kimse onu alıp götürüp ocağında, sobasında yakmaz...

Çerçiler gelirler zaman zaman, aşağıdan, kasabadan, bu kıraç, yüksek, dağ köyüne. Gelir, ceviz ağacının, geniş koyu gölgesine konarlar. Yumurta, yün, buğday karşılığında, incik boncuk, pestil, pekmez, kayısı kurusu, erik kurusu, kuru üzüm, dut satarlar. Mevsimine göre; domates, biber, üzüm, kavun, karpuz satarlar... Çerçilerin ne zaman geleceğini, köyün çocukları ve kadınları önceden bilirler. Hazırlıklarını ona göre yaparlar. Bir şenlik kopar, ceviz ağacının dibinde, değme gitsin... O gün, köye bir lezzet gelir. Nohut, mercimek, erişte, bulgur, patates, mercimekten bıkmış köylüler için, farklı bir ağız tadı, kokusu, görüntüsü... Bu taze, farklı, aromalı yiyecekleri, o gün, ne büyük bir iştahla, zevkle yerler köylüler... Çok alabilen, yarına da saklar... Nisbet yapar komşularına...

Mevsim güzse, bir de yel çıkmışsa, dolu gibi yağar cevizler aşağıya... Çerçiler, köyün çocuklarının, bu dallardan düşen cevizlere seğirteceklerini, kapışıp kaçacaklarını, hatta; "O benimdi, şu senindi." diye birbirleriyle kavgalaşacaklarını sanırlar... Çocukların kayıtsızlığı şaşırtır onları... Şaşkınlıkları geçince de, kendileri toplayıp, kırıp yiyecek olurlar. Çocuklar, hemen, acı gerçeği ifşa ederler, onlara, çerçilerin hayatlarını kurtarırmışçasına... Çerçiler şaşırlar... Biraz da merak ederler... "Acaba doğru mu?... Yok canım ne münasebet... Ya doğruysa?... En iyisi dokunmamak..."

Kuşluk vakti, koyun sürüsü gelir, öğle sıcağını, ceviz ağacının gölgesinde geçirir. Akşam serinliğine doğru da, gelinler, genç kızlar, bakraçlarla, kovalarla gelir, koyunları sağarlar. Yüzlerce koyunun içinden, herkes kendi koyununu kolayca tanır ya da her koyun kendi sahibine koşar... Koyunlarla, gelinler kızlar arasında, kimsenin bilemediği, kokularında mı, seslerinde mi, dokunuşlarında mı, bilinmez, gizli bir yol vardır, onları birbirine çeken, yakınlaştıran... Ceviz ağacının bile bilemediği... Gelinlerden, kızlardan birinin eli kirlenecek olsa, koyunların bacak aralarından, başını kaldırıp bir ceviz yaprağı koparark silecek olsa elini, hemen eline vurur bir ötekisi... "Mübareğin yaprağı mendil mi ki?..."

Ceviz ağacının hemen eteğinde, köyün çeşmesi var. Taş getirmişler taa uzaklardan kağnılarla... Kerpiç gibi düzgün, kesme taşlar... Kasabadan usta çağırmışlar... Yukarı yazının gözelerinden hat tutup eğim alıp ark kazıp büz döşeyip su getirmişler... Şırıl şırıl akıyor mübarek... Gece gündüz, yaz kış... buz gibi...

Sabahları erkenden, delikanlılar evlerinden çıkıp havlularını omuzlarına atıyor, kokulu sabunlarını köpürte köpürte, avuç avuç soğuk suyu yüzlerine serpe serpe yunuyorlar... Köyün kızlarına kendilerini göstere göstere... Sonra gidip ceviz ağacının kulağına bir şeyler söylüyorlar...

Delikanlılar çekilince evlerine, bu kez kızlar çıkıyor ortaya; su dolduracaklar, kap kacak yıkayacaklar... Çeşmede işini bitiren ceviz ağacına uğruyor... Hangi delikanlı kime ne dedi?... Bunu öğrenecekler... Ceviz ağacı postacı...

Nereden peydah olduysa, bir gün çeşmenin yalağında koca bir kara yılan gördü çocuklar. İlk gören şöyle bir kenara fırladı... Öyle bir bağırdı ki... Bütün çocuklar oraya koştular... Sonra büyükler... Ellerinde taşlar, sopalar, dillerinde küfürler, bağırtılar... Bir velvele, bir telaş... Hem korku, hem cesaret... Hücum ettiler

yılana. Yılan bu, durur mu yerinde?... Yalağın eteğinde, otların arasında kıvrıldı gitti. Köyün köpeklerini çağırdılar imdada. Köpekler bir daldı çayırlığa, her biri ağzında bir kurbağa ile çıkageldi. Köylüler kabul etmediler bunu. Dönüp köpeklere bir kez daha anlattılar... Köpekler yeniden hücum ettiler... Köylüler, özellikle çocuklar, ellerinde sopaları, merakla bekleşiyorlar... Herkesin dikkati çayırlıktayken; çocuklardan biri bağırdı; "Aha, aha... Cevize çıkıyı, yılan cevize çıkıyı..." Koştular o yana... Yılan kıvrıldı, sarıldı, tutundu, aldı başını çıktı üst dallara... Dili dışarıda... Yalvarıyor mu, meydan mı okuyor, belli değil. Köpeklerden birkaçı, ceviz ağacına şöyle bir sıçrayacak oldu, sahipleri hemen tutup sakinleştirdiler onları...

Bütün köylü toplandı, ceviz ağacının altına... Yeni gelenlere, binlerce yaprağın arasından, elleriyle işaret ede ede gösterdiler yılanı... Kimileri uzun sırıklarla, kimileri taşlarla yılanı düşürecek oldular, ama yaşlılar engel oldular buna... "Görmüy misiz, mübarek ağaç, yılanı koynuna aldı, aldı saklıyı, koruyi bizden... Çok günah işliyik... Belkim elçidir o yılan... İyiliğine gelmiştir köyümüze, ilişmeyek..." Bir bir dağılıp gittiler... Yine de çocuklar damlara çıkıp günlerce beklediler yılanı... Göremeyince de: "Kanat takıp uçtu mübarek herhal?..." diyerek vazgeçtiler beklemekten.

Nedendir bilinmez, o bahar, koyunlar erken yavrulamaya başladılar. Köylüler, koç katım zamanını anımsadılar, günleri hesapladılar ve karar verdiler ki, bu işte bir sakatlık var... Kuzular hem erken doğuyor, hem de sakat... Bir ayağı eksik, gözü tepesinde, üç kulaklı, beş tırnaklı... Anlamak, bilmek ve "Hikmetine sual etmek zor..." Yine de bunun bir açıklaması, nedeni olmalı... Yaşlılar buldular sonunda; 40-50 yıl önce de böyle olmuş... Esasen her nesilde bir yinelenirmiş bu durum... Mübarek ceviz ağacının cezasıymış... Koyunlar öğleleri geliyor, onun eteğine, gölgesine yatıyor ya... Yatarken, kalkarken, oraya pisli-

yorlar, işiyorlar ya... Pislikle işek birbirine karışıp toprağa sızıp mübareğin köklerine ulaşıyor ya... Onu kirletiyor ya... Bu, işte onun cezasıymış...

Karşı dağdan bir yel esti, ne kadar bulut varsa, köyün üstüne getirdi. Önce tavuklar kaçtı kümeslerine... Köpekler, çocuklar, kuşlar, karıncalar herkes yuvasına koştu... Yeri bir yaladı yel; ne varsa aldı harmanladı... havalandırıp ceviz ağacının pırıl pırıl yapraklarının üstüne kondurdu. Sergi, harman, çamaşır, koyun, kuzu, kedi ne varsa dışarıda, ya aceleyle içeri alındı, ya da olabildiğince üstü örtüldü... Kapılar sürgülendi, odaların camlarına çıkıldı. Biliyorlardı bu yağmurun nasıl aniden bastıracağını, her yanı sel götüreceğini... Sabah serinliğinin ardından bastıran boğucu sıcaktan belliydi. Camdan seyre daldılar, "Kimsemiz, bir şeyimiz dışarıda kaldı mı acaba?" diye son kontrolleri yapmaktan da kendilerini alamadılar. İlk damla düşmeden daha, ilk yıldırım çaktı... Öyle aydınlattı ki ortalığı gün ortasında, hemen karar verdiler, daha gürültüsü camları sarsmadan; "Bu yıldırım çok yakına, köyün karşısındaki sarı taşlara düştü..." Onu, koca koca damlaların toprağa ilk düşüşte havalandırdıkları toz bulutu izledi. Bu toz bulutunu yere indiren öteki damlalar, toprağı toprak kokusuna dönüştürdü... Bir şavk daha çaktı... Şavklar sayılmaz oldu... Bebeler analarının fistanlarının altına başlarını sakladılar, büyükler dualar okudular, küçükleri avutmaya çalıştılar; "Allah baba çakmak çakıyı..." Sonunda bu çakmak çıngısı, gümbürtüsü, sel sesleri ve ağıllardan gelen koyun keçi melemeleri arasında köylüler, şimdiye dek hiç bilmedikleri, karşılaşmadıkları bir koku ile sarsıldılar... "Bu koku ne ki?... Aboovv... Kıyamet kopuyi... Yok gı yok... Bak hele bak... Şu yerde yatan mübareğe bak, camı iyicenem sil de... Bu bizim ceviz ağacı değel mi?... Yanıyı bak. Ataş almış, alev alev yanıyı... Onun kokusu... Bir yandan da yağmur söndüriyi... Yarısı yerde, yarısı yerinde..."

Gökte bulutlar tükenip yerde sular çekilince, birbir dışarıya çıktılar... Ne kadar zarar ziyan var onu tesbit etmeden, hatta merak bile etmeden ceviz ağacına koştular... Koca ceviz ağacı, tam ortasından ikiye bölünmüş, bir yarısı yerde yatıyor, yarasından yangın kokusu geliyordu. Yıldırım tepesine konup gövdesini yol eyleyip toprağa inmişti, onu ikiye bölerken...

Yerdeki görüntüsü daha da heybetliydi. O üç yolun buluştuğu meydanı bütünüyle kapatmıştı, geçit vermiyordu.

Bu bir felaketti nedeni belli olmayan, köylülere bir işaretti dili bilinmeyen, bir uyarıydı anlaşılamayan, bir dersti öğrenilemeyen, bir ibretti alınmayan, bir sonuçtu başı olmayan...

Günlerce tartıştılar... Çözemediler...

Koca köy meydanı gitmişti ellerinden... Yollarını değiştirdiler, neredeyse köyün öbür ucunu dolaşarak ulaştılar çeşmeye, yine de ceviz ağacının yerdeki yarısını, baltalarla, testerelerle, hızarlarla kesip doğrayıp çekmeye cesaret edemediler. Keçilerinin bile yolunu değiştirdiler... Ama bu iş ne kadar sürerdi?.. Hangi cenaze vardı, kalkmayan?... Hangi ölü vardı, gömülmeyen?... İyi de bu işi kim yapacak?... Kim yaparsa, biliyorlar, başına bir felaket gelecek... Mübareği kesecek, doğrayacak, yerlerde sürükleyecek?... Öyle mi?...

Kimse tek başına karar veremiyordu.

Köy meclisini topladılar.

Yorumlar, tartışmalar, öneriler, çekinceler...

Karar: "Aşağı köyde bir marangoz var, çağıralım onu, satalım şunu, parası çok önemli değil, kurtulmuş oluruz anasını satım, günahı da onun olur..."

Marangoz geldi.

Kesti, biçti, istifledi, yükledi motora, gidecekken;

"Yoo..." dediler, "Bu yerdeki dal parçalarını ve yaprakları da toplayacaksın..."

Marangoz:

"Peki." dedi ve ekledi içinden; "Hele şu işi bir bitireyim, size neler yapacağım görürsünüz o zaman, bana yerden tek tek yaprak toplatırsınız ha?... Dokunurlarsa günah işlerlermiş..."

Marangoz işini bitirdi, yükünü aldı gitti.

Atölyesine varınca işe koyuldu.

Kesti biçti boy boy, cins cins ayırdı, istifledi, kuruttu...

Ne güzel beşikler yaptı ceviz ağacından, o güzelim kerestеden, sağlam beşikler... Renk renk boyadı, ışıl ışıl işledi, süsledi, etiketledi, o köye satmaya götürdü. Ceviz ağacının öbür yarısının gölgesine kondu. Ceviz ağacı hemen tanıdı kendi yarısını. İşmarlaştılar, gülüştüler... Beşikçinin geldiğini duyunca, köyün bütün kadınları, gelinleri, başına üşüştüler, al aşağı ver yukarı bütün beşikleri satın aldılar, bebelerini içine yatırıp büyüttüler, ceviz ağacının hikâyesini onlara anlata anlata...

Mayıs/1996

Çocuk Adam

Lapa lapa kar yağıyor, o yürüyor. Cadde bilek boyu kar altında. Nereye gittiğini bilmiyor. İçi çekerse meyhaneye girecek belki... Bina önündeki küçük bahçelerde, bu bahçelerdeki yazdan kalma çimenliklerde, ağaç dallarında ve çatılarda kar, yerdekinin iki misli neredeyse... Bunu ayrımsadığında, o adam boyu kar altında kalan yoksul çocukluğunu anımsıyor.

Kalın kumaştan siyah paltosuna konan kar tanelerini ürkütmemeye çalışıyor. Sokak lambalarının altına gelince yavaşlıyor. Işıkta uçuşan, oynaşan, süzülen kar taneleri hem daha çok gözüküyor, hem de daha iri... Onların yumuşaklığını, sıcaklığını, saçlarında duyumsuyor tek tek... Avuçlarını açıyor... Hangi eline daha çok düşecekler, birikecekler diye merak ediyor... Düşen eriyor, düşen eriyor... Şaşıyor bu işe...

Yaşlı bir adam, çok üşüdüğünden mi, eve geç kaldığından mı bilinmez, aceleyle gidiyor, bahçe çitlerine, parmaklıklara tutuna tutuna. Yine de ayağını her öne atışta, bastığı yerin sağlam olduğundan emin olmadan, öbürünü kaldırmıyor.

Sevgililer birbirlerine sokulmak için böylesine yoğun bir kar mı beklerler hep?...

Kediler çöpleri karıştırıyor. Telaşları yeni atılan çöplerin, biraz sonra kar altında kalacağını anlamış olmalarından...

O yürüyor. Kar yağıyor.

Meyhaneden çıkan gençlerin elleri ateş gibi. Nefesleri buğu oluyor dışarıda. Karı görünce sevince boğuluyorlar. Biri bir avuç kar alıyor, arabanın üstünden, en yakınındakinin sırtına vuruyor birden. Şimdi her birinin elinde bir kartopu... Kim kime vurabilirse... Her biri bir yere saklanıyor, sakınıyor. Yine de kızın biri saçlarında dağılan kartopunu temizleyemeden daha, ikincisini yiyor... Öbür kız bağırıyor arkadaşlarına; "Salaklar..." Bir boğuşmadır gidiyor...

Yere eğilip irice bir kartopu da o yapıyor. Ağacın arkasına saklanıp kime vuracağını kestirmeye çalışıyor. İlk topunu oğlanlardan birinin sırtına vuruyor. Gençler bu yabancı topun nereden geldiğini anlamaya çalışırlarken, o ikincisini de kızlardan birine atıyor, üstelik kendisini belli ederek... İstiyor ki, gençler de kendisine atsınlar... On top birden üstüne gelsin... Top üstüne top... Nefes alamasın bile... Kan, ter içinde kalsın. Ayağına çorabına kar dolsun, erisin ıslatsın... Ama hayret, gençler uymuyorlar ona, çekip gidiyorlar, söylene söylene...

O yürüyor, bozulmuş...

Meyhaneden sızan ölgün ışığın, gürültünün ve sigara dumanının önünden geçip gidiyor.

Kar gittikçe yoğunlaşıyor.

Okulun önüne gelince bahçeye sapıyor.

İki katlı kocaman bir ilkokul... Bahçe duvarları öğrencilerin, duvarların üstündeki demir parmaklıklar ise öğretmenlerin boyunda. Bahçenin iki kapısından biri arka sokağa, öteki ise caddeye açılıyor. Çocuklar okuldayken bu kapıların ikisi de kapalı,

bunu biliyor... Gece açık. Ne kadar çok kar yağmış okulun bahçesine. Yağdığı gibi kalmış. Karın altı kardelen olacak değil ya her yerde, burada asfalt.. Bunu da biliyor. Hiç bozulmamış, dümdüz, ışıl ışıl kar bahçesi... Caddeden bahçeye uzanan akasya dalları kar yüküyle iyice eğilmişler aşağıya doğru. Gündüz olsa çocukların oyununa karışacaklar... Yaz olsa pencereden uzanıp ders dinleyecekler...

Birkaç adım daha atıyor bahçede, dönüp kendi izine bakıyor. Derin mi derin...

Okulu yaptıran adamın büstü, orta yerde kaide üstünde öylece duruyor. Soğuk ruhsuz... Üstünü kar örtmüş. Buna sevinip sevinmediği bile belli değil. Ona sataşacak, bir iki kartopu atacak oluyor ama, adam hiç oralı değil.

Pencere önlerindeki çıkıntılar bile kar yüklü. Neredeyse ilk gözü yarılamış... Annesi saksılar kordu bu pencere önlerine. Saksılardan küpeliler sarkardı aşağıya doğru. Onu anımsıyor. Okul pencerelerinin önüne niçin saksı konmaz, anlam veremiyor buna...

Bahçenin ortasına dek gelince, yön değiştirip, bu kez bahçenin yan duvarına doğru yürümeye başlıyor. Duvara ulaşınca bir avuç kar alıyor, dönüyor bu duvara... O duvar, bu duvar... Git, gel... Volta atıyor kendi izinde. Böylece bahçeyi ikiye ayırıyor. "Bu yan çocukluğumun bahçesi" diyor. "Bozulmamış... Bozamadığım... Üstünde oyun oynayamadığım. Ellerimi üşütemediğim, kulaklarımı, yanaklarımı kızartamadığım, ayakkabılarımı eskitemediğim, üstümü başımı kirletemediğim, düğmelerimi kopartamadığım... 'Yenisini nasıl alırız sonra?' tümcesini hep duyduğum... Eğilip yerden bir avuç kar bile alamadığım, bir arkadaşıma atamadığım... Atıp okulun camını kıramadığım... 'Sonra nasıl öderiz?' tümcesini hep duyduğum... Yasak bahçem... Bu yan bahçe ise, şimdiki bahçem... Kimsenin karışmadığı, karıştırmadığım, öz bahçem... Kime ne ondan..."

Paltosunu çıkartıp, okulu yaptıran adamın büstünün üstüne atıyor, yapacaklarını onun görmesini yine de istemiyor anlaşılan. Paltoyu çıkartınca yeğnikleşiyor. Avuç avuç kar alıyor yerden... Acele acele sıkıştırıp, yuvarlayıp kartopu yapıyor onları... Gelişigüzel fırlatıyor. Bir o yana, bir bu yana... Her yana... Nereye değdiğini bilmeden... Kucağında kalan son topu, iyice sıkılaştırıyor, irileştiriyor, akasyanın ortanca dalma öyle bir vuruyor ki... Dal, üstündeki bütün karı silkeliyor, 'Al senin olsun.' der gibi. O, ağzını açıp yumak yumak düşen karı dilinin üstüne kondurmaya çalışıyor... Yüzünü gözünü silip öbür uçtaki bozulmamış karın üstüne atıyor kendini... Debeleniyor, debeleniyor... Duruyor, iki adım yana atıyor, taze karın üstüne boylu boyunca devriliyor, kalkıp resmine bakıyor... Beğeniyor, onun yanına bir resim daha yapıyor... Resimleri yan yana dize dize, okulun penceresinin dibine dek geliyor. Ayağa kalkıp dizi dizi resimlerine bakıyor... "Amma da çoğalmışım haa..." diyor. "Fotokopi oldum..."

Bir adamın bitişikteki evin penceresinden kendisine baktığını ayrımsıyor. İrice bir kartopu yapıyor, duvarın dibine siniyor, yavaş yavaş yaklaşıyor, pencerenin hizasına gelince, doğrulup fırlatıyor kartopunu... Kartopu pencerenin camında dağılırken, o saklanıyor... Adamdan yanıt bekliyor... "Bekle geliyorum, birlikte oynayalım." gibi, "Gelirsem sana gösteririm." gibi... Yanıt gelmeyince doğruluyor... Adam camı kapatmış, ışığını söndürmüş çoktan... Belli korkmuş... Bir yandan da kalın perdenin kenarından okulun bahçesine bakıyor gizlice...

Dönüyor, okulu yaptıran adamın yanına geliyor. Adamın kulağının üstündeki karı temizliyor, eğilip ona bir şeyler söylüyor. Adam hiç de duymuş gibi davranmıyor, ama o, adamın kendisini anladığını, başını sallayarak onay verdiği düşünüyor... "Hoş" diyor kendi kendine; "Hee demese de yapacaktım ya..."

Özenle kartopu yapıyor, üstüste koyuyor, sayıyor birkez daha... "Tamam on tane." diyor. "Bakalım bunlardan kaç tanesini duvarda asılı hoparlörün orta göbeğine vurabileceğim.

Alıyor en üstteki topu, geriniyor geriye doğru, tartıyor topu elinde, bileğini yokluyor son kez, gözünü kısıyor iyice... Omuzu da topla birlikte kopup gidecekmiş gibi fırlatıyor topu... "Paat..." diye patlıyor top, tam orta göbekte... Keyifleniyor kendi kendine... Bir tane daha alıyor toplardan... "Her sabah, Türküm, doğruyum, çalışkanım, diyordu bu hoparlör, her sabah... Türk, doğru ve çalışkan olmayanları da dövüyordu, bir güzel... Dur şimdi gösteririm ben sana..." diyor içinden, hınçla... O topu da fırlatıyor hoparlöre... O da göbekte patlıyor... "İyi." diyor, toplar bitince; "Onda sekiz isabet başarı sayılır..." Oysa onu hiç başarılı saymamışlardı okulda...

Yoldan geçenler ona bakıyorlar, ne yaptığını anlayamadan çekip gidiyorlar, dönüp dönüp baka baka...

Birden yalnız olduğunu ayrımsıyor... Çişi geliyor... Okulun arka bahçesine geçiyor. Ön bahçeye göre daha dar ve daha karanlık burası. Fermuarını çözüyor... Dümdüz, bembeyaz karın üstüne çişiyle yazı yazıyor... Adını yazıyor... Sarımsı mürekkep, karın içine akıp gidiyor... Biraz uzaklaşıp; "Düzgün yazmış mıyım acaba?..." diye bakıyor... Beğeniyor yazısını... mürekkebini tutup geri çekiliyor, biraz uzaktaki ağacın dibini kendine nişan alıp; "Oraya kadar yetiştirebilecek miyim acaba?..." diye düşünüyor... deniyor... Gücünü topluyor... Bir kez daha deniyor... "Afferin bana...", "Hâlâ iş var bende..." diye övünüyor... Arkadaşlarıyla bu konuda bir türlü yarışamadığını, onların utanıp sıkılmadan ellerine alıp sallaya sallaya yarıştıklarını, birinci olanların övünçten uçtuklarını anımsıyor... Niye ise kendisi hep utanırdı?... Artık daha rahat... Bunu duyumsuyor...

Okulun ön tarafına gelip arkadaşlarını arıyor, kendisiyle yarışıp yarışmayacaklarını soracak... Orta yerde kimsecikler

yoktu... "Derste olmalılar..." diye düşünüyor. Sınıfın penceresi de aralık kalmış... Hademe kapatmayı unutmuş... bu kez üç tane top alıyor eline... Peşpeşe fırlatıyor pencereye... Toplar aralıktan geçip giriyorlar içeriye... Karatahtanın ortasına mı düştüler?... Tarih Şeridi'nin ortaçağına mı, yoksa sobanın üstüne mi?... Kimse pencereye çıkmıyor... Anlıyor ki, bu okul, o okul değil...

Bırakmazlardı onları kartopu oynasınlar... Düşer bir yerlerini kırarlarmış... Birinin gözüne, kulağına isabet edermiş... Ayaklarıyla karı içeri taşırlarmış... Sobanın üstüne karı cazzz diye kor, onu çürütürlermiş... Kara basarlarsa iz olurmuş... Şair mi ki onlar, karda iz bırakma yiğitliğini göstersinler, avcı korkakları...

Pencereye kimse çıkmayınca, yine o adamın yanına geliyor, okulu yaptıran adamın... Ellerinin üşüdüğünü ayırmsıyor... Uzatıyor ellerini adamın ağzına doğru... Hohlamasını istiyor... Adam buz gibi... kendi nefesi ile ısıtıyor ellerini... Bu kez de, omuzundan tutuyor adamın... "Hadi gel oynayalım..." diyor ona... Ama adam mermer... Çaresiz, üzgün, çocukluğunun çizgisinden içeri geçmeden öbür duvarın dibine dek geliyor. Kar hâlâ yağıyor. Sokak lambalarının ışığında bu çok daha iyi anlaşılıyor... Kapıcı çocuklarından biri, ah bir dışarı çıksa, ona bir söylese... Çevrede bir sürü apartman var. Her apartmanda da bir kapıcı. Her kapıcı dairesinde de beş-on çocuk, bunu biliyor... Onların eve giriş çıkış zamanları öyle saatle, koşulla, kuralla değil, keyiflerincedir, bunu da biliyor. Okul dağılıp öğrenciler gidince, cumartesi pazar olunca, okulun koca bahçesi sadece çevredeki kapıcı çocuklarına kalıyor... Onları az mı seyretti uzaktan... Top oynayışlarını, mızıkçılık yapışlarını, top patlayınca ağlayışlarını, kazanınca gazoz içişlerini.... Ama bu çocuklar karda oynamasını niçin bilmezler?...

Bir avuç kar aldı yerden. Sıkmadı. Yumuşak tuttu. Işığı yanan kapıcı dairesinin camına pat diye atıverdi. Perde açıldı. bir

çocuk cama çıktı. Ellerini siper edip dışarı baktı. Cama yumuşak bir top daha geldi. Çocuk bu kez camı açıp dışarıya daha dikkatle baktı. Okulun bahçesinde onu gördü. Yeni bir top atmaya hazırlanıyordu, gülerek... Çocuk da pencere çıkıntısındaki kardan bir top yapıp fırlattı bahçeye... Yanıtın geldiğini görünce sevindi adam... Bir top daha yaptı... Cama doğru atacak gibi oldu, ama atmadı. Çocuk, "Dur," dedi. "Şimdi gösteririm sana..." Fırladı dışarı... Adam da bunu bekliyordu. Çocuk bahçeye doğru koşarken; bir bağırdı, bir çağırdı, bir ıslık çaldı, bir düdük öttürdü ki... Çevredeki bütün kapıcı çocukları, kızlı oğlanlı, fırladılar dışarıya, annelerinin babalarının artlarından bağırmalarına aldırmadan... Okulun bahçesine doluşup kartopuna tutuştular... O, onlara attı... Onlar ona... Havada çarpışan toplar bin topa bölünüp bahçeye yeniden yağdılar... Adam bir yandan da bağırıyordu... "Bahçemi çiğnemeyin... Çocukluğumun bahçesini bozmayın..." Çocuklar anlamadılar bunu... Toplarını daha sertleştirdiler... Çoğalttılar... Adam yetişemedi onlara... Bir top attı... Bin top yedi... Eli üşüdü... Saçı başı darmadağın oldu. Boynunda eriyen kar, damla damla sırtına doğru aktı... Birden onu gördü, okulu yaptıran adamı, büstten çıkmış iki elinde iki kartopu, yüzünde gülümseme, çocukluğunun bahçesinden üstüne doğru geliyordu...

Nisan/1996

Bu Öyküyü Kim Yazdı

Teleksler, fakslar, telefonlar çalışıyor, muhabirler koşuşturuyor, gazetenin haber merkezine haberler yağıyordu. Bu haberleri görevliler alıyor, sınıflandırıyor, siyasi içerikli olanları Emre Bey'in masasındaki sepete üstüste diziyorlardı. Emre Bey bunları alıyor, kendi anlayışına göre yeniden sınıflandırıyor, okuyor, dil ve mantık hatalarını düzeltiyor, gazeteye girecekleri masanın bir yanına, çöpe girecekleri de öbür yana ayırıyordu.

Her zamanki gibi telaşlıydı. Bir yere mi gidecek?... Koşa koşa... Bir şey mi anlatacak?... Sözcükleri yuta yuta... Sofrada mı?... Çiğnemeden... Uykuda mı?... Uyumuşlukla uyumamışlık arası... Yaşam?.. Neredeyse yaşamadan...

Bir yandan işini yapıyor, bir yandan da genç stajyere anlatıyordu: "haber gerçektir, gerçek ise her zaman devrimci... Sakın ola onu daha da devrimci kılmaya kalkışma... Bozarsın sonra. Haberi kullanmayabilirsin ama kullanılır hale getirmeye çalışamazsın. Haberin bir yanını beğenmek, öbür yanını beğenmemek diye bir şey olamaz. Haber bize göre oluşmuyor. Onu değiştir-

mek; abartmak, küçültmek diye bir hakkı yoktur muhabirin. Tamam mı?... Afedersin adın neydi senin?..."

"Aşkolsun Abi... Bir aydır yanında çalışıyorum... Her defasında adımı yeniden yeniden soruyorsun... Son kez söylüyorum: Mustafa..."

Emre Bey; biraz mahcup, biraz geçiştirmeye çalışarak:

"Evet haklısın... Onun için afedersin dedim ya... Ne yapayım?... Öğrenemiyorum işte, ad ve telefon numaralarını öğrenemiyorum... Aslında seni çok iyi tanıyorum..."

Genç muhabir pişkinliğe vurdu:

"Aldırma Abi, biliyorum..." dedi ve gülerek ekledi:

"Adımı yakama takacağım abi... Sana kolaylık olsun diye..."

"Hayır, buna gerek yok... Ben bir ad taktım bile sana..."

"Nasıl?..."

"Yani kendimce..."

"Mesela ne?..."

"Mesela senin adın; Dinamik..."

"Niçin Dinamik?..."

"Çünkü yerinde duramıyorsun... Öyle enerji yüklüsün..."

"Sahi mi?..."

"Elbette sahi..."

"Yani senin gibi... Sen de yerinde duramıyorsun abi, çok enerjiksin..."

"Teşekkür ederim canım... Bunu şu masadaki güzel kıza da söyler misin?... Bana; sende iş kalmamış diyordu da..."

Çaylar, sigaralar, gülüşmeler, bazen küfürler birbirlerini kovalıyor, herkes ve her şey; sayfaların son şeklini alacağı, artık bağlanacağı bu son dakikalarda giderek hızlanıyordu.

Masasındaki telefon çalınca; "Tam da zamanını buldun? Sırası mıydı şimdi?..." diyerek içinden, uzandı telefona Emre Bey.

Karşısındaki, Cemiyet Başkanı Mahsun Bey'di.

Cemiyetin aylık bültenini hazırlamışlar, son şeklini vereceklermiş, yazı kurulunda olduğu için onu da çağırıyorlarmış. Toplantı Cemiyet'te değil de bu kez Mahsun Bey'in ofisindeymiş... Gelip toplantıya katılırsa iyi olurmuş... Kısa sürecekmiş, gazeteye tekrar yetişebilirmiş... Adresi: Yonca Sok. 16/18 miş...

Adresi, küçük bir kâğıda yazdı, kalan işleri bitişik masadaki bayan arkadaşına anlattı, stajyerinin de ona yardımcı olacağını söyleyip pardösüsünü kaptı, elini kapının koluna atmışken; dönüp ortaya seslendi:

"Sayfalar bağlanmadan yetişeceğim.."

Fırladı sokağa...

Nasıl gideceğini düşünüyordu:

"Taksiye binsem değmez. Otobüse binsem, şehrin ana meydanındaki kırmızı ışıkları akşamın bu kalabalık saatinde, bir saatte geçemem... En iyisi yürüyeyim... On dakikada yetişirim nasıl olsa..."

Hızlı hızlı yürüyordu. Sağa sola çarpmadan, kalabalığın arasında bulduğu kimi boşlukları aceleyle doldura doldura gidiyordu. Bir yandan da o anda yolda bulunan herkesi, ama herkesi görerek... Karşıdan gelenleri, kenarlarda duranları, vitrinlere bakanları, geçip geride bıraktıklarını, herkesi radar gibi tarıyor, kamera gibi çekiyor, beynine kaydediyordu bütün portreleri... Ama çaktırmadan, baktığını belli etmeden... An'lık bakışlarla, fotoğraf makinesi flaşının patlama an'ı ile... Yolun bir yanı perdelense, insanlar birbirlerini gölgeleseler, o yandakileri göremese, huzursuz oluyor, üstelik geriye dönüp o yana bir kez daha bakmaya da cesaret edemiyordu... Sadece hızlanıyordu... Daha hızlı... ve dikkatli... Bu alışkanlığı o yıllarda edinmişti. Devrimci mücadelenin içinde aktif ve örgütlü bir biçimde yer aldığı o yıllarda edinmişti. Deşifre olup, kaçak duruma düşünce giz-

lenebilmek için geldiği bu büyük kentte, daha da arttırarak sürdürmüştü... Polis kim?... Kalabalığın içinde gizlenerek gezinen polis kim? Devrimci avına çıkmış, belki de kendi peşinde olan polis? Polisler?...

Bunu anlamanın bir tek yolu vardı... Bütün çevreyi an'lık bakışlarla taramak... Tararken, ararken bulunan, bulununca izlenen ve yakalanan çok sayıda arkadaşı vardı... Ama onlar, acemiliklerinden, heyecanlarından ve telaşlarından yakalanmışlardı... Kendisi bu işin ustasıydı... İzleyen izlenemeyen, gören görünmeyen, işiten seslenmeyen...

Ne ilginç şeylerle karşılaşıyordu?

Dünya gerçekten bu denli küçük müydü?...

Bu koca kent küçük bir köy müydü?...

Zorunlu olmadıkça sokağa çıkmıyor, yine de her çıktığında bir tanıdığa rastlıyordu. Saç modelini değiştirdiği, bıyığını kestiği ve de gözlük taktığı için kimse onu tanımıyor, ama o herkesi tanıyordu. "Merhaba" diyemiyordu kimseye. Selamlaşamıyor, kucaklaşamıyordu. Ya peşinde polis varsa?.. Ya da onların peşinde polis varsa?... Polisi niçin birbirlerine aktarsınlardı?... bunun için, hemen başını çevirip çekip gidiyordu oradan... Oysa dostlara, yoldaşlara, arkadaşlara ne çok özlem duyuyordu... Kimse bilmemeliydi bu kentte olduğunu. Kimlerin burada olduğunu da o bilmemeliydi. Her fazla bilgi zararlı bilgiydi. Her devrimci bilmesi gerektiği kadarını bilmeliydi. Özellikle örgüte ve örgütteki yoldaşlara ilişkin ad, adres, telefon vb. kişisel bilgiler son derece tehlikeli bilgilerdi. Örgütlü her kişi gibi o da örgütlü mücadeleyi sürdürmeye yetecek kadar bilgi edinmeliydi. Bazen öylesine yetersiz kalıyordu ki bu bilgiler, kendince ad'lar takıyordu yoldaşlara... "Sarı Hoca", "Kara Mustafa", "Federasyon Ali"... Bunlar nasıl olsa kendi taktığı adlardı... Stajyer gence de "Dinamik" adını bu alışkanlıkla takmamış mıydı?... Tehlikeli olan ortak bilgilerdi... Her devrimci, örgütsel her bilgiyi,

şerefi, namusu ve canı pahasına saklamalı ve sakınmalıydı... Ser verip sır vermemeliydi... Ama ya zayıf düşerse?... Ya adaleleri, sinirleri, yüreği, bilinci inancı kendisine ihanet ederse?... Çözülmeye ve çökmeye başlarsa işkencede?... İşte hiç olmazsa o anda verebileceği zarar, bildikleriden ibaret ola... Ne kadar az şey biliyorsa, o kadarını verebile... Onun için her devrimci değil merak etmek, soru sormak, fazladan bildiği her şeyi söküp atmalıydı belleğinden... Kendisi de öyle yapmıştı. Kaçıp saklanmak üzere bu büyük kente gelirken, not defterini, telefon defterini, şuraya buraya sıkıştırdığı küçük küçük kâğıt parçalarını, her şeyi ama her şeyi sobaya atıp yakmıştı... Yetinmemiş; aklındakileri de silmişti... Üstelik bunlar, bilmesi gerektiği kadar olan cinsten bilgilerdi. Ama olsun... Onları da silmeliydi... Nasıl olsa bir gün, durumu düzelince, durumlar düzelince, örgüt arkadaşları gelip kendisini bulacaklardı... Kendisine güveniyordu güvenmesine... İşkencede değil elektrik, Keban'ı bağlasalar yine de çözülmeyecekti... Ama yine de kurallara uymalı, o aklına bile getirmek istemediği zayıf ve zaaflı hale karşı önlem almalıydı. Ne biliyorsa örgüte ilişkin, örgütsel ilişkiye ve yapıya ilişkin, her şeyi attı belleğinden... Üzerine mürekkep döktü karaladı, kezzap döktü yaktı... Durdu durdu, kendini sınadı; acaba aklımda ne kaldı diye... Yine de kimi bilgiler kaldı aklında... Bir türlü söküp atamıyordu bunları... Bir yolu olmalıydı yine de... Keşke geçici hafıza kaybı gibi bir yol olsaydı?...

Bu bilgilerden kurtulmaya çalışırken, başka bilgiler yüklüyordu belleğine.... Annesinin, babasının, kardeşlerinin, dayılarının, teyzelerinin, amcalarının, onların çocuklarının, ülkenin dört bir yanına dağılmış, çok güvendiği öteki akrabalarının adresleri ve telefon numaraları... Gurbete çıkan; işsiz, parasız, tanışsız, üstelik peşinde polis olan bir devrimciye ne denli çok gereklidir bu bilgiler... Bir gün zor durumda kalırsa, bir yere sığınmak, bir cümle bilgi vermek, polisi sormak, beş kuruş para

istemek, ya da; "Hayattayım merak etmeyin." diyebilmek için... Onlar bilmesinler kendisinin nerede olduğunu ve ne yaptığını, ama o bilsin akrabalarını... Aile bilgilerinin örgüt bilgileri olmadığını polis de bilir nasıl olsa... Ancak bu bilgilerden hareketle, polisin devrimcilere ulaştığını da herkes bilir... Onun için bu bilgileri de yazıp taşımamalı, ezberlemeliydi.

Tam yirmi değişik adres ve telefon numarası ezberlemişti... Sırayla yazıyor... Gözlerini kapatıp okuyor... Doğru olup olmadığını kontrol ediyor, sonra da yazdıklarını yine yırtıyordu. Otobüsle giderken, dolmuşa binerken, çay içerken, uykuya dalarken, yeniden yeniden ezberliyordu... Sabahları erkenden gazete alıyor, polisin operasyon haberlerini okurken bile, haberin sonuna gelmesine karşın bir şey anlamadığını anlıyordu... Çünkü bilinçaltı, ezberleyeceği ve unutacağı bilgilerin çarpışmasından çalkalanıyordu...

Bazı numaralar çok inatçıydı. Karışıp duruyorlardı. Bunları karıştırmamak için, çeşitli yollar buluyor, illerin trafik kod numaralarını, kendi doğum tarihini, ilkokul ve ortaokul numaralarını, evlerinin kapı numarasını referans seçiyor, öylece çıkartıyordu. Örneğin: Küçük kardeşinin telefon numarası, Hatay il kodu, ilkokul numarası ve kendi yaşının arka arkaya yazılmasıyla oluşuyordu.

Sonunda emin oldu. Unutulması gerekenleri unuttu, ezberlemesi gerekenleri ezberledi. Yine de hep uyanık oldu. Zaman zaman kendini yokladı. "İyice unuttum mu? İyice ezberledim mi?..."

Bunları anımsadı, Mahsun Bey'in ofisine yürürken...

Yürümemiş, neredeyse koşmuştu.

Kan ter içinde kalmıştı.

Mahsun Bey'in sokağına gelmişti.

"Neydi sokağın adı?... Evet evet, galiba buydu... Kaçtı numarası?... Hay aksi... Numarası kaçtı?..."

Bir türlü anımsayamadı. Oysa Mahsun Bey, çok değil on dakika önce söylemiş, o da önündeki küçük kâğıda yazmıştı...

Kâğıdı aradı ceplerinde... O cep, bu cep... Kâğıt yok... Numara da yok... Belleğine baktı, kıyısını köşesini yokladı... Yok. Numara yok... "Sekiz miydi, altı mıydı, on sekiz'de altı mıydı?... Evet evet galiba böyleydi... On sekiz'de altı..."

On sekiz numarayı buldu. Apartman girişindeki küçük yerleşim tabelalarında Mahsun Bey'in adını aradı. Yoktu... Küçük ve çekingen adımlarla altı numaraya çıktı. Kapıda bir şey yazmıyordu. Çekine çekine zile bastı... İçeriden ses bekledi... Gelmeyince; "Galiba yanlış yaptım, on altı numara mıydı ki?..." diye düşündü ve basamakları ikişer üçer atlayarak, kapı numaralarını birbir izleyerek, on altı numaraya çıktı. Tam kata gelmişken, birden otomat söndü... Otomat düğmesini aradı. Düğme, fosforlu değildi, karanlıkta kördü ve elbet arayanı çağırmıyordu. Cebinden çakmağını çıkardı, çaktı; "İlk kez sigara içiyor olmanın, çakmak taşımanın yararını görüyorum..." diye düşündü o an. Ölgün çakmak alevi, kirli duvarda, yan yana iki düğmeyi birden aydınlattı. Hangisi otomat?... Hangisi zil düğmesi?... Karar veremedi. "Bunlar niçin farklı renklerde ve ışıklı olmazlar?... Bir standarda bağlanmazlar?..." diye düşündü. Rastgele bastı düğmelerden birine...

Çıkan kız;

"Buyurun..." dedi.

"Mahsun Bey'i aramıştım da...."

"Öyle biri yok burada..."

"Afedersiniz..."

Aceleyle indi aşağıya...

Binanın numarasına bir kez daha baktı. On sekiz yazıyordu. Ne yapacağına karar veremedi bir an... "Yirmi sekizdi galiba?..." diye düşündü.

O kattan o kata çıktı, o apartmandan o apartmana seğirtti... Bulamadı bir türlü.

Canı sıkıldı. Sinirlendi. Bir kez daha terledi.

Bahçe duvarlarından birine oturup, düşündü... Çok ayıp etmişti... Mahsun Bey'e nasıl izah ederdi bunu?... Nasıl inandırırdı?... Üstelik gazeteye dönmekte gecikiyordu. Bir telefon kabini bulsaydı, şu yakınlarda... Bulsa da Mahsun Bey'e telefon etseydi... "Abi ben buralarda, sana yakın bir yerdeyim, adresini yazdığım kâğıt parçasını yanıma almamışım, numaranı da unuttum, lütfen kusura bakma, arkadaşları da beklettim, kapı numaran kaçtı?..." diye sorsaydı.

Arandı, gezindi...

Telefon kulübesi yoktu çevrede.

Bir bakkala girdi. Utana sıkıla;

"Telefonunuzu kullanabilir miyim?" diye sordu.

Bakkal:

"Tabi..." dedi.

Sevindi, elini koynuna attı, telefon defterini çıkartmak istedi... Yoktu... telefon defteri de yanında yoktu...

"Hay Allah?..." dedi, "Aksiliğe bak..."

Cemiyet'in telefonunu anımsamaya çalıştı... Mahsun Bey'in ofis telefonunu onlardan alacak... Yok... Her gün birkaç kez görüştüğü ve üyesi olduğu, üstelik aktif bir üyesi olduğu Cemiyet'in telefonunu anımsayamadı. Küfür etti kendi kendine. Bir yandan da çözüm yolları arıyordu. Evini aramak aklına geldi; kızı okuldan dönmüştür, çalışma masasının üstünde unuttuğu telefon defterinden, kolayca bulur söylerdi kendisine; Mahsun Bey'in telefonunu da, Cemiyet'in telefonunu da... Sevindi bu buluşuna. Çevirdi numaraları bir bir... Karşı taraftan ahize kalkar kalkmaz: "Alo." dedi, bu taraftan...

Yanıt geldi;

"Oğlum Emre, sen misin canım?... İyi ki aradın? Baban seni merak ediyordu kaç zamandır..."

Annesiydi karşısındaki. Buz gibi oldu. Yanlış yeri aramıştı. Kem küm etti... Ellerinden öptü. Kapattı...

Dışarı çıktı...

Ne yapacağını bilemedi.

Kafasına sertçe bir yumruk vurdu. Acıdı mı acımadı mı?... Aldırmadı.

Tekrar gazeteye dönseydi, dönüp o küçük kâğıt parçasını bulsaydı, bulup sinirinden çiğneseydi... Hayır... Buraya dönseydi?.. Dünyanın zamanı geçerdi? Acaba yanlış sokakta mıydı?... Bitişikteki sokağa mı baksaydı?...

Baktı.

Bulamadı.

"Bari gazeteye telefon edeyim de, stajyer genç, masamın üstünde unuttuğum o küçük kâğıdı okusun bana." diye düşündü.

Telefon kulubesi aradı, buldu. Sıra vardı. Bekledi. Çevirdi numaraları... Çıkan sese; "Kızım Haber Merkezi'ni bağla...." dedi.

Kız; "Nereyi aradınız efendim?..." diye sorunca; özür dileyerek kapattı.

Kulübeden dışarı çıkıp; "Bana neler oluyor?..." diye sordu kendi kendine... "Bana neler oluyor?..."

Gazetenin yolunu tuttu: Kös kös... Hiç acelesi yoktu... Olan olmuştu. Yine de çevredekilere bakmaktan kendini alamıyordu. Bilinçsizce bakıyordu. Baktığı yüzleri görmüyor, gördüklerini belleğinde depoladığı polis tipleriyle karşılaştırmıyor, tembel tembel bakıyordu sadece... Mahsun Bey ve öteki arkadaşları bekleyecekleri kadar beklemişler, gazetede sayfalar bağlanabileceği kadar bağlanmıştı nasıl olsa... Acele etmenin ne anlamı vardı?...

Gazetenin kapısından girer girmez; müracaattaki görevliye sormak geldi içinden; "Oğlum bizim buranın telefonu kaç?..." Ayıp olurdu. Geçti. Kata çıktı. Stajyer gence soracak oldu. "Daha üç günlük bebe, nereden bilecek?..." diye düşündü. Yerine otururken, hizmetliye; "Bana bugünkü gazeteyi getirir misin?..." diye seslendi. Aceleyle gazetenin künyesini buldu... Kocamanlaşmış gözleriyle telefon numaralarını okudu...

"Ama" diye düşündü; "Ama, o sokağın, yani Mahsun Bey'in sokağının başındaki büfede de gazeteler satılıyordu... Niçin oradan bizim gazeteyi alıp bakmak aklıma gelmedi de buraya kadar geldim?...

Sorusunu da, yanıtını da attı kafasından. Harpten çıkmış gibiydi. Yarın çıkacak gazeteyi, prova baskılarından taramaya başladı. Kültür-Sanat sayfasında bir öykü vardı. Dikkatini çekti. Adı; "Belleğin İntikamı" idi... Bir iki parağraf okudu. Tanıdık geldi. Elini öykünün üstüne koyup sayfa sekreterine seslendi:

"Bu öyküyü kim yazdı?..."

Nisan/1996

Ekmeğin Düştüğü Yere Koşan Köpek İle...

Köylü kısmının evi kalabalık olur. Kardeşler, amcalar, dayılar, teyzeler... gelinler, oğlanlar, kızlar, bebeler... hısım, akraba, gelen giden... bir de köpekler; kangallar, kırmalar, tazılar, bocular... Alabaşlar, karabaşlar... Kapıköpekleri, çobanköpekleri...

Kangallar adam boyudur neredeyse, bocular ufacık...

Kangallar öyle her karartıya, her çıtırtıya kulak kabartmaz, başını kaldırmaz, istifini bozmazlar... Ama o sesin, o ırgalanmanın ne olduğunu da bilirler...

Bocular, cüsselerine bakmadan, havlar dururlar her yana... Kapılarının önünden bir çocuk geçse, köye bir çerçi gelse, daldaki karga yer değiştirse... Ellerinden bir şey gelse neyse... Amaç; ortalığı velveleye vermek, kangalları doldurusa getirmek, sahibinin gözüne girmek... Havaya atılacak ekmeğe koşmak...

Boculların aksine, kangallar köyde gecelemez. Gölgeler şöyle devrilince akşama doğru, çobanın sesini duyar duymaz, tembel tembel yattıkları söğüt gölgelerinden kalkar, sürünün peşine düşerler.. Her sürüye bir; bilemedin iki-üç kangal bekçilik eder. Çoban, sürü ve kangal arasında öyle bir iletişim, öyle bir etkileşim vardır ki, bilen bilir... İnceden sızılı bir kaval sesinin, seher vakti ne anlama geldiğini bütün sürü bilir. Uzağa fırlatılan bir taşın peşinden koşan sesin ne anlama geldiğini de kangal bilir. Çobana da; bacaklarına sürtünen bir koyun sırtının, omuzlarına uzanan kangalın iki ayağının ve yüzyüze geldiği bir çift kara gözün ne dediğini bilmek düşer.

Güneşle ay nöbet değiştirince, başlar sürü, yazının bu ucundan yayılmaya... Ufacık dereleri, küçücük yamaçları geçe geçe, dalga düzenini hiç bozmadan koyağa kadar gelir. Çoban seslenmese de buranın dinlenme yeri olduğunu hepsi bilir. Kangal yine de öne geçer, yüzünü sürüye döner, kıçının üstüne oturur. Sürü dolanıp kendi içine bürünüp yatınca, o da uzanır... Ne uyur ne uyumaz, hem uyur hem uyumaz... Bir yarasanın, gece kuşunun, farenin, kirpinin sesini, kıpırtısını da; bir tavşanın, tilkinin, gelinciğin kokusunu da ayırt eder kurdunkinden...

Derler ki; yedi dağın ötesinde de olsa kurt; bu yana doğru hiç rüzgâr esmese de, kangalın burnu oraya kadar uzanır... Yine derler ki; gecenin zifiri karanlığında, yeni sürülmüş kara tarlanın ortasındaki kara kuzuyu taa o dağın başından görür kurt...

Çoban başına abasını çekmiştir, kangal başını kendi ayaklarının üstüne koymuştur. De ki gece karanlıktır. N'eder eder yaklaşır sürüye kurt... Kurt dediğin sürüyle... Sinsice, sürüne sürüne, birkaç koldan gelirler... Örgütlüdürler. Herkesin bir görevi vardır. Son hamle... Salyalı ağızlar, alev alev gözler, keskin dişler, kan fışkıran boğazlar... Isırıp ısırıp koparmıyor, koparıp çiğneyip yutmuyor... Kesip kesip atıyor... Kangal şaşkın... Yine de şaha kalkmış... Kime saldıracağını bilmiyor... Atlıyor ileri-

ye... Ayaklarının altındaki bir koyun.. Koyun diyor ki; "Kurttan kurtulmuşken, bu kangala da ne oluyor?..." Çoban çaresiz, kangala kızıyor... "Tut Karabaş tut.." Karabaş neyi tutsun?... Kurt tutmuş, boğazını kestiği son koyunu atmış sırtına, koşuyor ileriye... Her kurtun sırtında bir koyun... Her adımda boğazı kesilmiş bir koyun... Sağ kalanlar kayalara çarpan dalgalar gibiler... Bir o yana, bir bu yana...

Durulup dinleninceye, sağsalim olanlar biraraya toplanıncaya kadar sabah oluyor.

Ne kangal çobanın yüzüne bakabiliyor ne de çoban kangalın... Daha da önemlisi bu yüzle köye nasıl gidecekler? Bocuların dilinden nasıl kurtulacaklar?...

Bu işin bir de kışı var.

Kış olunca, bodur çalılar bile kar altında kalıp cümle mahlukat kendini gizleyince ne yapacak aç kurtlar?... Köpeklerden de öğrenmemişler etin fazlasını toprağın altına gizlemeyi... Düşecekler köyün yoluna. Derelerin içinden, kavakların arasından sürüne sürüne köyün kenarındaki ilk ağılın, ahırın, kümesin ucuna dek gelecekler, gece karanlığında... Burunlarını uzatıp bir kapı aralığı, pencere, baca deliği arayacaklar... doru atlar kişneyecek, koçlar kuzular meleşecek, horozlar ötecek... Kangallar hâlâ uyuyacak mı?...

Hav... Hav... Hav... Bütün kangallar hücumda... Kurtlar toplanmış, vurmuşlar kendilerini bayıra. Ay altında, kepek kar üstünde uçmaktalar... Kırçıl kurtları kovalayan, boz köpekler her kar zerresiyle milyonlarca gümüş olmaktalar... İki el silah sesi bütün köylüyü dışarıya dökmüş... Kazma, kürek, balta, sopa... Bol gürültü, çokça küfür, kangalları yüreklendirmekte...

Kurtlar yine örgütlü. Başlarında beyleri, bir o yana yönelmekteler, bir bu yana... Uçup uçun düşmekteler kendilerini yutan kepek karın içine... Ayaklarını sert zemine vurup öyle sıçramaktalar ki öne doğru, hangi kangal yetişe?...

Kangalların yemini var... Biliyorlar, yazın kendilerini faka bastıranlar da bunların içindeler. Kokularından belli. Unutmadılar.

Örgüte karşı örgüt gerek. Her örgüte bir önder. Karabaş ne derse o oluyor. Ama şimdilik bütün yaptıkları kovalamak. Daha hızlı, daha hızlı... Kanat olup uçmak... Ama bu gümüş tozu kepek kar, aman vermemekte... Bunu biliyor kurtlar. Bildikleri için de derin karlı koyaklara, dere içilerine doğru koşmaktalar.

Kaç dere geçtiler, kaç tepe... Bu köy, o köy... O saat, bu saat... Sabah olmakta... Son gayret, köpeklerden son gayret... Yetişecekler... Yetiştiler... Ama kurtlar durdular birden. Durup yan yana dizilip sıraya girmekteler. Hep birlikte arka ayaklarıyla, bir kar savurmaktalar, bir kar savurmaktalar ki arkaya doğru. Ortalık toz duman içinde kalmakta...

Köpekler, son bir hamleyle, tam da şaha kalkacaklarken; bu kar tozunun, kar bulutunun içine girmekteler. Yüzleri gözleri karmakarışık... Önlerinde ne var? Kim onlar? Bilene aşkolsun... Kurtların yönlerini değiştirecekleri an; köpeklerin şaşkınlığa düştükleri bu an'dır...

Köpekler, kurtların yarattığı bu kar fırtınası içinde boğulayazdıklarında anladılar ki, bu taktik eski, bildikleri taktik. Geçici bir yenilgi bu. Taktiğe karşı taktik gerek. Önlerini çevirip onları, karın sığ olduğu, rüzgârın savurup kararttığı sırtlara doğru sürmek gerek...

Kurtlar adalelerindeki son güçleriyle, ciğerlerindeki son soluklarıyla dereye doğru koşmaktalar...

Karabaş ne yapacağını biliyor. Arkadaşlarını iki kola ayırıyor... Kestirmeden önlerini çevirecek... Önlerini çevirip, kurtları kar savuramayacakları karartılara doğru sürecek. Bu kolun başında kendisi...

O köyün gürültüsü bu köyün gürültüsüne kavuşuyor.

Karabaş dediğini yapıyor.

Kurtlar önlerinde birden Karabaş'ı görünce, yön değiştirip vuruyorlar sırta...

Sırtta rüzgâr karı savurmuş, taş toprak donakalmış... Işıl ışıl gümüş tozu paslanmış yere yapışmış...

Karabaş kestiriyor birini gözüne... Herkes gözüne birini kestiriyor... Son bir gayretle hücum... Arka ayakları ön ayaklarını geçiyor. Gözleri burunlarını... Fırlıyorlar gökyüzüne, göğüsleriyle düşüyorlar kurtların kıçına... kıçtan darbe yiyen her kurt takla atıp yere seriliyor, toparlanamadan, fırlayıp doğrulamadan daha, hayalarına kangalların dişleri geçiyor...

O gün köyde bayram oluyor.

Kırmalar, bocular, kuyruk sallayıp efendilerinin havaya fırlatacağı ekmeğin düşeceği yeri kestirmeye çalışırlarken, Kangallar, başları çocukların elleri arasında soluklarını dindirmeye çalışıyorlar...

Mart/1996

Şiirci Kız

Yazımı dergide yayımlarken dizgi hatası yapmışlar. Aklım onda. Aklımın bir kısmı onda, öbür kısmı ülkenin öbür ucunda. Aklım kaç parça? Aklım paramparça... Aklımın azıcık kısmı bende olsa uyuyabileceğim. Uyumak için yattım güya, ama aklım bende değil ki... Gezip duruyor... Bir o dala konuyor bir bu dala... Sıkılıyor bu daldan, kaçıp bir başkasına konuyor. Hangi dala konarsa oraya taşıyor tüm sıkıntılarımı... Kaçayım, uçup gideyim buralardan derken, yüküm daha da ağırlaşıyor... Ne kalkıp pencereyi açmak, temiz havadan şöyle derin derin soluk almak işe yarıyor, ne de balkondaki fesleğenin saçını karıştırmak.

Bir bardak soğuk su içmek... Bir dal sigara... Karikatür dergisinden birkaç sayfa... Sonunda televizyonun uzaktan kumandası... Gez dur, kanallar arasında... Duracak yer bulama, sonunda kırmızı düğmeye bas ve kurtul bu aptal ışıktan... Sokak lambasından içeriye sızan loş ışıkta eşyalarını gör. Onlara gecenin bu

saatinde, yattığın yerden bir de böyle bak... Her birini; nereden, ne zaman, kiminle, kaça aldığını düşün... Çoğunu bileme, bulama ve kendine kız kızabildiğince... Salak adam...

Salak adam olmasam, uyurdum çoktan... Uykusuzları ve uyuyamayanları düşünmekten uyuyamıyorum.

Bari yarını düşüneyim. Belki iyi gelir.

Bakkala telefon mu etsem ekmek, gazete, sigara için, kalkıp ben mi gitsem... Bu apartman yöneticisiyle kesinlikle kavga etmeliyim, kapıcıyı bu işlerle de görevli kılmadığı için... Bakkalımı bu yüzden değiştirdim. Her sabah yeni bakkala gazete ve ekmeğin hatırına gerekli gereksiz bir sürü siparişi niye vereyim? Evim, tuvalet kâğıdı, peçete, diş macunu, traş kremi ve permatik deposuna döndü. Yediğim; ekmeğin ucundan bir parça; okuduğum gazeteden bir kaç başlık... Hepsi bunun için. Yemeyeceğim ve okumayacağım.

Ama bu gidişle ben uyuyamayacağım.

Yastığımı değiştirmeliyim. Bu alçak yastık bir türlü ayar tutmuyor. Alçaklık yapıyor. Omzumun ya da göğsümün, arasıra sırtımın döşeğe basışını, boynumun başıma göre aldığı açı durumunu ve elbette nefes alış pozisyonumu o sağlıyor. Yumrukluyor inceltiyorum, olmuyor, ikiye katlıyor yükseltiyorum yine olmuyor. Ortasını nasıl bulurum? Havluyu katlayıp koyuyorum altına, yine de tutturamıyorum yastık ayarımı... Ayarsız yastık... Karar veriyorum, bu yastık ayar tutmaz. Ayarsız ve kararsız, uykum gibi...

Telefonun sesi ile sıçrıyorum. Salona koşup açıyorum. Daha ahizeyi kulağıma yeterince götürememişken, buna fırsat bulamamışken bile, öylesine emin ki bu yandakinin ben olduğumdan; "lütfen" diyor, "lütfen hiç sesini çıkartma ve dinle..."

Aman Allahım şiir okuyor karşıdaki.

Daha tümcesi biter bitmez şiire başlıyor. Belli, ezberinden okuyor. Ne denli yumuşak, buğulu, büyüleyici, iç açıcı, rahatla-

tıcı bir sesi var bu kızın... Nefes alacağı yeri de, vurgu yapacağı yeri de biliyor. Şimdiye dek böyle güzel şiir okuyan birini hiç dinlememiştim. Üstelik telefonda ve bana özel. Daha ilk dizeler alıp götürüyor beni buralardan, imge denizinin derinliklerine. Minik bir serçe uçmayı, bir dilenci adayı avuç açarken utanmayı, acemi bir hırsız kaçmayı öğreniyor bu derinliklerde. Biliyorum bu şiiri, şiiri biliyorum da okuyan kim? Bu güzel ses, kimin sesi? Kim bu melek? Dizeler arasındaki soluklanmaları sırasında, sesinin zemininde kim olduğunu çıkartmaya çalışıyor, sonra yeniden kendimi şiire veriyorum: Bir işçi dünyayı yaratıyor, bir militan direniyor, bir bulut yağmura dönüyor ve bir yara kanıyor bu şiirde. Bakıyorum da; kanatan kanlı. Kanatan ağustosun ortasında asfaltın üstüne düşmüş denizanası, kanayan soğuk dağ sularında alabalık. Sesi daha gür artık, daha güvenli, dingin, sakin... İşçi işçi çoğalıyor, dünyayı yeniden yaratıyor yorumluyorlar. Bir kız çocuğu doğuyor orada, ilk sözcüğü anne... Anneden kurtulmadan ve anneyi kurtarmadan anne olunmaz...

Ne kadar sürüyor bu şiir? Beni nerelerden alıp nerelere götürüyor? Salonumun perdelerindeki kır çiçekleri, kanepe kılıfındaki bahçe çiçekleri, halıdaki tarla çiçekleri, resimdeki balkon çiçekleri bir bir başlarını kaldırıyor, bana gülümsüyor ve kendilerince dans edip şarkılar söylüyorlar. Anlıyorum bu dili ve anlattıklarını: Bir kız varmış; liseyi bitirecekmiş, gözleri mavi mi mavi, alnı pütür pütür sivilceli, sesi içli, gülüşü neşeli. Çabuk çabuk konuşur, hızlı hızlı yürür ve böylece bir an önce büyüyeceğine inanırmış. Şiir severmiş, matematik ve tarihten daha çok. Şairleri tanırmış, kahramanlardan ve hükümdarlardan daha çok... Herkes denklem, o imge çözermiş... Bir de "Ahmet Abi"sini severmiş. Ama ne yazık ki, kimse onu anlamazmış... Şiir bu, yalnız başına yenilir yutulur mu? O sevinç, o coşku paylaşılmadan olur mu? Ama kiminle? Anne desen hep yemek pişirir, baba hep para kazanır, abla etrafı süpürür, arkadaşlar

ders çalışır... Dinlese dinlese benim şiirlerimi, şu sakız satan küçük kız dinler diye düşünürmüş:

"Hey küçük, sana şiir okuyayım mı? Dinler misin?"

"O da ne abla?"

"Şiir işte."

"Olur dinlerim ama, sakız alırsan."

"Peki."

Bir sakız, iki sakız, üç sakız... Kucak dolusu sakızı olurmuş...

Sakızcı kız, ertesi gün, aynı yere yeniden gelir,

"Abla... Bana şiir okusana..." dermiş.

Sakızların kâğıtlarından mani'ler çıkarmış... Bu kez de manileri okuya okuya zıplar gidermiş... Kendisini dinleyecek bir başkasını bulmaya... Arar arar bulamazmış. Sonra gece olunca evde herkes uyuyunca, yazar abisine şiir okumak gelirmiş aklına...

Ayarsız yastığı itekliyor kenara, koyuyorum başımı kolumun üstüne. Kendi tenim yastıktan daha sıcak. Sonra bir düş başlıyor. Düşümde o: Biraz daha büyümüş. Yine şiir okuyor. Bu kez fabrika çıkışında işçilere... Sakızcı kız da orada, o da büyümüş... Sakız satmıyor da bildiri dağıtıyor sanki...

Mart/1996

Mustafa Hoca

Dört yıllık yükseköğrenim yaşamımız boyunca neredeyse tam bir kışla eğitimi görmüştük. Ders anlatılan, not tutulan, soru sorulan, sınav olunan, dolayısıyla sınıf geçilen bu öğretimi; kitap okunan, forum düzenlenilen, bildiri dağıtılan, boykot yapılan, dolayısıyla adam olunan sınıf dışı eğitimi tamamlamış, öğretmen olmuştuk. Sınıfta ve sınıf dışında öğrendiklerimizi yaşama aktarabilmek, onların ne denli doğru ve yararlı şeyler olduklarını bir kez de kendi gözlerimizle görmek, buna inanmak, bununla övünmek, böbürlenmek, birbirimize anlatmak, uzaktaki arkadaşlarımıza mektupla aktarabilmek, paylaşabilmek için can atıyorduk. Gittiğimiz yerlere, Anadolu'nun dört bir köşesine bilimin aydınlık meşalesini taşıyacak, orada kim bilir kaç yüz yıldır çatırdayıp patlamak için bir bahane bekleyen tohuma; ısı, ışık ve yağmur olacaktık. Her şey bizim oraya ulaşmamıza bağlıydı. Hele bir ulaşsaydık?...

Okul; yasa, tüzük ve yönetmeliklere kusursuz uyumu, yönetime ve mülki idareye koşulsuz saygıyı, okul dışı ise; akıl ve

insanlık dışı köhnemiş ne varsa yiğitçe karşı çıkmayı, halkı saymayı, halktan öğrenmeyi, görevimizi ve öğrencilerimizi, koşulsuz ve ölümüne sevmeyi öğretmişti. Okul dışı, çok önemli bir şeyi daha öğretmişti: Bir başına ancak Kerem gibi yanılır, düzeni değiştirmek, Kerem'lerin Mecnun'ların değil, halkın işidir. Bize de onun bir yapıtaşı olmak düşer. Bu onur yeter... Belki son bir şey daha: Doğru dil ve yöntem seçildiğinde, iletişim kurulamayacak, etkilenmeyecek, dolayısıyla kazanılmayacak kimse yoktur.

Beklediğimiz an gelmiş, kurada biz üç arkadaşın şansına Urfa çıkmıştı. Her kura çekenin yaptığı ilk işi yapmış, doğru Türkiye haritasına koşmuştuk. Urfa neresi?... Vay babooov... Sonra da bilgi toplamaya başlamıştık. Hayret... Urfalı hiç kimse yok aramızda. Ne yenir içilir, kalkınmış mıdır, hangi fabrikası vardır, halkı nasıldır, iklimi yumuşak mıdır, ulaşımı kolay mıdır, okulun mevcudu kaçtır, ev kiraları ucuz mudur, öğretmen örgütü var mıdır? Hangimiz hangi soruya yanıt bulmuşsak ötekimize koşuyor, aktarıyor, birbirimizin canını sıkıyorduk...

Yeni mezun, göreve yeni başlayan, bekâr bir öğretmenin çantasında nesi olur? Bir takım elbise, birkaç gömlek, birkaç çorap, bir iki mesleki kitap, çokça roman öykü şiir ve teorik kitaplar... Bol umut, merak ve heyecan... Biraz da ürkeklik...

Urfa hangi kente benzer? Ne doğuğunuz, ne de okuduğunuz...

Bir kez kente mezarlıktan giriyorsunuz, sizi önce ölüler karşılıyor. Yolumuzu yönümüzü soralım derken onlara, onlar bize soruyor...

Sıcak altında saatlerce sürmüş, sıkıcı, yorucu bir yolun, hele de Fırat'tan sonra her şeyin taşa kestiği bir yolun sonunda, tatlı bir serinliğin, koyu bir yeşilliğin, güzel bir kentin ilk habercilerini beklerken kentin girişinde, mezarlıkla karşılaşmak... Yine de canını sıkmamalı bir öğretmen.

Hiç zorluk çekmeden, hemen gittiğimiz gün, bizim gibi bekâr, ama bir yıldır Urfa'da değişik okullarda çalışan öğretmen arkadaşların yanına, dördüncü, beşinci ve altıncı kişiler olarak yerleşiyoruz.

Sabah erkenden üçümüz birden okula gideceğiz. Okul müdürüyle, öteki yöneticilerle, öğretmen ve öğrencilerle tanışacağız...

Sabahı zor, yolu kısa ediyoruz.

Tören kısa sürüyor.

Müdürün on yıllık kıdemi var, eşi de öyle. Başmuavinin adı Mustafa. Bizim gibi yabancı değil o, buralı. Kısa boylu ve tıknaz. Esmer gür siyah saçları, kara kalın kaşları ve bıyıkları var. Sağ yanağının üstündeki şark çıbanı izi oldukça derin (Daha sonra öğreniyoruz ki, bu yara izi; bir tür sineğin ısırmasından oluşurmuş ve uzun süren bir yaradan kalmaymış, neredeyse tüm Urfalılar'da var. Özellikle de bir yaş grubunun üstündekilerde, sonraki yıllarda hastalıkla mücadele yöntemleri gelişmiş de azalmış) Mustafa Hoca önümüze düşüyor, bize okulu gezdiriyor. Önümüzde yürürken poposu, yanımızda yürürken göbeği hophop ediyor. Kısa bacakları ile acele acele yürüyor ve bir hoş konuşuyor. Şimdiye dek hiç karşılaşmadığımız, hiç duymadığımız bir şive ile. Anlamakta güçlük çekiyoruz. Söylediklerini yinelemek gereği duyuyoruz. Siye, biye he, babo, geliyem, gelmişim, diyor. Hem de tarih öğretmeni. Üstelik Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nden mezun. Daha sonra öğreniyoruz ki, Mustafa Hoca burada herkesin şöyle biraz çekindiği köklü ailelerden birinden. Kendisi de, aile içinde biraz deli doluluğu, biraz sinirliliği, biraz kavgacılığı ile öne çıkmış. Gençliğinde -ki, hâlâ genç sayılır, henüz beş yıllık öğretmen- Pavyon bastığı, karı kaldırdığı söylenir. Buralarda böyle şeyler yapılmadan nam kazanılmaz, saygınlık elde edilmezmiş...

Mustafa Hoca bize özel bir ilgi gösteriyor. Tüm okul, dahası kent adına, bizi karşılayan evsahibi konumunda. Şu bakkaldan

alışveriş edilir, şu lokanta temiz ve ucuzdur, şu hamam, şu fırın, şu kahve -kahveye gitmediğimizi bilmiyor- şu park, şu subaşı... Vali böyle böyle bir adamdır, Milli Eğitim Müdürümüz şöyle şöyle... Okul müdürümüz mülayim biridir; sözden çıkmaz, her şeye karışmaz... Okulu neredeyse kendisi yönetiyormuş. Sıkıntı çekmeyecekmişiz, kaldığımız evden memnun kalmazsak hemen ev bulurmuş. Sıkı sıkı da tembihliyor; aman ha aman, ortalık çok karışıkmış... sıkıyönetim komutanlığından emir üzerine emir geliyormuş, ortalık müzevirci doluymuş... Genç meslektaşlarının başına bir hal gelmesinmiş... Ne de olsa kendilerinin konuğu sayılırmışız...

Urfa'da her yer taş...

Yollar, kaldırımlar, duvarlar, damlar, surlar, kaleler, camiler, çarşılar, beyaz kesme taş. Taş ve toprak... Sıcak mı sıcak. O sıcaklıkta bir de yel esiyor. Bir talaz kopuyor, her yer toz duman, kaç ki korunacak yer bulasın. Akşam evde boş leğen bulursan, dün yıkadığın gömleğini bugün yine yıkayacaksın...

İlk cumartesi, Mustafa Hoca bizi Balıklı Göl'e götürüyor. Kıyı boyu biz yürürken; koyun sürüsü gibi peşimizden gelen, orada, hemen kenarda satılan, buğday, mısır vb. yiyeceklerle geçinen, uzatıp suya değdirmeden havada tuttuğumuz marula, köpeğin ekmeğe sıçraması gibi sıçrayan, bıraktığımız anda da onu paramparça edip bir sap olarak suyun yüzüne iade eden balıkların öyküsünü anlatıyor. Neden bu balıklar kutsal, neden yenilmezler, neden çok besili, semiz ve boy boylar? Hepsinin öyküsü İbrahim Peygamber'in öyküsünde... Önümüzde ve kan ter içinde... Kalenin burçlarına çıkarıyor bizi, mağaramsı dehlizlere girip çıkıyoruz. Yerleri öpen, eşiklere, kapılara yüz süren, çalılara çaput bağlayan, kavruk yüzlü, şark çıbanlı, kara şalvarlı, beyaz poçulu, yakasız işlikli adamlar, sadece gözleri gözüken, bazen onu da karartma geceleri özeni ile örtmüş kara çarşaflı kadınlar; yüzleri gözleri yara bere içinde, zayıf çelimsiz, yel

vurmuş çavdara benzemiş çocuklar görüyoruz. Kendileri ve aileleri için İbrahim Peygamber'den esenlikler dileyen... ve gelip geçene elini uzatan...

Mustafa Hoca çokça peygamber öyküsü anlatıyor bize. Hem yürüyor, hem konuşuyor, nefes nefese kalıyor ama öylesine önemli bilgiler aktardığını düşünüyor ki, peşpeşe sıralıyor... "Gördüğünüz gibi burası Peygamberler şehri" diyor. "Ama aynı zamanda Nemrutlar kenti de" deyince biz, gülüyor; "Her Nemrut'a bir Peygamber" deyip geçiştiriyor.

Oradan alıp çarşıya indiriyor bizi. Daha önce böyle bir çarşı görmemiştik. Tünele benziyor. Esnaftan kimileri Mustafa Hoca'yı tanıyor. Saygıyla ayağa kalkanlar, selamlayıp, "Başım gözüm üstüne babo..." diyenler oluyor. O da bundan çok mutlu olduğunu belli ediyor. Bizleri tanıştırıyor. Burada insanı binbir renk ve koku sarıyor. Zencefilden kınaya, karanfilden tütüne, çaydan naftaline her şey... Uzak Doğu'nun, Hint, Yemen illerinin ne kadar baharatı, şifalı otu varsa bu çarşıda... Hemen yanında kaçakçılar çarşısı... Porselen, cam, bakır, çinko, tunç eşyalar... Yemek takımları, kahve takımları... Her biri bir sanat eseri sanki... İnsan kıyabilir mi bunları kullanmaya. Hayretimiz yüzümüze vurmuş olmalı ki; "Merak etmeyin buraya daha çok geleceksiniz ve hangi parçayı alırsanız gözünüz öbüründe kalacak ve bütün maaşınızı bunlara yatıracaksınız..." diyor. Oradan bizi alıp ipekçiler çarşısına götürüyor. Çin ipekleri, atlaslar, libaslar... desen desen, gül gül, çiçek çiçek motifler, simler, işler işlemeler... Bir onu elliyoruz, bir bunu... Öyle yumuşak ve sıcak ki, avucumuzun içinde duyumsuyoruz ipeği, kıvrılıp kayışını...

Mustafa Hoca bilgi veriyor. "Bunlar Çin'den buraya insan sırtında geliyor, kaç hudut geçiyor, kaç mayın tarlası... onun için çok kıymetlidir."

Çarşı pazarda bizim ayırdına varmadığımız kimi olumsuzlukları o görüyor, bir yandan esnafa kızıyor, bir yandan beledi-

yeye... Gelip geçen var mı diye kontrol etmeden, elindeki bardak dolusu kirli suyu kapıdan dışarı fırlatan kahveci çırağını neredeyse dövecek oluyor, su üstümüze geleyazdığında... Zor yatıştırıyoruz. "Gevvat" diyor, "Gevvat bunlar..." Bize dönüp tüm kent adına özür diliyor neredeyse; "kusura kalman babo, cahal bunnar..."

Mustafa Hoca'ya öyle ısınıyor, onu öyle seviyoruz ki, Urfa'nın girişindeki mezarlığı bile unutuyoruz. Her şeyden önce, çok içten bir adam öyle sıcak ki... Hep gülüyor ve tintin yürüyor. Kara gür bıyığının altında, inci sırası dişleri ışıl ışıl...

Çarşıdan çıkıp ana caddeye geliyoruz.

Yolun iki yanma dizilmiş dükkânlar, dükkânların önünde daracık kaldırımlar ve kaldırım boyunca hasırdan küçük oturaklar. Dükkân sahipleri ve ahbapları bu oturaklarda dizlerini dikmiş, şalvarlarını germiş laflamakta, çay içmekteler... Mustafa Hoca onlarla da selamlaşıyor. Bir ikisi buyur ediyor bizi. Hoca saygıyla karşılıyor bu davetleri. Elini başına götürüyor önce, sonra kalbinin üstüne indiriyor... Öbürleri de aynı şeyi yapıyor. Giderek biz de öğreniyoruz, biribirimizi böyle selamlıyoruz. Başımın ve kalbimin üstündesin...

* * *

Teneffüste, bizi odasına çağırıyor Mustafa Hoca. İkinci muavin Tennur Hanım'la aynı odayı paylaşıyorlar. Sınıftan bozma bu koca odanın bir köşesinde küçük bir masanın başında Mustafa Hoca, öbür köşesinde Tennur Hanım. Tennur Hanım İzmirli. Kibar, ince, narin bir bayan. Bekâr. Mustafa Hoca'nın masasında nasıl her şey birbirine girmişse Tennur Hanım'ınkinde tam tersine, her şey yerli yerinde. Mustafa Hoca nasıl o gür sesiyle bağıra çağıra konuşuyorsa, Tennur Hanım aksine, inceden inceye ve tek tek...

Bize çay söylüyor Mustafa Hoca. "H" harfinin üstüne basa basa ve genizden çıkartarak; "Hoca Hanım sen de içiy misen?" diye soruyor. Tennur Hanım incelikle teşekkür ediyorsa da

Mustafa Hoca ısrar ediyor, "İç gı iç" diyor. Onun yanıtını beklemeden, kapıda bekleyen hademeye, "Hoca Hanım için de al ha..." diye ekliyor. Çaylar yarılanmadan müdür giriyor içeriye. Mustafa Hoca ile Tennur Hanım ayağa kalkınca, biz de kalkıyoruz. Mustafa Hoca, "Gel babo" diyor Müdür Beye. Müdür Bey alışık olmalı ki böyle seslenilmeye, hiç tepki vermiyor, biz birbirimize bakıyoruz. Müdür Bey oturur oturmaz, Mustafa Hoca ona da çay söylüyor ve koyu bir sohbet başlıyor. Bizi nasıl gezdirdiğini anlatıyor Mustafa Hoca. Son derece memnun, çok önemli bir iş yapmış olduğunun ayırdında. Müdür de bizi Mustafa Hoca'ya emanet etmekle çok mutlu. Mustafa Hoca'nın kahveci çırağını neredeyse döveceğini söylediğimizde ise hiç şaşırmıyor; "Daha siz onun deliliklerini bilmiyorsunuz" diyor. "Dil Tarih'te okurken, Seyranbağları'ndaki evinden okula at sırtında gidip gelen biridir o" diye de ekliyor. Mustafa Hoca daha da mutlu oluyor bu anlatımdan. Tennur Hanım kendi masasında bir yandan işiyle meşgulken bir yandan da göz altından bizi izliyor.

* * *

İlk heyecanımızı atlatmaya, öğrencilerimize, okula, zil sesine alışmaya çalışıyoruz.

Sınıflardan bir sınıf var ki; son sınıflardan birisi, belalı mı belalı... Bütün yıllanmış öğrencileri oraya toplamışlar. Sınıfın yarısının yaşı neredeyse bizden büyük. Çoğunun yüzünde şark çıbanı var. Şakacı, kurnaz, kopyacı, dalgacı ve berduşlar. Bir o kadar da saygısız... Her şeye itiraz eden, her kurala karşı çıkan, ne iyi sözden ne kötü sözden anlayan... Aralarında bir tane bile kız öğrenci barındırmayan... Kendi yaşlarında bayan öğretmenlere tahammül edemeyen...

Hay Allah ne yapacağız?

Bu sınıfla nasıl ders yapacağız?

Kim girmişse derslerine en fazla bir hafta dayanabilmiş. Kaçırtmadıkları öğretmen yok okulda. Onun için derslerinin ya-

rısı boş geçiyor ve elbette bunlar: Halep'in bizim vilayetlerimizden biri olduğunu ve Hazreti İbrahim'in hâlâ hayatta olduğunu sanıyorlar...

Bizim okulda olmadığımız bir gün, bu sınıftan iki kişi teneffüste kavga etmişler... Biri ötekine; "Ananı ...erim" demiş. Kavga büyümüş, onun tarafını tutanlar, bunun tarafını tutanlar... Derken ne nöbetçi öğrenci baş edebilmiş ne de nöbetçi öğretmen... Sonuçta bu iki öğrenci çıkmışlar Mustafa Hoca'nın huzuruna. Mustafa Hoca ki, en deli öğrenciden daha deli... Okulun jandarması... Bıraksalar Urfa'yı idare edecek...

"Anlatın bakıyım lan pezevenkler, ne oldu?"

"Ne olsun hocam bana küfür etti..."

"Ne diye küfür etti lan? Ne dedi?"

"Ananı ...erim dedi..."

"Nolmuş lan öyle dediyse, hemen ananı şey mi etmiş oldu? Ben şimdi desem ki Tennur Hanım'a; seni şey edeyim, öyle mi yapmış olurum hemencecik?..."

Tennur Hanım kendini bir dışarı atmış, bağırtı ve çağırtılarla koşa koşa koridoru geçip öğretmenler odasına bir sığınmış ki, Mustafa Hoca'nın; "İnsan bunun için birbirini döver mi?" cümlesini duymamış bile... Müdür Bey koşmuş, Müdürün eşi koşmuş, kolonyalarla zar zor ayıltmışlar Tennur Hanım'ı... Ne olduğunu söylemiyormuş Tennur Hanım; sadece "istifa" diyormuş, "istifa ediyorum..."

* * *

Karar veriyoruz biz üç kişi...

Bu sınıftan kaçmayacağız. Bizi yıldıramayacaklar. Ne edip edip bunlarla anlaşmanın bir yolunu bulacağız. Her ne kadar bize tuzaklar hazırlıyor, oyunlar kuruyor, gözümüzü korkutmaya, mesleğimizin daha bu ilk ayında bizi yıldırmaya çalışıyorlarsa da, pes etmek yok...

Daha bir ay dolmadan senebaşı kurul toplantısı yapılıyor. Bizlere ilk izlenimlerimiz soruluyor. Diyoruz ki; "Hocam her şeyden önce şu hafta sonu ve hafta başlarındaki bayrak törenlerini bir hale yola koymak lazım. Öğrenciler İstiklal Marşı'nı doğru dürüst bilmiyorlar... Farklı bir makamda, farklı bir tonda söylüyorlar... Canlı ve diri değil, sanki Urfa dolaylarından maya mübarek..." Mustafa Hoca çok alınıyor bu yakınmamıza; "Olur mu?" diyor, "Doğri söylüyler..."

İlk bayrak töreninde de, nöbetçi öğretmene bırakmıyor, öğrencilerin başına kendisi geçiyor. Müdür Bey yerini alıyor, Tennur Hanım istifa ettiği için biz öğretmenlerin arasında katılıyor törene. Sınıflar dizi dizi dizilmişler, gürültü ve uğultu kesilmiyor bir türlü. Mustafa Hoca öğrencilerin önünde. Birkaç basamaktan oluşan ön merdivenlerin üstünde olmasına karşın, yeterince yüksekte olmadığını düşünüyor olmalı ki, hademeden sandalye istiyor. Sandalye yıldırım hızıyla geliyor. Sandalyenin üstüne çıkıyor. Gözünü öğrencilerin üstünde şöyle bir gezdiriyor. Onları bakışlarıyla etkilemeye, susturmaya çalışıyor. Öğrenciler de bu değişikliğin farkındalar, ama o öğrencilerden daha çok bizimle ilgilenmekte, yönelttiğimiz eleştirinin yersiz ve haksız olduğunu bize kanıtlamaya çalışmakta. Zaten hiç alışık olunmadığı biçimde, bugün İstiklal Marşı'nı kendisi söyletecek.

Herkes, her şey hazır.

Nöbetçi öğrenci, bütün gücüyle bağırıyor.

"Tikkaaat..."

Kimse dikkat etmiyor.

Bir kez daha bağırıyor:

"Tikkaaat..."

Öğrenciler birbirlerini dürtüklüyor, biraz susuyorlar.

Nöbetçi öğrenci, arkadaşlarının o biraz susmuşluklarından yararlanıyor, sesini herkese işittirecek biçimde daha da gür bir biçimde yineliyor:

"İstiklal Marşı için tikkaaat..."

Herkes susuyor, Mustafa Hoca başlıyor:

"Önce ses veriyorum: Gorkma... Gorkma... Başla... Gorkma... Sönme..."

Urfalılar uzun havadan başka ne bilir? Yine eskisi gibi okuyorlar, üstelik sıra sıra, sınıf sınıf dizilmiş öğrencilerin bu başı "al sancakta" iken, öbür başı "bu şafaklarda..."

Mustafa Hoca, İstiklal Marşı'nı bozmayı göze alamıyor ama belli beğenmemiş olmalı ki dayanamıyor.

Marşın "Es" yerine gelir gelmez, aceleyle araya sıkıştırıyor:

"Söylen eşşeoğulu eşekler söylen...

"Söylen eşşeoğlu eşekler söylen..."

Öğrenciler bu ilaveye şaşırıyorlar.

Kimileri İstiklal Marşı yeniden mi yazılmış acaba diye düşünüyor.

O belalı sınıftan kimileri de yanıt veriyorlar:

"Söylüyük işte daha, söylüyük işte..."

Müdür kıpkırmızı..

İkinci "Es"e gelindiğinde, bu kez daha da çabuk ve gür sesle ilave ediyor.

"Söylen itoğlu itler söylen...

Söylen itoğlu itler söylen.."

Öğrenciler biraz hızlanıyorlar...

Mustafa Hoca'nın yüzü gülüyor.

Marş bitinci son derece mutlu bir yüzle bize bakıyor. Gözleri elma yanaklarının çukurunda gülüyor.

Patlıcan kebabı yemek, Çinlilerin çubukla pirinç pilavı yemelerinden daha zor olsa gerek. Mustafa Hoca büyük bir özenle

önce kendisi yiyerek öğretiyor bize... "Evvela bu patlıcanı şişten çıkartacağız. Çatalla dürtüp ızgarada yanma derecesinde kızarmış kabuğunu çatlatacağız... Çatlaktan bıçakla içeri girip, kabuğu kaldıracaaz... Etini sıyırıp şöyle bir kıyıya yığacaaz..."

Dünyada bundan daha lezzetli bir yemek var mı acaba?... Kuyruk yağı ile kıyılmış kıyma, şişe takılıp patlıcanla birlikte odun ateşinde pişince bu denli lezzetli mi olurmuş... Yeşil soğan, acı biber... Mustafa Hoca "isot" diyor. Tere, maydanoz, nane, bol limon ve sıcacık kabarmış lavaş... Üstüne künefe... Sıcak, peynirli ve tatlı... Ah Tanrım... İyi ki Urfa'ya gelmişiz...

Mustafa Hoca bize hesap mı ödetir...

"Vallaha aybolur..." diyor.

* * *

Öğretmen örgütünün balkonuna oturmuş çay içiyoruz. İçeride herkes sıkıyönetim bildirilerini tartışmakta, sıranın ne zaman kendilerine geleceğini konuşmakta... Balkonun altı ana cadde. İki yanı dükkânlarla dolu, daracık kaldırımlı, zemini parke taş döşeli cadde...

Bir eşek geliyor karşıdan, sahibi arkasında yürüyor. Eşeğin yükü taş. Büyük bir olasılıkla bir inşaata taşımakta bu yapılmış taşları. Eşek yeni nallanmış, ahenkle yürüyor. Eşeğin dört ayağının, bu çelikten dört yeni nalın sert parke taş üzerinde çıkardığı ses ile eşeğin sırtındaki taşların birbirine vurmasından çıkan tıkırtılar birbirine karışıyor... Yinelenen adımlar, yinelenen seslere ve ritme dönüşüyor. Bir de eşeğin sahibinin ayakkabısının topuğuna çakılı demirlerden çıkan sesler... O sessizlikte, korna, motor ve fren seslerinin olmadığı o koca caddede bu ne biçim armoni, bu ne biçim melodi? İçimizden biri buna dikkat çekiyor. Köy Enstitülü yaşlı öğretmen; "İşte Mozart budur" diyor. Bunu anlamıyor, üstelik cehaletimizi belli etmemek için sormuyoruz da... Mozart kim? Ertesi gün Mustafa Hoca'ya soruyoruz: "Bu bizim Murtaza olmasın?" diyor. Hep birlikte başımızı sallayıp onaylıyoruz. "Galiba oydu..."

Belalı sınıfla anlaşma, bir anlamda onları yola getirme girişimlerimiz ne yazık ki hep başarısızlıkla sonuçlanıyor. Ne okumanın erdemleri, ne de cehaletin kötülüğü üzerine ders boyu attığımız nutuklar etkiliyor onları... Ne yaparsak yapalım derse başlayamadan çıkıyoruz dışarıya. Biz üç arkadaştan hangimizin dersi varsa o sınıfta, teneffüs zili çalar çalmaz hemen ona koşuyor, nasıl geçti, bir ilerleme var mı diye merakla soruyoruz. Öte yandan; öbür öğretmenlerin; "Acaba bu genç öğretmenler nasıl ders yapabiliyorlar bu sınıfta?" benzeri sorularını ise; hep yanıtsız bırakıyoruz. O sınıftan çıkan öğretmenin suratı çarşamba çanağına dönerken, öfkesi bütün bir teneffüs boyu, hatta gün boyu sürerken biz hep içimize atıyor, renk vermiyor, en çok birbirimizle paylaşıyoruz. Bu durum yılların deneyimlerini biriktirmiş öğretmenleri çileden çıkartmaya yetiyor ve herhalde şöyle düşünüyorlar; "Öğretim metodlarında yeni gelişmeler oldu, bu genç öğretmenler o yeni bilgilerle donanarak mezun olup geldiler de öyle mi başarabiliyorlar bu işi, biz çok mu eskidik?"...

* * *

Okul çıkışında Mustafa Hoca gelip kolumuza giriyor, tatlı tatlı anlata anlata kaldığımız evin önüne kadar geliyor bizimle. Ayrılırken; "Akşama yemek için size gelecem, amma bi şartım var; heçbi şeye el değdirmeyeceksiniz... oldi mi?" diyor, biraz şaşırıyoruz ama çaresiz; "tamam" diyoruz, bu Mustafa Hoca çünkü, itiraz kabul etmez.

Çok geçmiyor fileler dolusu yükle geliyor.

Her şeyi anlıyoruz da bu kalaylı geniş bakır leğen nedir, ne işe yarayacak, çamaşır mı yıkayacağız yoksa? Bunu pek anlamıyoruz işte...

"Çiğ köfte babo çif köfte yapacağız..." diyerek leğeni şöyle önüne çekip bulguru içine boca ettiğinde anlıyoruz onun ne işe yarayacağını.

Çiğ köfteyi duymuştuk ama doğrusu şimdiye dek ne yemiştik ne de yapılışını görmüştük...

Bize sadece seyretmek düşüyor.

Ev arkadaşlarımız Mustafa Hoca'ya yardım ediyorlar... Sanki Mustafa Hoca operatör doktor, arkadaşlarımız da onun asistanları... Ciddi bir ameliyat gerçekleştiriyorlar. Bulgur, su, salça, biber... Mustafa Hoca kan ter içinde kalıyor. Ama yılmak yok, oflaya puflaya devam ediyor işine. Arkadaşlarımızdan birinin görevi sadece Mustafa Hoca'nın yüzünde gözünde biriken teri silmek... Yanağındaki ve alın çizgilerinin arasını dolduran damlaları almak kolay da, göz çukurlarına pınar olan damlaları almak çok zor... İkide bir gözünü kırpıştırıyor.

Bir saat sürüyor bu işlem, belki daha fazla...

Yoğurup olgunlaştırdığı, sık sık tadına bakarak, gerekli kıvama getirdiği köfteyi bu kez genişçe bir tepsiye alıyor. Bu arada yine onun talimatıyla arkadaşlarımız, mutfakta tereyağına yumurta kırıyorlar... Bu kadar köfte varken buna ne gerek vardı dememize fırsat kalmadan, o mis gibi tereyağlı yumurta; kokusuyla, tadıyla, buğusuyla olduğu gibi çiğ köftenin üzerine boca ediliyor. Bir güzel karıştırıyor Mustafa Hoca hepsini birbirine; "e hadi buyurun...." diyor. "Gaşık çatal yok ha barmaklarımızla, ona göre..." diye de uyarıyor.

Yedi kişinin eli girip çıkıyor tepsiye...

Yavaşlayarak değil,

Giderek hızlanarak...

Tepsinin içinde kavga bitince, üstümüze çöken tatlı bir doymuşluğa, hafif bir ağırlığa karşın bu kez de kavga, lavabonun önünde su ve sabun sırası için sürüyor...

* * *

Tennur Hanım ne kadar çok ağlıyor.

Ve ne kadar çok istifa ediyor.

Bu kez de tütturmuş öğretmenlikten istifa edecekmiş...

Öğreniyoruz ki, o belalı sınıfta, dersten önce karatahtaya ayıp resimler yapmışlar... Görmüş görmezden gelmiş, anlamış anlamazdan gelmiş... Hızla derse başlayarak o ayıbın üstünü örtmek istemiş ama; sınıf başkanı ayağa kalkmış, (kel başa şimşir tarak, böyle sınıfa böyle başkan), parmağıyla tahtayı göstermiş, sanki çok gerekiyor gibi, sanki kendisine soran olmuş gibi... "Hocam hocam" demiş "Bak bak ne yapmışlar?" Tennur Hanım, o, ince narin, İzmirli Hanımefendi bu eşkıyaların arasında o sınıfta nasıl dursun, atmış kendini dışarıya...

Mustafa Hoca çok kızıyor tüm bu olanlara.

Müdür üzülüyor.

Müdürün eşi de ağlıyor...

"Hocanım sen niye ağlıyorsun?" diyoruz.

"N'apayım Tennur Hanım'a yardım ediyorum" diyor.

Bu kez gülüyoruz.

Tennur Hanım da gülüyor.

Hoca biraz yumuşuyor.

Bu kez çareler düşünüyoruz. Bu sınıfla ne yapacağız?

Mustafa Hoca kararını veriyor: "Bu sınıfın tarih derslerine bundan böyle ben gireceğim."

Daha önce aynı derse giren başka bir arkadaşımızla sınıfları değiştiriyorlar. Haftada üç saat bu sınıfın dersine artık Mustafa Hoca girecek. Onları islah edecek. Taa İzmirler, Adapazarılar, Samsunlardan kalkmış kendilerine hizmet için gelmiş, üstelik burada kendilerinin misafiri sayılan, meslektaşlarına nasıl böyle davranırlar, bunun hesabını soracak... ve on beş güne kalmadan bize gösterecek onları nasıl yola getirdiğini. Ayrıca başmuavin olduğu için bu onun görevi de...

Daha ilk derste, bağırtısı çağırtısından, komşu sınıflarda bile ders yapamıyoruz. Belli çok kötü haşlıyor. Teneffüste öğretmenler odasına, zafer kazanmış komutan edasıyla geliyor. Neler

olduğunu biz sormuyoruz ama o hâlâ küfür ediyor, en çok da, "Gevat" sözcüğünü kullanıyor, "Gevvatlar..."

Mustafa Hoca, ne de olsa hemşerileri; biraz olsun korkup çekiniyorlar, yalnız okulda değil, çarşıda pazarda, mahallede köyde de yan yanalar, eş dost arkadaş akraba iç içeler, ya buralı olmayan öğretmenler ne yapacak? Mustafa Hoca bu dersten böyle gururla çıktı da, ondan sonraki derse giren öğretmen ne yapacak? O belalılar, Mustafa Hoca'nın acısını bu öğretmenden çıkartmayacaklar mı?

Mustafa Hoca, bu haftayı böyle bağıra çağıra sınıftan birkaç kişiyi okuldan atma tehdidi ile disiplin kuruluna vererek geçiriyor. Geleceğe ilişkin önemli belirlemelerde bulunuyor. Daha bu işin başlangıcıymış, kuzu gibi olacaklarmış hele birkaç kişiyi okuldan uzaklaştıraymış o zaman anlarlarmış hanyayı Konyayı...

Belalı sınıf bu, öyle kolay kolay teslim olur mu? Hemen karşı atağa geçiyorlar: Hemşerileriyse hemşerileri, hatta aralarında uzaktan da olsa bir iki akrabaları varsa var... Ne yani? Korkup pısıp teslim mi olacaklar? Suriye sınırında mayın tarlasına sürülen eşek olmak evladır, teslim olmaktan... Mustafa Hoca'yı yıldırmazlarsa, onun saldırılarını püskürtmezlerse, onu da "madara" etmezlerse yazıklar ola kendilerine!...

Günlerce düşünüyorlar, Mustafa Hoca hakkında ince ince araştırmalara girişiyorlar. Bir açığını bulacaklar... Oradan içeri girip onu da "madara" edecekler... Akrabalarına soruyorlar laf arasında, sonunda öğreniyorlar ki, Mustafa Hoca yılandan korkar. Hem de çok...

Plan tamam.

Mustafa Hoca giriyor içeriye.

Bütün sınıf ayakta.

Küçümsüyor artık;

"Otir otir" diyor.

Çocuklar oturuyorlar.

Ders başlıyor...

Konu Mercidabık Meydan Muharebesi...

Mustafa Hoca, bir anlatıyor, bir anlatıyor, ballandıra ballandıra... Sanki Osmanlı ordusunun başındaki komutan...

Hem anlatıyor, hem de sıralar arasında geziniyor. O coşku ile anlata anlata arkadaki sıraların hizasına geldiğinde, sıranın üzerinde gezinen yılanı görür görmez beyninde yıldırımlar çakıyor ve "uyyy" diyerek o şiş göbeği, dolgun yuvarlak poposu ile kendini karatahtanın yanına zor atıyor. Bütün sınıf kahkahalara boğuluyor, Hoca "madara" oluyor... Mustafa Hoca bu, bırakır mı işin peşini. Hemen anlıyor tuzağı, onun "essahtan" bir yılan olamayacağını "yalancıktan" olduğunu, kendisi o sıraya yaklaşınca, sıranın gözüne alttan dokunarak sıra kapağını titreştirip plastik yılanı hareket ettirdiklerini hemen kavrıyor. Bu işin failleri de o sırada oturanlar. Sınıfın en azılıları, en uzun boylu, en belalıları. Mustafa Hoca ki, at sırtında fakülteye gitmiş gelmiş, pavyondan karı kaldırmış adam, yutar mı bu kadarcık oyunu, gölge düşürür mü namına...

"Gelin lan gevvatlar" diyor, o hantal vücuttan hiç beklenmeyecek bir çeviklikle, atılıyor o üç kişin üstüne; sınıf şaşkın, o üç kişi şaşkın, kulaklarından tutup, çekiyor atıyor bunları karatahtanın önüne, yatırıyor yere, elini karatahtanın üst kenarından tutup asılarak başlıyor ayaklarının altındaki "leş"lerin üzerinde tepinmeye. Hem tepiniyor hem de bas bas bağırıyor.

"Aney biye ver, babeyn oluym."

"Aney biye ver, babeyn oluym."

Bu olay üzerine, sınıfla Mustafa Hoca arasında bütün ipler kopuyor. Ne o öğrencilerinin yüzüne bakabiliyor, ne de öğrencileri onun.

Mustafa Hoca bırakıyor o sınıfı.

İçine kapanıp küsüyor.

Ne yüzü gülüyor, ne de ağzını bıçak açıyor.

Biz işlerimize devam ediyoruz.

Ne yapsak?

Bu öğrencilere nasıl ulaşsak?

Belli ne Pisagor onları ilgilendiriyor, ne Adam Smith, ne çemberin çevresi ne de Fırat Havzası?...

İçimizden biri, Bekir Yıldız'ın bir öykü kitabını, "Kara Vagon"u alıp giriyor sınıfa. "Ders falan yok arkadaşlar" diyor, "size beğeneceğinizi ve anlayacağınızı umduğum bir hikâyeyi okuyacağım bugün." Ve başlıyor Abdo ile Hakko adlı iki kardeşin bir eşeği birlikte nasıl hallettiklerini anlatan öyküyü okumaya. Çok hoşlarına gidiyor, gülmekten kırılıyorlar... İki şeye gülüyorlar, biri öyküde anlatılanlara, öteki öğretmenin okurken o yerel dili şiveyi veremeyişine, yaptığı telaffuz hatalarına...

"Alın siz okuyun o zaman" diyor.

Sınıf başkanı alıyor kitabı.

Hakkını vere vere okuyor.

Sınıf gülmekten kırılıyor.

Şu eşeğin başına neler gelmiş...

Öğretmen içinden geçiriyor. "Eşşoğlular aynayı yüzünüze tuttunuz değil mi?"

Keşfettik ya hoşlarına neyin gittiğini.

Bekir Yıldız'da öykü mü yok, bu yöreyi, bu yörenin kavruk yüzlü, temiz yürekli, saf, güzel insanlarını o güzellikte anlatan kısa, her biri yakın mesafeden insanın yüreğine sıkılan kurşunlar gibi... Kaçakçı Şahan, Reşo Ağa...

Bir de Osman Şahin... Onun Kırmızı Yel'i, Fıratın Cinleri, ötekiler... oku oku bitmez. Sınıf gülmekten ölüyor. Şimdilik kimselere söylemiyoruz. Ders defterine konu neyi gerektiriyorsa

onu yazıyor, ama onlara Harran, Fırat, Ceylanpınarı, Siverek, Karacadağ yörelerinden, Hasso'ların, Hüsso'ların, Hacey'lerin, Meyro'ların, Murtaza'ların öykülerini okuyoruz.

Öykü bitince, bu kez onlar başlıyor anlatmaya. Aman Tanrım, şu halk ozanları bir uyak alır da bir daha susmazlar ya. Ne ilginç öyküler anlatıyorlar, ne canlı tipler çiziyorlar, kendi köylerinden yörelerinden... Birbirlerine takılmadan da edemiyorlar: "Bu öyküdeki falanca kahraman aslında sensin değel mi?"

İkinci adımı atmamız gerekiyordu.

"Hadi bizi bu öykülerin geçtiği yerlere götürün. O yerleri, kişileri, bir de biz kendi çıplak gözlerimizle görelim, iyice tanıyalım."

Her hafta sonu bir yere gidiyoruz.

Otobüse doluşuyor, leleler, zılgıtlar arasında geziye çıkıyoruz. Önceleri bizleri kendi köylerine, çayırlık çimenlik sulak yerlere götürüyorlar. Köylüleri geliyor bizi karşılamaya, ikramlarda bulunuyorlar... Sonraları biz onları, tarihsel yerlere, Birecik'e, Harran'a, Malabadi'ye, öteki yerlere götürüyoruz, oraların tarihteki yerlerini, geçmiş ve gerçek öykülerini anlatıyoruz. Dikkatle dinliyorlar. Bu sınıf artık dinliyor...

Ağızlarını arıyor, fikirlerini yokluyoruz ki aslında hepsi içten içe sıkıyönetime de karşılar. Ama yine de tam açılamadılar. Yine de iyi bir damar bulduğumuzu düşünüyoruz. Onlarla top oynuyor, şarkı türkü söylüyor, eğlenip geziyoruz. Ara sıra sorularıyla, bizi şöyle bir yokluyorlarsa da hemen utanıp geri çekiliyorlar. Bu sınıf artık utanıyor da...

Bu hafta sonu ne yapalım? sorusunun yanıtını bulmak için çok tartışıyor ama kolay karar veriyoruz. Hep birlikte maça gideceğiz. Urfa Spor'un maçına. Bakıyoruz da maç boyunca kim hakeme küfretmeye kalkışsa "Ayb oliyi babo..." diye kendileri karşı çıkıyorlar. "Hocalarımız burda daha..." Bu sınıf artık küfür de etmiyor.

Bekir Yıldız'la Osman Şahin çok etkiliyor onları. Artık sınıfta öykü okumalar yetmiyor, kitaplar; Kemal Bilbaşar'm Cemo'su Memosu'yla, Yaşar Kemal'in İnce Mehmed'iyle, Fikret Otyam'ın Oy Fırat Asi Fırat'ıyla zenginleşerek, elden ele dolaşıyor. Türkçe hocasına söylüyoruz da; hayret ediyor, "İnanmam" diyor. "O salaklar daha Nefi'yi bilmiyorlar..."

Neredeyse yarıyıl dolmak üzere.

Artık bize tam anlamıyla güveniyorlar.

"Arkadaşlar" diyoruz "Artık yeni bir kitaba, yani farklı tadda ve tarzda yeni bir kitaba başlamanın zamanı geldi.

"O da neki Hocam?" diye soruyorlar.

"Bu yeni kitabın adı: Sosyalizmin Alfabesi..."

"Viy ele mi, o da neki?..."

"Okuyunca görürüz..."

Zor mor başladık ya okumaya. Gerisi gelir.

Yarıyıl tatili başladı başlayacak... Var mı onlara karnelerini soran? Biz üç arkadaşın derslerinden nasıl olsa toptan geçecekler... Tatile başlamadan önce çok önemli bir sorun daha var, onu çözmek lazım.

Sınıfa söylüyoruz;

"Siz bilirsiz" diyorlar.

Mustafa Hoca'ya söylüyoruz,

"Siz bilirsiz" diyor.

Tennur:

"Bilmem ki" diyor.

Barışma töreni görkemli oluyor, bayrak töreninden önce tüm okulun huzurunda yapılıyor. Müdür, dudağını titrete titrete konuşuyor, oldukça duygulu...

Çocuklar (evet ilk kez çocuk oluyorlar) son derece utangaçlar. Gözleri hep yerde.

Mustafa Hoca:
"Sizi gidi gevvatlar" diyor, öpmeleri için elini uzattıkça...
Tennur Hanım, hayret yine ağlıyor. Bu kez mutluluktan....

Ağustos/1996

Kitap

Benim adım kitap.

Yazarın aklına nasıl düştüğümü bilirim.

Bir kızın gülüşü, bir çocuğun doğuşu, bir tomurcuğun patlayışı, bir kılıcın çekilişi, ya da bir derenin çaya ulaşmasıdır, beni yazarın aklına düşüren. Düşer orada kalırım. Ne kadar kalacağımı, ne ben bilirim ne de yazar?... Bekleşir dururuz. Ara sıra yoklasak, dürtsek de birbirimizi, o yel esmeden, güneş doğmadan, yağmur düşmeden, toprak ıslanmadan, ısınmadan; harf harf, hece hece, tümce tümce olmam, olamam...

Yazarın aklının ucu ile dilinin ucu, dilinin ucu ile kaleminin ucu arasında ne denli uzun ve çetin bir yol olduğunu ikimiz de biliriz. "Tamam, bugün mutlaka yazmaya başlayacağım." der durur kendi kendine. Sonra da bahaneler arar; beklenmedik bir telefon gelse de, bir yere çağrılsa da... Biri; "Aman kaçırma şu filmi, mutlaka gör." dese de; haklı bir nedeni olsa bari... Bahane mi yok... "Bu gürültü patırtıda, bu geçim sıkıntısında, bu sevimsiz ortamda kitap mı yazılır?..."

Ne kadar kaçar? Kaçabilir?...

Kâğıt topunu yeni açar. Üç beş tanesini özenle alır.

Kalem kutusuna gidip en güzel kalemini seçer.

Çayını demler.

Sigarasını yakar...

Nereden başlayacağını biliyor.

Ses ses, sözcük sözcük, öbek öbek dökülürüm.

Döner döner yeniden okur yazdıklarını. Neredeyse her tümce, her paragraf, her sayfa sonunda, yeniden yeniden başa döner, okur... Bir eksik arar, bir fazla... O sözcüğün yerine, daha güzel daha uygun bir başka sözcük... Bu sıradan anlatım yerine, daha özel, daha yeni, kendine özgü bir anlatım... Durur, düşünür, bulur, yazar... Hoşuna giden bir imge mi yakaladı, bir düğümü çözdü, bir geçişi ustalıkla yaptı, bir bölümü mü bitirdi... Kendine ödül verir; ince belli cam bardakta, nar renginde çay, gözlük camını silme ve balkonda temiz hava... Ama aklı yine de bir sonraki tümcede...

Tümce tümceyi izler, sayfa sayfayı...

Kaç gün geçmiştir aradan, kaç gece, kaç ay?...

Kaç kez oturmuştur yazının başına; masada, somyada, balkonda, kırda, tatilde... Başı kaç kez zonklamıştır, yumruğu kaç kez sıkılmış?... Sonra gevşemiş, rahatlamış, gülmüş ve yürüyüp gitmiştir...

Dağıtmış olduğu motoru toplayan ustanın, son cıvatayı sıkarkenki keyfidir yazardaki şimdi, ya da son avuç tohumu toprağa atan çiftçinin...

Sayfaları üstüste dizer, düzeltir, numaraları son bir kez daha kontrol eder, zarfa kor. Yarın dizgiciye gidecek...

Sabah uyandığında, zarfı yerinde görünce sevinir. Sanki gece camı açıp kaçacakmış gibi gelir ona, sayfalar...

Dizgici ne güzel dizer... Parmakları sevgiyle dokunur tuşla-

ra.... Aralarında öyle bir işbölümü, öyle bir uyum vardır ki... Bozana aşkolsun... Bir harf, bir çizgi, bir nokta yanlış mı oldu?... Hemen geri alır; bir tuşa vurur, yanlış uçar, bir başka tuşa vurur, doğrusu koşar yerine... Tuşları sever dizgici; "Ekmeğim" der onlara; "Benim ekmeğim, suyumsunuz..." Yazara takılır; "Bu kitaptan isterim." Yazar, "Elbette..." der. "Elbette..." Ama sormadan da edemez; "Dosyayı nasıl buldun?..." Çünkü, bunu ilk okuyan dizgicidir, aslında dizmiş midir, okumuş mudur, dizerken okumuş ve anlamış mıdır?... Şüphelidir, ama yine de yazar için bu bir ilk görüştür.

Kitap olabilmem için ne kaldı şurada?...

Ressamın eline verirler beni; içimi, içeriğimi ve içimimi en iyi temsil edecek biçimimi bulayım diye, kapak resmi yapacak...

Ressam yazar gibidir. Aksi, huysuz, çatlak... Kırılgan, alıngan, direngen... İşiten, gören, soran... Teorisyen ve pratisyen... Bilge ve militan...

Renkleri, gölgeleri, ışıkları, şekilleri; içiçe, koyun koyuna, ince ince, nice nice işler tuale... Durur durur yazara gösterir; "Olmuş mu?..."

Bitince resim, bir kıyıcığına atar imzasını, küçücük... Bu da; bir salkım üzümü iştahla yiyen çocuğun, son taneyi ağzına götürüşü gibi bir şeydir...

Alır matbaacı beni, basar düğmeye.... Basılırım.

Bir sayfam yere düşse, çırağın biri çiğnese kazara; eğilir alır yerden, siler ayak izini gömleğinin koluyla, öpesi gelir içinden, öpüp özür dileyesi... "Geleceğim." der bana; "Geleceğim ve gençliğim."

Bıçak bıçak kesilir, forma forma dizilir, cilt cilt ciltlenirim.

Bıçağın ucu acıcık, bilmem kaç milim kaysa, o yana, bu yana; yazarın canı nasıl acır bilirim... Yazarın ve bıçakçının....

Sayı sayı sayar, paket paket yapar, korlar üst üste... İki, bilemedin üç paketten daha fazlasını koymazlar üst üste, alttakinin canı acımaya...

Hele de kargoya vereceklerken var ya; işte o zaman; karton paketi kalın sicimle bağlayan paketçi; ipi sıkarken, sanki kendi canı mengenede sıkılıyormuş gibi olur... "Çocuklarım" der bana; "Çocuklarımın ekmeğisin sen... Okul önlüğü, silgisi, kalemi, kitabı, otobüs bileti..."

Kitapçıya gelirim.

Raf raf dizilirim. Yüzyüze, sırtsırta...

Tezgâhtar kız, kor beni rafa; çekilir geriye doğru, yanımdaki arkadaşlarıma ve bana şöyle bir bakar... Beğenmez, alır beni oradan, daha tanışmamışken yanımdakilerle, tanışmamış ve iki kelime konuşmamışken, başka bir sıraya kor. Yine geriye çekilir, bakar, beğenir. Ben de sohbete başlarım...

Önce resmi görevliler gelirler, kitabevine... Ellerinde yasalar, coplar, kelepçeler ve kibritlerle... Biz onları; "Proletarya İhtilali ve Dönek Kautsky" yerine "Putelerya İhtimali ve Dönek Kostaki" deyişlerinden ve "Nazım Hikmet-Bütün Eserleri-I"den "Nazım Hikmet'in Bütün Eserleri"ni anlamalarından tanırız. Böylece, "Dönek Kostaki" diye bir kitap bulamayacaklardır ama Nazım Hikmet'in de ne kadar eseri varsa alıp götüreceklerdir... Can Yücel basar küfürü artlarından...

Sonra okuyucular gelirler; kızlar, oğlanlar, gençler, yaşlılar... Sırtlarında çantaları, ellerinde çiçekleri... Sevgililer gelirler, ellerinde elleri... Öğretmenler gelirler, öğrenciler; belleklerinde bilgileri... Her biri birimize bakar... Alırlar bizleri yerimizden, önce ön yüzümüze bakarlar, çevirir arka yüzümüze bakarlar... Okurlar... Sonra sayfalarımızı şöyle bir havalandırır, rastgele birkaç tümce daha okur, korlar yerimize... Alıp kasaya gitmedikleri için değil de; sohbetimizi bozdukları için bozuluruz.

Neler anlatmayız, biz kitaplar birbirimize?

Önce yazarımızdan başlarız: "Öyle de bir böbürleniyor ki?.."

Sonra eleştirmenlere sıra gelir: "İçimizde en mahcubu eleştirmenlerce en beğenilendir."

Daha sonra okuyucular: "En ukalaları en bilmişleridir."

Sahaflar hakkında henüz bir yargıya varamadık: "Mezar kazıcıları mı, altın arayıcıları mı?..."

Kalabalık olur gündüzleri. Bir uğultudur kopar, kitabevinde. Raflarda sergilerde, tezgâhlarda bizler, cins cins, boy boy diziliriz. Aralarda okuyucular; ellerinde bizler, gezinip, konuşup dururuz... Birinin eli terli olsa, bulaşsa yüzümüze, hemen çıkartır mendilini, siler yüzümüzü gözümüzü, sonra da kendi elini... Bakmayın siz, sonuçta ne onlar bizsiz olabilir ne de biz onlarsız.

Aradığı içimizden biriyse okuyucunun, veda zamanı gelmiştir arkadaşlarımızla... Üzülür müyüz bu ayrılığa? Hayır... Çünkü ne çok şey birikmiştir, gideceğimiz evin kitaplığındaki yeni arkadaşlarımıza anlatılacak... En önce de, bizi satın alıp eve getiren genç kızın koltuk altı kokusundan başlarız...

Kitabevinde, raftan biri gidince, yeri boş kalır. O gece, o boşlukta kalanlar üşürler... Taa ki; sabah görevliler orayı yeni bir kitapla doldurıncaya dek...

Gün boyu, okuyucular, harmanlar dağıtır dururlar bizi. Onun için her sabah yeniden diziliriz. Dizilmeden önce, tezgâhtar kız, önce elindeki bezi kontrol eder; yeterince yumuşak mı, yeterince temiz mi, diye karar verdikten sonra da, o pamuk elleriyle küçük küçük devinimlerle yüzümüzü siler, tozumuzu alır; "Gelinliğim" der bize; "Siz benim gelinliğimsiniz ve çeyizim..." Daha sonra da özenle yerimize kor.

Bu özen karşısında muzipliğim tuttu. "Niye bizi traş etmezler?" diye soracak oldum. "Bütün kitaplar erkek mi?" diye bir yanıt geldi üstten... O zaman değiştirdim soruyu; "Niye dişimizi de fırçalamazlar?..." Öbür raftan, ansiklopedi, bilmiş bilmiş yanıt verdi; "Senin hastalığının adını biliyorum ben..."

Yazarlar gelir sık sık...

Kimin yazarı gelmişse; o bir sevinir bir sevinir, sanki hapishanede görüşçüsü gelmiş... Yazar, artık ezberlemiştir, kitabının nerede olduğunu. Doğru oraya yönelir. Çevrede tanıdık birinin olup olmadığından da çekinerek... Bu bir kavuşma halidir. Sanki ilk kez... Sanki yazarın aklına ilk düşüşteki gibi, sanki ilk sözcüğe dönüşüşdeki gibi... Ellerini çırparlar sevinçten, gizlice... Yazar alır kitaplarından birini, sanki eli ilk kez değiyormuş gibi bakar sağına soluna, önünü arkasını okur, o sırada kitap seçmekte zorlanan okuyuculara, sanki yardımcı olmak istiyormuş gibi bir havaya girer... Ne berbat haldir bu hal... Kitap nasıl da mahcup olur bu durumdan... Yazar anlamaz mı sanki bunu... Anlar, özür diler, kor kitabı yerine, çeker gider... O giderken kitap yine de el eder ardından...

Bir sevgiliye armağan olur kitap, bir karamsara umut, bir hastaya ilaç. Bazen inanç, bazen kılıç, çoğu kez bilinç...

Akşam olup çekip gidince okuyucular... Işıklar yanar...

Kasiyerler, tezgâhtarlar, çevreyi toplar, hesapları yapar, kapıları kapatır, çeker giderler, yarın yeniden gelmek üzere...

Onlar gidince gece bekçisi gelir. Şöyle bir dolanır... Vakit yeterince geçince, arkadaşlarını çağırır, önceden sözleşmişlerdir. Piknik tüpünü ortaya kor, çayı da üstüne...

Tüp ortada, çay üstünde... Kendileri de çevresinde halka olurlar. Altlarında kitaplar.. Kalıp kalıp, dizi dizi kitaplar... Sandalye, minder, oturak niyetine...

Avaz avaz bağırır kitaplar...

Ne kadar ünlem işareti var, ok olur fırlarlar safyaların arasından, ne kadar soru işareti var, kement olup fırlar, ne kadar nokta var gülle olur, yine de kıyamazlar vurmaya... Ya bir gün kıçlarının altına aldıkları kitapları ellerine alacak olurlarsa...

Nisan/1996

Yaprak

Gürsu ile Ahmet'e

Şehrin ana meydanlarından birinin yanı başındaki küçük parka açılan caddenin uzunluğu bir kilometre kadar ancak vardı. Caddenin bir yanına bahçeler içinde kaymakamlık binası, kütüphane ve iki ilkokul, karşı yanına ise apartmanlar dizilmişti. Apartmanların altı, sıra sıra dükkânlarla doluydu. Lokantalar, bakkallar, mağazalar, balıkçılar... Bir iki eczane ve köşebaşlarında büfeler. Caddeyi kısa aralıklarla üç ayrı sokak kesiyordu. Sokaklardan birine kestane, birine karaağaç, öbürüne de çam ağaçları dikilmişti; kaldırım boyu, karşılıklı, aynı hizada, aynı yaşta, aynı boyda, aynı cüssede on yaşlarında ağaçlar... Sokakların arasında kalan iki katlı, bahçeli, tek tip evlerde devlet memurları oturuyordu. Ana caddeye ise çınar ağaçları dikilmişti, bundan belki de kırk-elli yıl önce.

Sokak aralarındaki ağaçlar ne denli resmi nizamnamelere uymuş ve ancak o kadar büyümüş iseler, çınar ağaçları da o

kadar özgür kalmışlardı. Boyları apartmanları aşmış, dalları budakları birbirine kavuşmuş, kaymakam beyin penceresine kadar uzanmış, günün her saatinde, canlı, hareketli olan bu caddeyi tünel gibi örtmüşlerdi. Gürültüden bıkıp, şöyle dağ eteklerine, su başlarına, gönüllerini alıp gitmemişlerse eğer; yılın her mevsimi, günün her saati oradaydı çınar ağaçları. Orada yerlerinde duruyor, kendi aralarında koyu bir sohbete koyuluyor, yel estikçe, Kırkpınar pehlivanları gibi önce peşreve başlıyor, sonra da elenseye geçiyorlardı. Her kapışmada bir kucak dolusu yaprak yere düşüyordu. Mustafa Efendi'nin gözleri bu yapraklardaydı işte. Taa üst dallardan kopup oraya buraya çarpa çarpa yere inen yapraklarda.

Mustafa Efendi bu caddede görevli belediye işçisi. Çöpçü. Çınarlarla aynı yaşta. Şakaklarında kırçıllıklar iyice artmış. Alnındaki derin izler gamdan kederden. Orta boylu, çelimsiz, yine de azcık göbekli. Gözleri çukurda. Pos bıyıkları dudaklarını kapatıyor. Elleri nasırlı. Yorgun mu yorgun. Üç çocuğu var. Biri kız. Üçü de işsiz. Sırık kadar oldular hâlâ baba eline bakıyorlar. Vaktiyle iki göz gecekondu da yapmasaymış hali nice olurdu?

Uzun yıllardır bu caddede çalışıyor. Herkesi tanıyor. Yoruldukça köşebaşındaki taksi durağında dinleniyor, çay içiyor, laflıyor. Onlara başlangıçta çok kızıyordu ama, küllükleri yolun kenarına artık boşaltmıyorlar, bunu onlara zor da olsa öğretti ya, şimdilerde arası iyi...

Manavın çıraklarıyla başı dertte. Günde elli kere söylüyor, yine de önüne geçemiyor şu yaptıklarının... Sebze meyve artıklarını gelişigüzel saçmıyorlar mı caddeye? Patronları kızınca, süpürgelerini alıp kılıç sallar gibi çerçöpü gelip geçenin üstüne başına sıçrata sıçrata, dükkânın önünden süpürüp asfaltın kenarına atmıyorlar mı, akıllarınca temizlik yaptıklarını sanmıyorlar mı? Bu onu öldürüyor işte... Sokağın bir yerinden alınıp öbür yerine konulan, buradan alınıp oraya atılan çöp, artık çöp değil sanki...

Bu terbiyesiz çırakların saçtıkları bir yana, ya kedilerin dağıttığı çöp poşetleri, köpeklerle kâğıt cam ayıklayıcılarının devirdiği bidonlar... Tamam onlar da ekmek peşinde koşuyorlar, ekmekleri çöpten, bunu elbette anlıyor, ama bu işi, döküp saçmadan biraz usulüne uygun olarak, kendisine iş çıkarmadan yapamazlar mı?

Onun işi hep yerde. Yerde ne var? Buruşturulmuş sigara, bisküvi, çikolata poşetleri, izmaritler, kâğıt parçaları, toz toprak bazen arabaların tekerleriyle gelmiş çamur artıkları, meyve, kestane, fındık, fıstık kabukları... Her mahallenin, her sokağın çöpü farklı olur. Hangi sokakta ne tip çöp çıktığını, o mahallede oturanlar bilirler. Bunu deneyleriyle biliyor. Kedinin, köpeğin, hatta kuşların bile arayıp arayıp yiyecek bir şey bulamadıkları mahalle çöpleri o kadar çoktur ki... Ama bu caddenin çerçöpü bereketli, onca mahlukatın, onca garibanın sofrası sanki...

Her sabah caddenin bir başından başlıyor, kaldırım boyu süpüre süpüre, yerde ne var ne yok toplaya toplaya öğlene kadar öbür uca ulaşıyor. Eskisi gibi değil, artık sık sık dinlenme ihtiyacı duyuyor; süpürgesini yanına yere yatırıyor, sırtını çınarlardan birinin kalm gövdesine dayayıp çömeliyor. Sigarasını yakıyor. Olmadı bacaklarını şöyle bir uzatıyor, gelip geçeni seyre koyuluyor. Kaymakam Bey'i görür görmez ayağa fırlıyor. Bir de temizlik amirinin arabası caddenin başından görünür görünmez... Arabayı artık onca gürültünün içinde bile taa uzaktayken sesinden tanıyor. Okul dağılınca, kendini çocukların gürültüsüne bırakıyor. O uğultunun içine bir de neredeyse çınarlardaki yaprak sayısı kadar çok olan ve çocukları görünce büyük bir sevince kapılan serçelerin gürültüsü karışmıyor mu? Dalıp yıllar öncesine gidiyor. Köy, köydeki okul yılları... Sonra şehir. Bu kez de çocuklarının okula gidiş gelişleri... Sonuca bakıyor da, boşa harcanmış yıllar..

Bir posta çocuğun dağılması, öbür postanın okula gelmesi demek, sabahtan beri süpürdüğü bu yakanın yeniden kirlenmesi;

yiyecek artıkları, kâğıt parçaları gibi ıvır zıvır şeylerle dolması demek... Dönüp yeni baştan süpürse, caddenin öbür yakasına geçmeye gün yetmeyecek neredeyse. Onun için bırakıyor bu yakayı, öğlen molasından sonra öbür yakaya, dükkânların dizili olduğu kaldırıma geçiyor.

İşe her başlayışta olduğu gibi, bu kez de süpürgesinin sapını, tersinden yere vuruyor, uçkur ipini yeniden sıkıca bağlıyor, sağlamlaştırıyor ve başlıyor süpürmeye. Balıkçının önü pis, manavın önü pis, eczacıya aferim, fırıncıya aferim... Ama yolun bu yakasında; şu acele acele yürüyen, her saat ve elbette her mevsim, bir yere yetişmek zorundaymış gibi koşarcasına yürüyen, vapurun denizi yarması gibi kalabalığı yara yara giden, sağa sola omuz vuran ve elbette bu arada kendisine de çarpan, olmadı süpürgesinin üstünden atlayan insanlar yok mu? Sokaklarla caddenin kesiştiği köşelere konulan banklara oturup da saatlerce çekirdek çitleyen, ayaklarının altını ve neredeyse bir metrelik önlerini harman yerine çeviren, kızlı oğlanlı gençler yok mu? Bunlar, caddenin öbür yanındaki öğrenci kalabalığından da beterler...

Her neyse, bütün bunlara alıştı.

Kışın işler çok kolay. Hava soğuk da olsa, bıçak gibi rüzgâr da esse, kar yağmur da yağsa işler yine de kolaydır. Çünkü, yerler ıslaktır. Islak yer çöpü yutar. Biraz daha fazla yağınca da, ona sadece eğimine akarken göllenen suyun önünü süpürgesinin ucuyla açmak kalır. Yağmur yardımcısıdır. Her ne kadar kasabın camında "Allah doğrunun yardımcısıdır" yazıyorsa da...

İlkbaharda işler kolaydır. Daha çatılar, sundurmalar, balkonlar, bahçeler, kaldırımlar kirlenmemiştir. Rüzgâr esse ne olur ki... Kaldıracak toz bile bulamaz.

Yazın imdadına, çınarların koyu gölgesi yetişir. Öteki meslektaşları güneş altında, yalım yalım yanarlarken, başlarını sokacak bir avuç gölge bile bulamazlarken, o çınar tünelinin altında hafif bir esintinin içinde, kendini yaylada sanır.

Bu mevsimler güle oynaya geçer de, sonbahara gelince işler karışır.

İlk gençlik yıllarından, köyünden biliyor kavakları. Önce alttan başlıyordu kavaklar sararmaya. Yeşilden, saman sarısına, oradan kavun içine, giderek tatlı bir kızartıya dönüşen ve hâlâ kimi dallarında koyu yeşil, açık yeşil yapraklar barındıran kavakları şimdi daha iyi anımsıyor. Köyünün kavakları kaymakamlığın bayan memurlarına benziyorlardı. Bellerine dek düşmüş, meçli, gür saçlarını savura savura salınışlarına, caddenin öbür ucundan, bu yana doğru endamlı endamlı yürüyüşlerine...

Köyde kavaklar yapraklarını önce olgunlaştırır, üç beş günde, belki de bir gecede toptan dökerlerdi. Kavakların dibindeki çayırlıklar harman olur, bütün çocuklar oraya koşar, neredeyse yorgan kalınlığındaki yaprak denizinde, hışırtılar içinde, koşuşur, boğuşur, debelenirlerdi. O bir keyifti.

Ya şimdi?

Ya çınarlar?...

Çınarlar lanet...

Aylarca sürüyor yaprak dökmeleri... Topla topla bitmiyor. Çınarlar öylesine gürbüz ki, öylesine bitmez tükenmez ki... Birinin eteğini topluyor, on metre ötedekinin yanına ulaştığında, arkası yeniden yaprak doluyor. Bütün bunlar yetmezmiş gibi, bir de o ara sokaklardan çaya ulaşan dereler gibi akıp gelen karaağaç ve kestane yaprakları yok mu? Onlar da işin cabası. İyi ki memurların oturduğu evlerin bahçelerindeki yapraklara caddeye kadar uçun emri verilmiyor. Yoksa ne yapardı?

Çamlı sokak temiz. Çam ne yaprak döküyor ne bir şey... Bunca ağacı buraya dikenler, bunu hiç düşünmemişler mi? Bu yaprakları kim süpürecek, kaç günde, kaç ayda? Üstelik her sonbahar yeniden. Hepsi silme çam olsa ne olurdu sanki?...

Sonbaharın tam ortasında o sabah yine işe başlarken bir yerdeki yaprak sergisine baktı, başını kaldırıp bir de dallara. İçi

sıkıldı. Yerdeki yapraklar ne kadar çoksa, dallardakiler de bir o kadar çoktu. Günlerdir yaprak süpürüyordu oysa. Çınarlar da kavaklar gibi birkaç günde dökselerdi yapraklarını, bütün sıkıntısı en fazla bir hafta sürerdi. Üstelik bu mevsimde amirlerinin denetimi de sıklaşıyordu. Bütün bunların üstüne bir de evin kış hazırlıkları, odun kömür, un bulgur tedariki eklenmiyor mu? Çok yoruluyor, çocukların işsizliğini düşünecek hali bile kalmıyordu.

Yaprakların arasında kaybolan öteki çöpleri görmeden, ardına bile bakmadan hışımla süpüre süpüre öğleyi etti. Elinden gelse şu koca çınarları balta alıp kesecekti. Terlediğini farketti. Durdu, ama dinlenmedi, şapkasının siperini şöyle bir havaya kaldırdı. Serin rüzgâr başını yaladı. Durup umutsuz umutsuz yukarıya dallara baktı. "Ne çok yaprak var" diye düşündü ve çareyi de o zaman buldu. Aşağıya sarkan dallardan birine tutunup çevikçe yukarıya tırmanmaya başladı. Sağlam bir dala bastığından emin olunca başladı dalları silkelemeye. Süpürgesinin yetişebildiğince vurdu sağa sola. İnatçı yapraklara daha bir kuvvetle vurdu. Yaprak kozalak falan koymadı oralarda. Kurumuş dal uçları bile uçtu aşağıya. Çınarın altından geçenler kaçıştılar. Bir zıplayışta indi aşağıya. Başladı toplamaya. Kocaman bir yığın yaptı. İyice yorulmuştu ama bir yandan da bu buluşu nedeniyle kendi kendini kutluyordu. İlk gelen çöp arabasına boca edecekti bu koca yığını. İşte tam o an, nereden estiyse sert bir rüzgâr geldi, yığınını salladı, önce üç beşini uçurdu, sonra da hepsini savurup dağıttı. Alnında beliren boncuk boncuk ter damlalarının her biri bir yaprak olup yere düştü, süpürgesinin sapını çenesine dayayıp öylece kalakaldı.

Bakkalla manav çırağının kendisine bakıp kahkahalarla güldüklerini ayırt bile edemedi.

Ocak/1997

Siste Düş

Doğunun bu ıssız, sessiz ve kimsesiz kasabasında ne çok karga var. Köylerden, mezralardan, dağ yamaçlarından, su başlarından göç etmişler de buraya sığınmış gibiler. Yine de kendilerini güvencede hissedememiş olmalılar ki, gün boyu ortalıkta görünmüyorlar. Nerede geceledikleri ni ve sabaha nasıl kavuştuklarını da bilen yok. Ama akşam olunca; başlarım masmavi göğe doğru uzatmış karlı dağları altın sarısı güneş ışıkları parlatınca ortaya çıkıyorlar. Yol kenarındaki, okul bahçesindeki, tek katlı kasaba evlerinin bahçelerindeki çıplak kış kavaklarının en üst dallarına konuyorlar. Kavaklar sıra sıra, kargalar başları aynı yönde olmak üzere dallarda sıra sıra... Ağırlığa dayanamıyor dallar, büküyorlar bellerini, sıra sıra... Bütün kavaklar yaprak açıyor sanki. İri, kara, kargadan yapraklar. Kimse sırasını bozmuyor. Her yeni gelen bulduğu boş yere konuyor. Bekleşiyorlar öylece... Aynı yöne bakıyor, kendi aralarında bir şeyler konuşuyor, fikir alışverişinde bulunuyor gibiler. Ya da açık otu-

rumdaymışlar gibi... Sonra bir cazırtı kopuyor. İçlerinden biri ötekilerin seslerini bastırırcasına kalınca bir "gaak" diyor ve telaşla kanat çırpıyor. Ötekiler onu izliyor. Bir acele, bir gürültü, bir karmaşa herkes havada... Kimin ne dediğinin, hangisinin ne yöne uçtuğunun belli olmadığı bu kararsız ve güvensiz ortamda dağılıp gidiyorlar. Sonra yeniden toplanıyorlar. Ağaçlar yeniden yaprak açıyor. Dallar yeniden bellerini büküyor. Koyu bir sohbetle, kimi kez derin bir sessizlikle dağların doruklarındaki son ışıkların da kaybolmasını bekliyorlar... Teneke çatılı, iğreti evlerin bacalarından çıkan, zaman zaman sarı, bazen açık yeşil, çoğunlukla beyaz renkteki linyit dumanı ve genizleri yakan ağır linyit kokusu umurlarında bile değil. Onlar sohbetteler. Karanlığın iyice çökmesini bekliyorlar... İzlerini kaybettireceklermiş gibi.

* * *

Kasabanın çıkışında, yan tarafına gübre yığılmış, çatı saçağından köylü kızlarının saçı uzunluğunda buzlar sarkan, iğreti yapının ön yüzünden gözükenler, buranın bakkal olduğunu işaret ediyordu.

Adam, çiğnenmiş, kirlenmiş ve buzlanmış patika yolda adımlarını sakına sakına atarak bakkala doğru ilerledi. Kapısına varınca, ayağının ucuyla kapıyı itip açmak istedi, ama kapı açılmadı. Yüzünü ekşite ekşite zorunlu olarak ellerini kullandı, binbir mikrobun, kirin pasın pisliğin o kapıdan eline bulaşması pahasına... Kapı gıcırtıyla açılınca içerideki o küf mü, gübre mi, ter mi, linyit mi, deri mi, yoksa hepsi mi olduğu belli olmayan ağır koku yüzüne çarptı. İçeri girdi. Pet şişeli içecekler, naylon poşette çekirdekler, pas renkli şekerlemeler ucuz cinsinden kurşun kalemler, daha birçok ıvır zıvır kapının iki yanındaki camlı dolaplara gelişi güzel konulmuştu. Paslı bir tenekenin içindeki kirli suda peynir kırıntıları yüzüyordu. Belinden yukarısı kesilmiş olan naylon bidondaki katran benzeri kara akışkan, üzerine üşüşmüş sineklere bakılacak olursa pekmezdi. İple

bağlanarak tavandan aşağıya sarkıtılan çalı süpürgeler, çok kıymetli olmalıydı. Köşedeki iki kasada üst üste yığılmış, lahana, ıspanak, portakal ve elmalar birbirlerine bile küs gibiydiler. Bütün bu dekoru, başında yeşil bir sarığı olan, çember sakalına ak düşmüş, üst üste beş on şeyi giyerek iyice kalınlaşmış, şalvarlı, kısa boylu yaşlı adam tamamlıyordu. Buranın sahibi olmalıydı, sobanın başında iki eliyle tuttuğu yeşil bez kılıflı büyük boy bir kitap okuyordu oturduğu tahta sandalyede, başını sallaya sallaya... Bazen belinden yukarısını bir ritm ve ahenk içinde sağa sola oynata oynata... Kitabı okumuyor da melodimsi bir eda ile mır mır sesler çıkarıyordu. Sobanın yanı başına kıvrılmış parlak gözlü kara kedi de sahibinin ne okuduğunu, ne dediğini anlamaya çalışıyordu sanki. Sobada ne yanıyorsa, al al olmuştu yanağı.

Müşteri, bakkalın kendisini fark ettiğini, hatta izlediğini biliyordu. Elindeki işin ne denli önemli olduğunu onu bırakmak istemediğini, dalıp gittiği o manevi dünyadan dönmek istemediğini anlatmak istediğini de... Onu anlamış olmakla birlikte, o da istiyordu ki; bu iş bir yerde bitsin, bakkal başını kitabından kaldırsın ve "Buyur" desin... Ama ne gezer, o başını salladıkça sallıyor, mır mırlarının ritmini değiştiriyor, müşteri de içeride ne var ne yok inceleyip duruyordu, gönülsüz gönülsüz. Artık içeride inceleyecek bir şey kalmayınca, dayanamadı müşteri... "Bozulacaksa bozulsun sihir" diye düşünerek sobaya doğru bir adım daha attı, adamın önünde durdu ve kaldırıp başını kendisine bakmasını bekledi. Ama nafile... Dışarıdaki araba kendisini daha fazla bekleyemezdi, üstelik kasaba geride kalıyordu ve bu son bakkal olmalıydı. Bütün gücünü topladı ve sordu müşteri:

"Sigara var mı, sigara?"

Bakkal, mır mırının tonunu değiştirmeden, ama bu kez yüzüne bir gülümseme de kondurarak başını arkaya doğru "hayır" anlamında salladı.

* * *

Eğer köyde doğup büyümemişseniz, otobüsle şehirlerarası yolculuklara çıktığınızda görmüş olmalısınız, yamaçta yayılan koyun sürülerini. Koyun sürüsü özellikle de sonbaharda, yağmur çiseledikten sonra o yazdan kalma kuru otlar üzerinde, belli bir düzene göre yayılır. Koyun sürüsü bir yamaçta, siz de karşı yamaçtaysanız daha da iyi farkedersiniz bu düzeni. Yarımay şeklini alır sürü; kim öğrettiyse bunu onlara, orta kısım ileride, yanlar geride, iki uç daha da geride, herkes kendisinden bir öncekinin izine basarmışcasına ardında... İşsiz ve meraklı birinin durup kendilerini tek tek saymalarına izin verirmişcesine... Çanlarını sallayarak, ara sıra meleyerek, başları hep yerde, umarsızca ilerlerler... Bu hep bir öndekinin izine basmaktan ve hep aynı yerden gitmekten olsa gerek, bu yamaçlarda birbirine parelel, hat hat patika yollar görürsünüz, yamacı boylayıp sırttan öbür yüze aşan...

Kasabanın tek caddesini olduğu gibi kaplayan özel polis timi, işte yamaçta yayılan bu koyun sürüsü gibi ilerliyordu. Önlerinde komutanları, yanlarında yardımcıları, kaldırımlarda devamları, arkalarda rütbesizleri...

Gözlerinde kara gözlükler, ellerinde uzun, parlak kara silahlar, ayaklarında kara botlar, yüzlerinde sarkık kara bıyıklar... Gamsız, kedersiz, telaşsız ve umarsız.. Öyle görünüyorlardı. Kara gözlüklerinin arkasındaki kara gözler ne diyordu, bilen yok.

Halk caddeyi hızla boşaltıyordu. Kimi ilk bulduğu kapıdan içeri giriyor, kimi ilk köşeyi aceleyle dönüyor, dükkânların üstündeki evlerin perdeleri bir kez daha kapanıyor, bakkallar, kasaplar, manavlar, kahveciler de sırayla sokağa çıkıyor, başlarını yere değdirircesine bellerini büküyor, geçenleri selamlıyorlardı.

Caddenin arka ucunda sivil bir araba belirdi. Polis sürüsünün arkasına kadar kendi hızında gelip onlara yaklaşınca yavaşladı. Hızını onların adımına uydurdu. Ne korna çaldı, ne de debri-

yajla motorunun sesini yükseltti. Usulca takıldı onların peşine. Bir araba daha geldi. O da aynı şeyi yaptı. Arabaların sayısı neredeyse onu geçti. Hepsi aynı hızda. Sürücülerin gözleri öndeki yürüyenlerde... Nafile beklediler öndekilerin dönüp arkaya bakmalarını, ortadan ikiye yarılıp kendilerine yol vermelerini...

* * *

Kasabadan ayrılacaktı. İlk dolmuşlardan birine binmek için sabah saat yedide kaldığı evin önündeki yola çıkması gerektiğini biliyordu. Sıkı sıkı giyindi. Eldivenlerini, kaşkolunu aldı, sarındı yola çıktı. Her yanı sis kaplamıştı. Yolun öbür yakasındaki derme çatma evleri, neredeyse hayalet yuvalarına dönüştüren, kavakların doruk dallarını yutan yoğun bir sis. Hoşuna da gitti. Böylesine yoğun bir sis yumağı içerisinde ilk kez bulunuyordu. Sisi duyumsamak istedi. Koklamak, ellemek, içmek, avucuna almak, cebine koymak... Gittiği yere kadar götürmek, çıkartıp dostlarına göstermek...

Yolun kenarına geçip dolmuşun geleceği yöne doğru bakmaya başladı. Ortalıkta ne dolmuş görüntüsü vardı ne de gürültüsü. Sabah ayazında üşüdüğünü hissetti, başını içine çekti, kollarını gövdesine bastırdı, dizlerini birbirine yapıştırdı, iyice büzüşüp küçüldü. Bekledi ki üşümesi geçsin, ama geçmedi. Bu kez karar değiştirip aşağı yukarı küçük adımlarla yürümeye başladı. Hareketlenmenin daha iyi geleceğini düşündü.

Kendi ayak ve soluk sesinden başka orta yerde hiçbir ses yoktu. Bu sessizlik ürküttü onu. İşte o anda kırağıyı farketti. Kırağı her yanı örtmüştü. Çam ağaçlarının her dalı, her yaprak kümesi, gümüş suyuna batırılıp çıkartılmış gibi kırağıyla örtülmüştü. Kırağıyla kaplanıp genişleyen, uzayan sivri yapraklar, birer kristal parçası olmuş, birbirine kavuşmuştu. Yine de her bir yaprak kendini belli ediyordu. Çamın yanındaki bodur akasya ağacının yazdan kalma kuru yapraklarının her birinin kenarını kırağı öylesine çerçevelemişti ki, kasabanın bütün

kızları, biraraya gelseler, beyaz ipek ipliklerle, oya işler gibi işleseler, bütün maharetlerini, inceliklerini ve özenlerini gösterseler, yine de böylesine usta işi kusursuz bir dantel işleyemezlerdi. İğde ağacının dikenleri, yol kenarındaki otlar da öyleydi. Hele de okul bahçesinin duvarındaki tel çit... Tel çiti, o paslı, kirli, tel düğümleri, onların keskin sivri uçlarını, gözeneklerini nasıl kaplamıştı kırağı... O çirkinliği insanların görmesini istememiş gibiydi. Ama aynı zamanda bir aldatmaca da yok muydu bu işte. Dokununca belki... Ama iş görmeye geldiğinde, doğa o gece, o sabah çevrede ne varsa, telgraf telleri, elektrik direkleri, televizyon antenleri, her şeyi ama her şeyi örtmüştü... Her yer bembeyazdı. Uzaklarda, dağları kar, kardan başını yukarı çıkarmış dikenleri ise yine kırağı örtmüş olmalıydı. Böyle düşündü. Sonra bütün bu kırağı kristallerinin üzerine güneş ışınları düşürdü. Her bir kırağı zerresinde ayrı bir renk gördü. Akasya yapraklarından birini eline alıp kırağı kristallerini ışın kümeleriyle birlikte, avuçlayıp cebine koydu, sis yumağının yanına...

Düşlerini karşıda açılan bir kapı gıcırtısı bozdu. Kapıdan yedi sekiz tane kaz çıktı. Arka arkaya yola doğru ilerlemeye başladılar. Sahibi onları, 'gidin ne bulursanız yiyin' diye tembihlemiş olmalıydı. Sisi, kırağıyı, dolmuşu bırakıp onları izlemeye başladı ve ilk kez ayrımına vardı; Hitlerin askerleri niye "kaz adımı" yürürler... Her ayak iyice havaya kalkıyor, bütün perdeleri ve parmaklarıyla pat diye asfalta düşüyor, sonra öbür ayak kalkıyor... Pat, pat, pat... Ve niyeyse yine ilk kez ayırt etti, kazların gagalarının ve ayaklarının kirli ve sarı bakır kırmızısı renginde olduğunu.

Kazlar o bildik seslerini çıkartarak; sahi kazlar hangi sesi çıkartırlar? Bu ses nasıl yazılır? Harflere, hecelere dökmeye çalıştıysa da bir türlü tutturamadı. Hatta taklit bile edemedi. İşte kazlar o bildik seslerini çıkartarak yolun bu yanına geçtiler. Çıplak ayakları nasıl oluyor da üşümüyor, bu salak hayvanlar

niye çorap giymiyorlar diye düşündü. Yolun kenarındaki kırağıyla kaplanmış ince buzun üstüne gelince kazlar, gagalarıyla kırdılar buzu, alttan çıkan kirli suyu garip sesler çıkartarak içtiler, sonra da buzun altında buldukları lahana yaprağını didiklemeye başladılar. Sahibi bunu onlara iyice tarif etmiş olmalıydı.

Bitişikteki ilkokulun erkenci öğrencilerinden bir çocuk, sisler arasından belirip ona doğru gelmeye başladı. Bu kez kazları bırakıp gözlerini çocuğun üstüne koydu. Ufacıktı. Kara kuru, çelimsiz bir Kürt çocuğu... Sırtındaki ceket ile kaban arası şey, abisinden kalma değilse, varlıklı bir komşusunun hediyesi olmalıydı. Kitaplarını koltuğunun altına sıkıştırmış titreye titreye yürüyordu. Kazları görünce çocuk, birden onlara seğirtip ürkütmek istedi, ama kazlar arta kalır mı? Gagalarını açıp boyunlarını uzatıp çocuğun üzerine doğru yürümeye başladılar. Çocuk koşup bahçeden içeri girdi, dönüp kazlara dilini çıkarttı. Çocuğu koşarken gördü. Kocaman lastik ayakkabının içinde küçücük ayakları, çıplak ve kızıldı. Kazların perdelerine benziyordu. Bu çocuğun öğretmeni olsaydım diye düşündü. Ah keşke bu çocuğun öğretmeni olsaydım da ona çorabın sıcaklığını öğretseydim... Pamuğu kim eker, yünü kim eğirir, çorabı kim dokur ve kim giyer, öğretseydim...

Sabahın bu saattinde duyduğu ilk insan sesiydi. Daha doğrusu insan sesi mi değil mi belli değildi bu. Uzaktan geliyordu. Dolmuşun geleceği yönden. Sisin içinden... Giderek yaklaşıyordu ses. Evet bu bir insan sesiydi... Ne diyordu? Konuşuyor muydu? Bağırıyor muydu? Ağlıyor muydu? Karar veremedi. Artık daha yakındı ses. Üstelik uzakta sisin içinde bir de insan silueti belirmişti. Her saniye biraz daha yaklaşıyor, belirginleşiyordu. Karar verdi; bu bir ağlama sesiydi. Bir kadın ağlıyordu. Ağlaya ağlaya geliyordu bir kadın. Bir şeyler de söylüyor gibiydi. Ama anlayamadı ne dediğini. Anlayamadığı bir dilde hem konuşuyor hem de ağlıyordu. Kadının giysilerini artık iyice seçebiliyordu.

Allı morlu fistanı yerleri süpürüyordu. Kırmızı kazağının üstüne yeşil kadifeden ceket giymişti. Başını, beyaz, mor sarı eşarplarla kat kat bağlamış, eşarplarının uçlarını göğsüne düşürmüştü. Zülüfleri iki yandan iki yanağına düşüyor, kınalı saçları siste kırağı ile beyazlaşıyordu. Eşarplarının ucunu ikide bir göz çukurlarına bastırıyordu.

Gözünü kadından ayırmadı hiç. Önünü çevirip, derdini sormak ona yoldaş olmak, beraber yürüyüp ağlamak geldi içinden. Bunu iyiden iyiye kararlaştırdı. Ama bunun için de kadının dönüp ona bakması, göz göze gelmeleri, o an'lık bakışta kadından izin alması gerekiyordu. Ama oralı olmadı kadın. Aynı iç çekişle, aynı ağlama sesleriyle önünden geçip gitti, bakmadan... Yolun öbür ucunda sisin içinde geldiği gibi kayboldu. Kayıptan geldi, kayıba gitti. Sisten sise...

İşte ne olduysa o an'da oldu.

Karlı dağların dik yamacında bir top güllesi patladı.

Kargalardan biri yere düştü.

Bakkalın okuduğu kutsal kitabın sayfalarından biri al al olmuş sobanın üstüne düştü.

Özel polis timinin arkasından gelen arabalardan biri kendine başka bir yol bulabilmek için yana saptı.

Kazın perdesini diken yırttı.

Adam cebindeki sis yumağı ile kırağılı akasya yaprağını aceleyle çıkartıp yere attı.

Ve o çocuk, ders dinlerken sınıfta, bütün gücüyle dişlerini sıktı.

Ocak/'97-Hınıs

İÇİNDEKİLER

(5)
Yeşil Vadi
(17)
Tren Yolu
(27)
Göl
(37)
Sel
(43)
Ceviz Ağacı
(51)
Çocuk Adam
(59)
Bu Öyküyü Kim Yazdı
(69)
Ekmeğin Düştüğü Yere Koşan Köpek İle...
(75)
Şiirci Kız
(79)
Mustafa Hoca
(99)
Kitap
(105)
Yaprak
(111)
Siste Düş

ZÜLÜFLERİ İKİ
YANDAN İKİ YANAĞINA DÜŞÜYOR,
KINALI SAÇLARI SİSTE KIRAĞI İLE BEYAZ-
LAŞIYORDU. EŞARBININ UCUNU İKİDE BİR
GÖZ ÇUKURUNA BASTIRIYORDU. ÖNÜNÜ ÇEVİRİP
DERDİNİ SORMAK ONA YOLDAŞ OLMAK GELDİ İÇİN-
DEN. AMA ORALI OLMADI KADIN. AYNI İÇ ÇEKİŞ-
LE, AYNI AĞLAMA SESLERİYLE ÖNÜNDEN GEÇİP
GİTTİ. YOLUN ÖBÜR UCUNDA SİSİN İÇİNDE
GELDİĞİ GİBİ KAYBOLDU. KAYIPTAN
GELDİ, KAYIBA GİTTİ. SİSTEN
SİSE...

ISBN 975-8012-68-1